

PM 2009:15 RVII (Dnr 001-2352/2008)

Möjlighet att leva som andra - Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (SOU 2008:77)

Remiss från Socialdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remiss om Möjlighet att leva som andra - Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (SOU 2008:77) överlämnas och återopas denna promemoria
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Ulf Kristersson anför följande.

Ärendet

LSS-kommittén föreslår att LSS ska finnas kvar som rättighetslag för personer med omfattande stödbehov till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar. LASS har inarbetats i den lagen som föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

I den nya lagen om stöd och service åt vissa personer med funktionsnedsättningar föreslås följande, jämfört med nuvarande LSS och LASS:

- Begreppet autismsliknande tillstånd utvidgas till autismspektrumtillstånd.
- Insatsen råd och stöd benämns särskilt expertstöd.
- Personer med psykiska funktionsnedsättningar får rätt till daglig verksamhet.
- En generell gräns för nybeviljande av insatser vid 65 år införs.
- När åtgärder rör barn ska hänsynen till barnets bästa särskilt beaktas.
- Kommunen ska fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är samt verka för att behoven tillgodoses.
- Kommunen ska upprätta en plan i vilken framgår hur många som omfattas av lagen och hur kommunen avser att möta deras behov av stöd över tid.
- Den enskilde ska alltid erbjudas en individuell plan, med beslutade och planerade insatser, för hur behoven blir tillgodosedda.
- Vid insatsen daglig verksamhet ska den enskilde erbjudas en kartläggning för att fastställa hur verksamheten bör utformas, en så kallad aktivitetsplan.
- Nuvarande insats bostad med särskild service för vuxna delas upp i tre insatser; Boende i gruppboende, Boende i bostad med särskild service för vuxna och Särskilt anpassad bostad.

- Personlig assistans ska inte beviljas när någon bor i gruppbostad eller en bostad med särskild service för vuxna.
- Kommunen ansvarar för personlig service med boendestöd, högst 40 timmar i veckan. Insatsen personlig service omfattar sådant stöd och service som ingår i hemtjänst och ersätter nuvarande ledsagning.
- Försäkringskassan beslutar om personlig assistans och betalar ut ersättning för denna. I avvaktan på Försäkringskassans beslut om personlig assistans kan kommunen bevilja bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL).
- Personlig assistans ska vara ett stöd för dem som har behov av hjälp med de grundläggande behoven samt stöd och service vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård m.m.
- Den som beviljats personlig assistans väljer en anordnare för utförandet eller anställer själv sin personliga assistent. Kommunen ska svara för utförandet av personlig assistans när den enskilde begär detta.
- En obligatorisk registerkontroll införs av personer som ska arbeta som personliga assistenter åt barn och unga, dock inte vårdnadshavare som är assistenter.

Därutöver ger LSS-kommittén förslag på en rad uppdrag. Exempelvis att Socialstyrelsen under perioden 2010–2013 ska följa upp och utvärdera åtgärder och effekter inom LSS-området. De ska också undersöka om staten ska ta ett större ansvar för ett nationellt kompetens- och kunskapscenter, kvalitetsindikatorer samt ytterligare normering av god kvalitet. Vidare föreslår kommittén att regeringen bör göra en samlad översyn av hur SoL fungerar som redskap för att nå de handikappolitiska målen och skillnader i syften och mål mellan LSS och SoL. De ska också pröva om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att personer med funktionsnedsättning som får bistånd med anledning av funktionsnedsättningen ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. En utredning bör även göras hur den enskilde som beviljats beslut om boende inte ska behöva få merkostnader till följd av hyressättningen och tillgången till gemensamhetsutrymmen inom bostaden. Regeringen bör, vid uppföljningen av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken år 2010, särskilt uppmärksamma det delade ansvaret mellan olika huvudmän, särskilt det statliga huvudmannskapet för personlig assistans.

Beredning

Ärendet har remitterats till samtliga stadsdelsnämnder, socialtjänstnämnden, kommunstyrelsens handikappråd samt stadsledningskontoret.

Mina synpunkter

Genom att behålla LSS som en rättighetslag sänds en tydlig signal att personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar ska ha rätt till ett gott stöd. Det betänkande som LSS-kommittén lämnat är mycket omfattande och har en hög ambitionsnivå. Det är bra. Samtidigt innebär omfattningen att det blir svårt att överblicka konsekvenserna av alla förändringar. Detta gäller särskilt när man ser till konsekven-

serna på individnivå när det gäller personer med komplex problematik. Det är viktigt att så långt som möjligt finna lösningar som på en rimlig nivå balanserar prioriteringen mellan generella och individuella insatser.

Flera av de förslag till lagförändringar som LSS-kommittén presenterar är välkomna, men kommittén lägger också fram ett antal förslag som för över både ansvar och kostnader från staten till bland andra kommunerna utan att finansiering medföljer. Precis som stadsledningskontoret anser jag att detta innebär en risk att inriktningen och omfattningen på de insatser som berörs förändras på negativt sätt för de människor som är berörda. Vissa av förslagen behöver också förtydligas för att staden ska kunna ta ställning till vilka eventuella effekter de kan medföra för såväl brukarna som staden.

Jag instämmer också i förslaget att ge Socialstyrelsen i uppdrag att precisera vilka diagnoser som ska ingå i personkrets 1 och vägleda kommunerna i tillämpningen. I likhet med stadsledningskontoret och kommunstyrelsens handikappråd menar jag att det behöver förtydligas vilka specifika diagnoser som ska ingå i personkrets 1, till exempel vad som ingår i autismspektrumtillstånd och huruvida personer med Alzheimers sjukdom omfattas av personkrets 2. Om kommitténs förslag genomförs kvarstår nuvarande svårigheter att bedöma vilka personer som tillhör personkrets 3 vilket är den personkrets som idag lämnar det största utrymmet för olika tolkningar. Det är nödvändigt att definiera de tre personkretsarna, särskilt i de handläggningsrutiner som föreslås utredas.

Om definitionen av personkretsarna utvidgas till att omfatta en större grupp förutsätter detta att kommunerna kompenseras. Detta eftersom tillämpningen av LSS-lagstiftningen inte ges samma utrymme som SoL när det gäller variation av bedömning och utförande av insatserna. Detta innebär att även en mindre ändring av definitionen av personkretsen kan innebära kraftigt ökade kostnader då varje insats är relativt kostnadskrävande.

Insatser enligt LSS och SoL är frivilliga insatser utan inslag av tvång. I anslutning till kommitténs förslag om att utreda en reglering för skyddsåtgärder bör noteras att den kompetens som kan komma i fråga vid tvångsåtgärder finns inom landstinget, inte kommunen.

Barnperspektivet

Det är bra att barnkonventionens regler inarbetas i den nya LSS. Dock saknas relevanta bestämmelser för vårdplan, regelbunden uppföljning av vården samt kommunens ansvar för att främja umgänge med föräldrarna vid insatsen boende för barn i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom. Det är också viktigt att handläggningen även omfattar syskon till barn med funktionsnedsättning och barn som lever med funktionsnedsatta föräldrar.

Stöd i föräldraskapet

Det är viktigt att föräldrar kan få avlastning och stöd i föräldrarollen så att de på lång sikt orkar leva under de speciella omständigheter det innebär att leva med ett funktionsnedsatt barn.

Personlig assistans

Vilka behov som ska tillgodoses med personlig assistans behöver klargöras. Kommittén föreslår ett krav på både grundläggande behov och andra behov för rätt till

personlig assistans. Jag delar stadsledningskontorets uppfattning att det inte är rimligt att den som enbart har stadigvarande omvårdnadsbehov inte kan få personlig assistans. De allra flesta som idag har personlig assistans har stadigvarande behov och snarare skulle motsatsen gälla att de som inte har stadigvarande omvårdnadsbehov inte beviljas personlig assistans. En följd av förslaget kan bli att personer som försämras och enbart har ett omvårdnadsbehov, och inga andra behov, mister rätten till personlig assistans och tvingas flyttas från sitt ordinära boende till en bostad med särskild service. Barn och unga ska dock, tills de fyllt 21 år, ha rätt till personlig assistans även om de endast har grundläggande behov.

Det är positivt att staten föreslås överta ansvaret för personlig assistans. Dock bör hela rättighetslagstiftningen LSS vara ett statligt ansvar som innebär att alla delar där kommunerna förutsätts utföra aktiviteterna måste staten stå för den fulla finansieringen. Min bedömning är att det nuvarande förslaget innebär att kvalitet och omfattning av insatsen till brukarna kan påverkas negativt. Personer som idag har ledsagar-service, men som inte kommer att ha rätt till personlig service med boendestöd, kommer att vara hänvisade till bistånd enligt socialtjänstlagen. Detta kan upplevas som en försämring för den enskilde.

Jag delar stadsledningskontorets uppfattning att det är svårt att dra några långtgående slutsatser av förändringen då den nya insatsen inte är utförligt beskriven, men i likhet med stadsledningskontoret är min bedömning att det är sannolikt med betydande kostnadsökningar som dessutom förs över till kommunerna. Detta inte minst mot bakgrund av att kommittén beräknar att statens årliga kostnad för personlig assistans år 2010-2013 successivt ska minska med cirka 3 miljarder kronor. Effekter av detta i förhållande till det särskilda utjämningsystemet för kommunala LSS-kostnader bör beaktas i den fortsatta beredningen av förslaget.

Det är angeläget att Försäkringskassan organiserar sin verksamhet på ett effektivt sätt utifrån den nya uppgiften att besluta om och betala ut assistansersättning. Försäkringskassan kan idag meddela temporära beslut enligt LASS. Att kommunerna under utredningstiden ska "förskottera" kostnaden och stå för administrationen kring denna är inte acceptabelt.

Precis som stadsledningskontoret avvisar jag starkt kommitténs förslag om att en retroaktiv justering av schablonersättningen för personlig assistans görs så att den speglar en uppräknings av övriga kostnader med nettoprisindex sedan 1997. Det är en ren besparing som till största delen drabbar kommunernas ekonomi då dessa svarar för huvuddelen av utförandet av personlig assistans. Sveriges Kommuner och Landssting har beräknat en timkostnad som är 4,5 procent högre än regeringens fastställda belopp. Jag är positiv till förslaget med olika ersättningar beroende på när insatsen utförs eftersom detta innebär att utförare som har brukare med stora omvårdnadsbehov inte förlorar på den del av insatsen som utförs på kvällar och helger.

Utförande och kvalitet

Kommitténs förslag om tydligare krav gällande assistansanordnarens ansvar för kvalitetssäkring av insatserna är bra. Det är också angeläget att klargöra vilka behov som ska tillgodoses med personlig assistans och tillvägagångssättet vid bedömning och beräkning av behoven. Regeringen bör se över om lagen om bostadsanpassningsbidrag kan täcka in vissa åtgärder som rör assistenternas arbetsmiljö. Då frågan är komplicerad och de ekonomiska effekterna svåröverskådliga bör detta särskilt analyseras och kommunerna kompenseras för ökade kostnader.

Kommunen bedöms ha fortsatta svårigheter att tillgodose insatsen kontaktperson. Därför är det positivt att kunskaper för rekrytering av kontaktpersoner utreds och sammanställs samt att framgångsfaktorer och möjliga åtgärder för att långsiktigt trygga rekryteringen beskrivs. Enligt förslaget ska insatsen kontaktperson ses som ett icke professionellt stöd som ges av en person med stort intresse och engagemang för andra. Att det är svårt för kommunen att rekrytera dessa ideella insatser kan avläsas i att det är den insats enligt LSS som har flest icke verkställda domar.

Förslaget om obligatorisk registerkontroll av personer som utför insatser åt barn är bra. Kontrollen bör dessutom utökas till att omfatta alla personer som arbetar inom LSS-verksamhet.

Insatser med beslut om boende

Kommitténs förslag till definitioner av boende i gruppboende och boende i bostad med särskild service för vuxna måste klargöras. Begreppet ”bostad med särskild service för vuxna” är inte bra med hänsyn till att ”bostad med särskild service” även omfattar gruppboende i exempelvis SoL. Insatsen särskilt anpassad bostad bör inte vara en rättighet i LSS då behovet av en fysiskt anpassad bostad tillgodoses genom bostadsanpassningsbidrag. Om det ingår andra rättigheter i denna insatsform än bostadsanpassning framgår inte av betänkandet.

Att insatsen boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar omfattar ungdomar upp till 21 år som fortfarande går i skolan måste tydliggöras. Vidare bör det klargöras om kommunen får ta ut avgift för ungdomar mellan 18-21 år.

Sysselsättning

Förslaget om att insatsen daglig verksamhet begränsas till personer som beviljats aktivitets- eller sjukersättning endast bör gälla personkrets 3 är bra. För personkrets 1 och 2 bör inga begränsningar gälla då det kan uppstå problem när begränsningen är avhängig annan lagstiftning. Det är viktigt att bevaka att det inte uppstår nya gränsdragningsproblem.

Förslaget om att personer med psykiska funktionsnedsättningar ska ha rätt till daglig verksamhet är bra men kostsamt, bland annat för att söka upp och motivera till sysselsättning. I betänkandet har merkostnaden för landets kommuner uppskattats till 495 miljoner kronor per år. Första året fördelas en tredjedel, andra året två tredjedelar och tredje året 495 miljoner kronor. Den faktiska kostnaden bör noggrant följas när lagändringen trätt i kraft och vid behov justeras.

Personligt stöd och individuell planering

Det är angeläget att landstingets ansvar förtydligas. Begreppet särskilt expertstöd klargör inte gränsen mellan landstingets och kommunens ansvar. Att landstingets expertstöd enligt LSS ska underlätta den enskildes vardag och inte är hälso- och sjukvård bör anges.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remiss om Möjlighet att leva som andra - Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (SOU 2008:77) överlämnas och återopas denna promemoria.

2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 22 januari 2009

ULF KRISTERSSON

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Sammanfattning av Möjlighet att leva som andra – Ny lag om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (SOU 2008:77)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Carin Jämtin* och *Roger Mogert* (båda s) och *Yvonne Ruwaida* (mp) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Föredragande borgarrådets förslag godkänns i huvudsak som svar på remissen.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Det är mycket viktigt ur brukarnas synpunkt att stat, kommun och landsting efter många år av diskussioner om huvudmannaskapsfrågan för LSS nu kan fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling. Vi motsätter oss därför i likhet kommunstyrelsens handikappråd den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Däremot delar vi i stora delar socialborgarrådets bedömning av förslagen från LSS-kommittén såväl vad gäller efterlängta förbättringar för personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar som betydligt mindre genomtänkta förslag som riskerar att medföra stora försämringar för utsatta människor. Det är oerhört positivt att barnperspektivet antligen förs in i LSS och vi vill samtidigt betona samhällets ansvar för att ge tillräckligt stöd i föräldrarollen.

Det är viktigt att barnperspektivet inte bara skrivs in i lagtexten utan även präglar de förslag som läggs till ny lagstiftning. Ur ett barn- ungdomsperspektiv är det angeläget att ledsagarservice även i fortsättningen kan fås som en självständig insats enligt LSS, vilket även framhålls av flera stadsdelsnämnder. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga i deras väg till ökad självständighet, eftersom det ökar möjligheten till egna aktiviteter och kamratkontakter. Om insatsen tas bort försämras ungdomarnas möjlighet att leva som andra, vilket är helt oacceptabelt.

Ledsagarservicen behöver även finnas kvar utifrån behoven hos personer som bor på ett gruppboende, för att möjligheten till en rik fritid och rekreation inte ska inskränkas. Denna uppfattning har även Kommunstyrelsens handikappråd, som uppmärksammar att personalneddragningar i olika boendeformer minskar möjligheten till ledsagning genom personalen, vilket gör att hyresgästerna riskerar att inte få de goda levnadsvillkor som LSS föreskriver.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshindersperspektiven i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft kan det dröja många år. Vi befärrar därför att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs innan en eventuell ny socialtjänstlagstiftning är på plats. I remissvaren framförs flera exempel på situationer där en åldersgräns skulle vara direkt stötande och stå i strid med intentionerna i lagstiftningen. Det kan handla om utvecklingsstörda personer som av olika orsaker inte vågat, förmått eller fått kontakta socialtjänsten när de var yngre. Det kan

handla om unga personer som vill ha ett självständigt boende med förstahandskontrakt och boendestöd men som på äldre dagar behöver tryggheten i ett särskilt boende. Med en åldersgräns motverkas målen om ökad självständighet. Vi motsätter oss därför en generell åldersgräns.

Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista sin personliga assistans. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste följas upp noga och regelbundet såväl av Socialstyrelsen som av kommunerna.

Vi delar LSS-kommitténs uppfattning att ingen ska behöva få en merkostnad för sitt boende på grund av sin funktionsnedsättning och anser därför att frågan om hur funktionsnedsatta ska slippa betala hyra för gemensamma utrymmen måste utredas skyndsamt.

Det är viktigt att tänka över de begrepp som används, eftersom de symboliserar värderingar. Vi vill därför lyfta fram synpunkter från handikapprådet i Farsta som påtalat att begreppet ordinärt boende för en vanlig lägenhet på bostadsmarknaden kan uppfattas som stigmatiserande. Även personer som bor i en gruppboendestudie upplever nämligen sitt boende som ordinärt.

I en så stor utredning som detta är finns mängder av frågor som kan uppfattas som detaljer men som kan innehålla grundläggande principiella ställningstaganden. Till exempel lyfter Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd frågan om personer med funktionsnedsättningar som har LSS-insatser och folkbokförs i annan kommun aldrig ska kunna flytta permanent till en annan del av landet, utan alltid måste behålla banden med den beslutsfattande kommunen.

Vi delar socialborgarrådets kritik av att ansvar och kostnader överförs till kommunerna utan finansiering. En sådan politik skadar syftet med en bättre lagstiftning och riskerar att drabba brukarna oerhört hårt. Om kommunerna får nya kostnader på grund av förslaget ska staten ersätta kommunerna. Likväl är vi upprörda över att kommunerna förutsätts förskottera kostnader när Försäkringskassan dröjer med besluten. Att Försäkringskassans verksamhet är underfinansierad är inget skäl att utnyttja kommunerna och öka arbetsbördan för socialtjänsten. Självklart bör försäkringskassan ha tillräckliga resurser för att göra snabba utredningar.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprättas för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen. Erfarenheterna från de senaste årens försämringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Carin Jämtin*, *Teres Lindberg*, *Malte Sigemalm* och *Mirja Räihä Järvinen* (alla s), *Emilia Hagberg* (mp) och *Inger Stark* (v) med hänvisning till reservationen av (s) och (mp) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

LSS-kommittén föreslår att LSS ska finnas kvar som rättighetslag för personer med omfattande stödbehov till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar. LASS har inarbetats i den lagen som föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

I den nya lagen om stöd och service åt vissa personer med funktionsnedsättningar föreslås följande, jämfört med nuvarande LSS och LASS:

- Begreppet autismliknande tillstånd utvidgas till autismspektrumtillstånd.
- Insatsen råd och stöd benämns särskilt expertstöd.
- Personer med psykiska funktionsnedsättningar får rätt till daglig verksamhet.
- En generell gräns för nybeviljande av insatser vid 65 år införs.
- När åtgärder rör barn ska hänsynen till barnets bästa särskilt beaktas.
- Kommunen ska fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är samt verka för att behoven tillgodoses.
- Kommunen ska upprätta en plan i vilken framgår hur många som omfattas av lagen och hur kommunen avser att möta deras behov av stöd över tid.
- Den enskilde ska alltid erbjudas en individuell plan, med beslutade och planerade insatser, för hur behoven blir tillgodosedda.
- Vid insatsen daglig verksamhet ska den enskilde erbjudas en kartläggning för att fastställa hur verksamheten bör utformas, en så kallad aktivitetsplan.
- Nuvarande insats bostad med särskild service för vuxna delas upp i tre insatser; Boende i gruppboende, Boende i bostad med särskild service för vuxna och Särskilt anpassad bostad.
- Personlig assistans ska inte beviljas när någon bor i gruppboende eller en bostad med särskild service för vuxna.
- Kommunen ansvarar för personlig service med boendestöd, högst 40 timmar i veckan. Insatsen personlig service omfattar sådant stöd och service som ingår i hemtjänst och ersätter nuvarande ledsagning.
- Försäkringskassan beslutar om personlig assistans och betalar ut ersättning för denna. I avvaktan på Försäkringskassans beslut om personlig assistans kan kommunen bevilja bistånd enligt socialtjänstlagen (SoL).
- Personlig assistans ska vara ett stöd för dem som har behov av hjälp med de grundläggande behoven samt stöd och service vid aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, egenvård m.m.
- Den som beviljats personlig assistans väljer en anordnare för utförandet eller anställer själv sin personliga assistent. Kommunen ska svara för utförandet av personlig assistans när den enskilde begär detta.
- En obligatorisk registerkontroll införs av personer som ska arbeta som personliga assistenter åt barn och unga, dock inte vårdnadshavare som är assistenter.

Därutöver ger LSS-kommittén förslag på en rad uppdrag. Exempelvis att Socialstyrelsen under perioden 2010–2013 ska följa upp och utvärdera åtgärder och effekter inom LSS-området. De ska också undersöka om staten ska ta ett större ansvar för ett nationellt kompetens- och kunskapscenter, kvalitetsindikatorer samt ytterligare normering av god kvalitet. Vidare föreslår kommittén att regeringen bör göra en samlad översyn av hur SoL fungerar som redskap för att nå de handikappolitiska målen och skillnader i syften och mål mellan LSS och SoL. De ska också pröva om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att personer med funktionsnedsättning som får bistånd med anledning av funktionsnedsättningen ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. En utredning bör även göras hur den enskilde som beviljats beslut om boende inte ska behöva få merkostnader till följd av hyressättningen och tillgången till gemensamhetsutrymmen inom bostaden. Regeringen bör, vid uppföljningen av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken år 2010, särskilt uppmärksamma det delade ansvaret mellan olika huvudmän, särskilt det statliga huvudmannskapet för personlig assistans.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till samtliga stadsdelsnämnder, socialtjänstnämnden, kommunstyrelsens handikappråd samt stadsledningskontoret.

<i>Innehållsförteckning</i>	<i>Sid</i>
Stadsledningskontoret	9
Socialtjänstnämnden	12
Kommunstyrelsens handikappråd	24
Bromma stadsdelsnämnd	30
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	31
Farsta stadsdelsnämnd	32
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	33
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	38
Kungsholmens stadsdelsnämnd	38
Norrmalms stadsdelsnämnd	40
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	41
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	43
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	45
Skärholmens stadsdelsnämnd	45
Södermalms stadsdelsnämnd	46
Älvsjö stadsdelsnämnd	47
Östermalms stadsdelsnämnd	48

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 december 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret välkomnar flera av de förslag till lagförändringar som presenteras. Det finns dock vissa förslag som innebär ökade kostnader för kommunerna och andra som

kan innebära att insatsens inriktning och omfattning förändras på ett för brukaren negativt sätt. Vissa av förslagen skulle också behöva förtydligas för att staden ska kunna ta ställning till eventuella effekter. Att behålla LSS som en rättighetslag är en viktig markering om att personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar har rätt till ett gott stöd.

Stadsledningskontoret delar kommitténs förslag om att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att precisera vilka diagnoser som ska ingå i personkrets 1 och vägleda kommunerna i tillämpningen. Stadsledningskontoret anser att förtydliganden behövs om vilka specifika diagnoser som ska ingå i personkrets 1, till exempel vad som ingår i autismspektrumtillstånd och huruvida personer med Alzheimers sjukdom omfattas av personkrets 2. Om kommitténs förslag genomförs kvarstår nuvarande svårigheter med att bedöma vilka personer som tillhör personkrets 3 vilket är den personkrets som idag lämnar det största utrymmet för olika tolkningar. Stadsledningskontoret anser att det är nödvändigt att definiera de tre personkretsarna, särskilt i de handläggningsrutiner som föreslås utredas.

LSS är detaljerad och ger därmed mindre utrymme för variation av hur insatsen bedöms och utförs, än vid tillämpningen av SoL. Detta innebär att även en mindre ändring av definitionen av personkretsen kan innebära kraftigt ökade kostnader då varje insats är relativt kostnadskrävande. Stadsledningskontoret förutsätter därför att kommunerna kompenseras om definitionen av personkretsarna utvidgas till att gälla en större grupp.

Insatser enligt LSS och SoL är frivilliga insatser utan inslag av tvång. I anslutning till kommitténs förslag om att utreda en reglering för skyddsåtgärder bör noteras att den kompetens som kan komma i fråga vid tvångsåtgärder finns inom landstinget, inte kommunen.

Barnperspektivet

Stadsledningskontoret tycker att det är bra att barnkonventionens regler inarbetas i den nya LSS. Det saknas dock relevanta bestämmelser för vårdplan, regelbunden uppföljning av vården samt kommunens ansvar för att främja umgänge med föräldrarna vid insatsen boende för barn i familjehem eller i bostad med särskild service för barn och ungdom. Ett helhetsperspektiv innebär att vid handläggningen uppmärksamma syskon till barn med funktionsnedsättning och barn som lever med funktionsnedsatta föräldrar.

Stöd i föräldraskapet

Stadsledningskontoret anser att det viktigt att uppmärksamma föräldrars behov av avlastning och stöd i föräldrarollen för att de på lång sikt ska orka med att ha ett funktionsnedsatt barn. Bedömningen av insatser får inte vara så restriktiv att kraven på föräldrarna blir mycket högre än kraven på föräldrar utan funktionsnedsatta barn.

Personlig assistans

Stadsledningskontoret anser att vilka behov som ska tillgodoses med personlig assistans behöver klargöras. Kommittén föreslår ett krav på både grundläggande behov och andra behov för rätt till personlig assistans. Kontoret anser att det inte är rimligt att den som enbart har stadigvarande omvårdnadsbehov inte kan få personlig assistans. De allra flesta som idag har personlig assistans har stadigvarande behov och snarare skulle motsatsen gälla att de som inte har stadigvarande omvårdnadsbehov inte beviljas personlig assistans. En följd av förslaget kan bli att personer som försämrats och enbart har ett omvårdnadsbehov, och inga andra behov, mister rätten till personlig assistans och tvingas flyttas från sitt ordinära boende till en bostad med särskild service. Detta begränsar det egna valet och är enligt stadsledningskontoret inte i linje med de handikappolitiska målen. Barn och unga ska dock, tills de fyllt 21 år, ha rätt till personlig assistans även om de endast har grundläggande behov.

Stadsledningskontoret anser att gränsen mellan statens och kommunens ansvar för övriga insatser är otydlig i kommitténs förslag. En nedre gräns för rätten till personlig assistans föreslås. Behov som understiger 20 timmar ska tillgodoses genom insatsen personlig service med boendestöd som kommunen ansvar för. De personer som berörs av begränsningen i rätten till personlig assistans är hänvisade till den nya kommunala insatsen personlig service med boendestöd som ska likställas med hemtjänst. Rätten till personlig service med boendestöd ska avse högst 40 timmars stöd per vecka. Stadsledningskontoret bedömer att kvalitet och omfattning av insatsen till brukarna kan påverkas negativt. Personer som idag har ledsa-

garservice, men som inte kommer att ha rätt till personlig service med boendestöd, kommer att vara hänvisade till bistånd enligt socialtjänstlagen. Detta kan upplevas som en försämring för den enskilde.

Stadsledningskontoret anser att det är svårt att dra några långtgående slutsatser av förändringen då den nya insatsen inte är beskriven men bedömer att det med stor sannolikhet innebär betydande kostnader och en övervältring av dessa till kommunerna. Detta inte minst mot bakgrund av att kommittén beräknar att statens årliga kostnad för personlig assistans år 2010-2013 successivt ska minska med cirka 3 miljarder kronor. Effekter av detta i förhållande till det särskilda utjämningsystemet för kommunala LSS-kostnader bör beaktas i den fortsatta beredningen av förslaget.

Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att Försäkringskassan organiserar sin verksamhet på ett effektivt sätt utifrån den nya uppgiften att besluta om och betala ut assistansersättning. Försäkringskassan kan idag meddela temporära beslut enligt LASS. Stadsledningskontoret anser att det är orimligt att kommunerna under utredningstiden ska ”förskottera” kostnaden och stå för administrationen kring denna.

Stadsledningskontoret vill starkt avvisa kommitténs förslag om att en retroaktiv justering av schablonersättningen för personlig assistans görs så att den speglar en uppräknig av övriga kostnader med nettoprisindex sedan 1997. Det är en ren besparing som till största delen drabbar kommunernas ekonomi då dessa svarar för huvuddelen av utförandet av personlig assistans. Detta blir kännbart för kommunerna då den aktuella schablonersättningen redan i utgångsläget är för låg för att täcka kostnaderna. Sveriges Kommuner och Landssting har beräknat en timkostnad som är 4,5 procent högre än regeringens fastställda belopp. Stadsledningskontoret ställer sig positiv till förslaget med olika ersättningar beroende på när insatsen utförs, vilket är en förbättring jämfört med dagens system. Detta innebär att utförare som har brukare med stora omvårdnadsbehov inte förlorar på den del av insatsen som utförs på kvällar och helger.

Utförande och kvalitet

Stadsledningskontoret är positiv till de tydligare kraven på assistansanordnares ansvar för krav på god kvalitet som föreslås. Det är också angeläget att klargöra vilka behov som ska tillgodoses med personlig assistans och tillvägagångssättet vid bedömning och beräkning av behoven. Vidare instämmer stadsledningskontoret i förslaget om att regeringen bör se över om lagen om bostadsanpassningsbidrag kan täcka in vissa åtgärder som rör assistenternas arbetsmiljö. Då frågan är komplicerad och de ekonomiska effekterna svåröverskådliga bör detta särskilt analyseras och kommunerna kompenseras för ökade kostnader.

Enligt förslaget ska insatsen kontaktperson ses som ett icke professionellt stöd som ges av en person med stort intresse och engagemang för andra. Att det är svårt för kommunen att rekrytera dessa ideella insatser kan avläsas i att det är den insats enligt LSS som har flest icke verkställda domar. Kommunen bedöms ha fortsatta svårigheter att tillgodose insatsen kontaktperson. Stadsledningskontoret ser därför positivt på att kunskaper för rekrytering av kontaktpersoner utreds och sammanställs samt att framgångsfaktorer och möjliga åtgärder för att långsiktigt trygga rekryteringen beskrivs.

Stadsledningskontoret tycker att kommitténs förslag om obligatorisk registerkontroll av personer som utför insatser åt barn är bra. Dock bör detta omfatta alla personer som arbetar inom LSS-verksamhet.

Insatser med beslut om boende

Kommitténs förslag till definitioner av boende i gruppboende och boende i bostad med särskild service för vuxna måste klargöras. Begreppet ”bostad med särskild service för vuxna” är inte bra med hänsyn till att ”bostad med särskild service” även omfattar gruppboende i exempelvis SoL. Stadsledningskontoret anser att insatsen särskilt anpassad bostad inte bör vara en rättighet i LSS då behovet av en fysiskt anpassad bostad tillgodoses genom bostadsanpassningsbidrag. Om det ingår andra rättigheter i denna insatsform än bostadsanpassning framgår inte det i betänkandet.

Stadsledningskontoret anser att det måste tydliggöras att insatsen boende i familjehem el-

ler bostad med särskild service för barn eller ungdomar omfattar ungdomar upp till 21 år som fortfarande går i skolan. Vidare bör det förtydligas om kommunen får ta ut avgift för ungdomar mellan 18-21 år.

Stadsledningskontoret förordar att den utredning som föreslås om att boende inte ska behöva få merkostnader till följd av hyressättningen och tillgången till gemensamhetsutrymmen ges en inriktning som utesluter alla former av reglerade hyror. Hyressättningen ska följa hyreslagens regler om hyra.

Sysselsättning

Stadsledningskontoret anser att förslaget om att insatsen daglig verksamhet begränsas till personer som beviljats aktivitets- eller sjukersättning endast bör gälla personkrets 3 är bra. För personkrets 1 och 2 bör inga begränsningar gälla då det kan uppstå problem när begränsningen är avhängig annan lagstiftning. Det är viktigt att bevaka att det inte uppstår nya gränsdragningsproblem.

Förslaget om att personer med psykiska funktionsnedsättningar ska ha rätt till daglig verksamhet är bra men kostsamt, bland annat för att söka upp och motivera till sysselsättning. I betänkandet har merkostnaden för landets kommuner uppskattats till 495 miljoner kronor per år. Första året fördelas en tredjedel, andra året två tredjedelar och tredje året 495 miljoner kronor. Stadsledningskontoret anser att den faktiska kostnaden noggsamt bör följas när lagändringen trätt i kraft och vid behov justeras.

Personligt stöd och individuell planering

Stadsledningskontoret anser att det är angeläget att landstingets ansvar förtydligas. Begreppet särskilt expertstöd klargör inte gränsen mellan landstingets och kommunens ansvar. Att landstingets expertstöd enligt LSS ska underlätta den enskildes vardag och inte är hälso- och sjukvård bör anges.

Socialtjänstnämnden

Socialtjänstnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att hänvisa till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 11 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

I det följande redovisas det huvudsakliga innehållet i LSS-kommitténs betänkande i form av mindre sammanfattningar av varje kapitel. Socialtjänstförvaltningens synpunkter redovisas i direkt anslutning till varje sammanfattning.

Kap 4 Rätten till stöd och service

Behövs LSS som rättighetslag?

LSS-kommitténs bedömning och förslag

LSS-kommittén föreslår att LSS ska finnas kvar som rättighetslag för personer med omfattande stödbehov till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar.

Skillnaderna mellan LSS och socialtjänstlagen (SoL) har på vissa punkter kommit att bli större än vad lagstiftaren förutsåg när handikappreformen genomfördes. En väl fungerande socialtjänst, som bidrar till att de handikappolitiska målen uppnås, är nödvändig för att stöd och service enligt LSS ska fungera väl. LSS-kommittén föreslår att regeringen gör en samlad översyn av hur SoL fungerar som redskap för att uppnå de handikappolitiska målen.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

LSS-kommitténs förslag om att LSS ska behålla sin karaktär av rättighetslag är en viktig markering av att personer med omfattande funktionsnedsättningar har rätt till ett gott stöd.

En översyn av hur SoL fungerar som redskap för att uppnå målen för handikappolitiken kan innebära en viktig förstärkning i detta avseende. De möjligheter som lagen inrymmer

vad gäller att ge dessa personer stöd i vardagen praktiseras inte fullt ut, anser socialtjänstförvaltningen.

Förvaltningen stödjer förslaget om att regeringen bör pröva om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att personer med funktionsnedsättning som får bistånd enligt samma lag med anledning av funktionsnedsättningen ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Det ställer samtidigt krav på att precisera och tydliggöra skillnaden mellan ”goda levnadsvillkor” och ”skälig levnadsnivå”.

Möjligen skulle en samlad lagstiftning som även omfattar HSL kunna bidra till att den enskildes levnadsvillkor förbättrades. En sådan skulle tydliggöra ansvar för samhällsplanering, förebyggande och uppsökande arbete samt kunna bidra till en generell förbättring för den enskilde. Förvaltningen instämmer med betänkanDET att en ingående utredning av förutsättningarna krävs för att kunna ta ställning till en sådan lösning.

LSS – en lag om sociala tjänster

LSS-kommitténs bedömning och förslag

LSS ska vara en rättighetslag för sociala tjänster som kompletterar SoL utan att ersätta eller inskränka den. Regleringen av de insatser och uppgifter som nu anges i LSS och LASS samlas och förtydligas i en lag. En regel föreslås som ger den enskilde rätt att få företräde inför nämnden som rör myndighetsutövning gentemot denne samt handläggningsregler för att stärka den enskildes rätt enligt lagen.

LSS syftar till en hög grad av likvärdighet mellan den som har ett omfattande behov av stöd och service och den som inte har det när det gäller dagligt liv. Målformuleringarna lämnar dock ett betydande utrymme för lokala och individuella variationer. Redigeringar i LSS föreslås så att mål, inriktningar och kvalitetsnivåer förtydligas och samlas på ett ställe i lagen. Vidare föreslås att regeringen särskilt bör uppmärksamma skillnaden i syften och mål mellan LSS och SoL vid en översyn av hur SoL fungerar som redskap för att uppnå de nationella målen för handikappolitiken.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

LSS är skriven så att det ofta krävs ganska omfattande utredningar och bedömningar för att ansvariga huvudmän ska kunna ta ställning till den enskildes rättigheter. Det finns ett betydande gap mellan lagstiftning och tillämpning som bara i liten utsträckning fylls ut med normering, praxis och kunskapsunderlag. Stadens och andra kommuners riktlinjer är exempel på lösningar för att praktiskt hantera och fylla upp detta gap. Förslaget om att införa särskilda handläggningsregler innebär därför en angelägen förstärkning av den enskildes rätt enligt lagen som ger stöd för lika behandling oberoende var i landet eller i vilken stadsdel man bor. Rättssäkerheten stärks även i och med förslaget om att den enskilde ges rätt att yttra sig till socialnämnden i ärenden som berör en själv.

Insatser enligt LSS och socialtjänstlagen är frivilliga insatser för personer med funktionsnedsättningar och får inte innehålla några som helst inslag av tvång. Förslaget om att utreda en reglering för skyddsåtgärder i syfte att förhindra olämplig behandling och bemötande av personer med t ex utåtagerande eller självdestruktivt beteende är därför viktigt. De allra viktigaste åtgärderna handlar samtidigt om att se till att kompetens, kompetensutveckling, handledning och andra nödvändiga resurser finns att tillgå, något som utredningen borde beröra mer, anser förvaltningen.

Personkretsen

LSS-kommitténs bedömning och förslag

LSS ska även i fortsättningen i princip gälla för nuvarande personkrets med dess tre grupper, d.v.s. de personer som har de mest omfattande stöd- och servicebehoven till följd av varaktiga funktionsnedsättningar.

Personkrets 1 som idag omfattar ”personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd” ändras enligt förslaget till ”personer med utvecklingsstörning och autismspektrumtillstånd”.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

De tre personkretsarna i LSS omfattar personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd
2. med betydande eller bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

I de två första personkretsarna ligger diagnosen till grund för personkretstillhörigheten, dvs. om den enskilde har en diagnos som ryms inom någon av de bägge personkretsarna kan denne ansöka och få rätten till insatser enligt lagen prövad. Om behovet finns har den enskilde rätt till den sökta insatsen. Den tredje personkretsen har en annan konstruktion, där utgångspunkten för bedömningen är konsekvenserna av en funktionsnedsättning, dvs. stödbehovens omfattning och varaktighet, oberoende av diagnos.

Socialtjänstförvaltningen vill trycka på behovet av att precisera vilka diagnoser som ska ingå i personkrets 1 och av ytterligare vägledning till kommunerna om tillämpningen. Nuvarande svårigheter med bedömningar av personkrets 3-tillhörighet, dvs. om den enskildes har betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och om behovet av stöd är omfattande, kommer att kvarstå. Därför behöver dessa uppmärksammas särskilt i de handläggningsrutiner betänkandet föreslår, anser förvaltningen.

Den föreslagna 65-årsgränsen för nybeviljande av insatser enligt LSS innebär att det inte längre blir möjligt för personer över 65 år som drabbas av en omfattande funktionsnedsättning att beviljas LSS-insatser. De ekonomiska motiven för förslaget är självfallet starka, men konsekvenserna för den enskilde samtidigt stora. Det betyder t.ex. att en fullt frisk och aktiv person på 66 år som råkar ut för en trafikolycka och får en omfattande funktionsnedsättning inte förbehålls någon rätt till goda levnadsvillkor då LSS-insatser uteblir.

Bland annat därför anser förvaltningen att betänkandets förslag om att pröva om socialtjänstlagen ska innehålla en bestämmelse om att personer som får bistånd enligt SoL med anledning av en funktionsnedsättning genom detta ska tillförsäkras goda levnadsvillkor är viktigt.

Ett barnperspektiv i LSS

LSS-kommitténs bedömning och förslag

Ett av de tre arbetsområden som är särskilt prioriterade inom handikappolitiken är att ge barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande. Betänkandet föreslår att en bestämmelse införs i LSS motsvarande den som finns i SoL för att stärka barnens ställning inom lagens tillämpningsområde. Bestämmelsen svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention och innebär att när åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver.

En bestämmelse om barns rätt att få relevant information och att komma till tals beträffande åtgärder som rör dem föreslås i LSS, liksom en obligatorisk registerkontroll av personer som ska arbeta som personliga assistenter åt barn och unga.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Förvaltningen välkomnar förslaget att anpassa LSS till att även omfatta barnets perspektiv och instämmer i samtliga föreslagna förändringar.

Enligt artikel 23 i FN:s konvention om barnets rättigheter så ”bör ett barn med fysiskt eller psykiskt handikapp åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar självförtroende och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället”.

Enligt statistik som presenteras i betänkandet ökar antalet ungdomar med LSS-insatser (störst bland pojkar), år 2000 - 2006 med 64 procent för åldersgruppen

13 – 22 år. En förklaring är att antalet unga med neuropsykiatriska diagnoser har ökat. LSS-insatser till mindre barn, 0 – 6 år och 7 – 12 år, har däremot minskat under motsvarande period med 19 respektive 9 procent. Vad detta beror på har inte närmare studerats. De vanligaste insatserna enligt LSS till de mindre barnen är avlösarservice och korttidsvistelse och till ungdomar korttidsvistelse, korttidstillsyn och ledsagarservice. När det gäller assistanser-

sättning har alla åldergrupper ökat, men barn har generellt beviljats färre timmar. Betänkandet förklarar detta med att försäkringskassan i sin bedömning ska ta hänsyn till föräldrans svar. Ju yngre barn, desto större ansvar läggs på föräldrarna.

Stöd i föräldraskapet

När föräldrar ansöker om någon form av insats enligt LSS till ett barn med funktionsnedsättning ska insatsen gagna barnet och barnets möjligheter att leva ett fullvärdigt liv. Förvaltningen vill ytterligare förtydliga *föräldrarnas behov av avlastning och stöd i föräldrarollen för att de på lång sikt ska orka med att ha ett funktionsnedsatt barn*. Det är en extraordinär påfrestning som inte går att likställa med ett vanligt föräldraskap. Det är viktigt att uppmärksamma dessa behov i tid så att barn inte riskerar att fara illa för att föräldern är för uttröttad. Prövningen får inte göras så restriktiv att kraven på föräldrarna blir mycket högre än kraven på föräldrar utan funktionsnedsatta barn.

Förvaltningen anser också att syskon till barn med funktionsnedsättning bör uppmärksammas. De behöver synliggöras i handläggningen och det bör framgå av dokumentationen om det finns syskon, hur gamla dessa är och om de har behov av stöd. *Att ha ett barnperspektiv innebär att ha ett helhetsperspektiv*. Flera barn i en familj ökar kraven och belastningen på föräldrarna vilket måste tas med i beräkningen när biståndsbehovet avgörs.

Barn till föräldrar med funktionsnedsättning

Förvaltningen finner det anmärkningsvärt att kommittén över huvud taget inte nämner gruppen barn till föräldrar med funktionsnedsättning i sitt betänkande. Stöd till föräldrarna och till barnen direkt är viktiga frågor som behöver lyftas fram. Barn till föräldrar med funktionsnedsättning riskerar att bli bortglömda.

Här måste barnperspektivet finnas med vid prövningen av rätten till insatser till föräldern. Denna prövning riskerar att krocka med rättighetstanken, men lagstiftaren behöver tydliggöra att barnperspektivet ska gå före rätten att bestämma i vilken form en insats skall ges. Har handläggaren talat med barnet enskilt, hur har samtalet gått till, vad har handläggaren för kompetens att prata med barn? Finns det stödgrupper för barn eller andra öppna insatser, finns det ett aktivt nätverk som stöttar barnet och föräldern? Hur påverkar föräldrarnas funktionsnedsättning föräldraskapet? Metoder och samverkansformer behöver utvecklas.

Barnperspektivet vid personlig assistans

Det är inte helt ovanligt att föräldrar och andra nära anhöriga är anställda som personliga assistenter. Detta är en situation som behöver uppmärksammas ytterligare. Det är en svår avvägning vad som kan anses krävas av var och en vad gäller omvårdnad av en familjemedlem och vad som är kopplat till funktionsnedsättningen. Det är viktigt att dokumentera att ett ställningstagande utifrån barnets bästa har gjorts och hur man har resonerat. Det kan naturligtvis vara det bästa för barnet, men det finns en fara i att alltför mycket knyta en familjs försörjning till ett barns funktionsnedsättning. Det saknas incitament för att ge barnet annan stimulans som förskola eller dagverksamhet och det finns få möjligheter till insyn, metodutveckling och utbildning. Om vårdnadshavaren är personlig assistent och samtidigt företrädare barnet finns det en klar risk för intressekonflikter.

Säkerställande av barnperspektivet och rätten att komma till tals

För att säkerställa barnperspektivet och rätten för barnet att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare genom utbildning i utredningssystemet BBIC (Barns Behov i Centrum) och särskild utbildning i att tala med barn med funktionsnedsättning. I övrigt instämmer förvaltningen i de synpunkter som barnombudsmannen lämnat till kommittén.

Prioriterade utvecklingsområden inom och utom LSS

LSS-kommitténs bedömning och förslag

LSS-kommittén pekar på utvecklingsområden som bör prioriteras i det fortsatta arbetet. Bland annat föreslås att verksamheter som bedrivs enligt LSS får del av de utvecklingsinsatser som kan komma ur en satsning på evidensbaserad socialtjänst. Om regeringen går vidare med förslagen från Utredningen för en kunskapsbaserad socialtjänst så anser kommittén att

stöd och service enligt LSS särskilt bör nämnas i de beslut som fattas om utvecklingsinsatser. Regeringen bör även överväga en samlad och framtidsinriktad satsning på kompetensutveckling och långsiktig personalförsörjning inom funktionshinderområdet.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Förvaltningen instämmer helhjärtat i utredningens förslag och vill ytterligare poängtera vikten av att på nationell nivå (och andra nivåer) uppmärksamma utvecklingsbehoven inom verksamhetsområdet stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Utvecklingsområden som socialtjänstförvaltningen anser är angelägna är stöd i tillämpningen av aktuell lagstiftning, modeller och underlag för att bedöma behov, metoder och arbetsätt inom olika insatser, bedömningskriterier för god kvalitet samt personal och kompetensbehov.

I förprojektet till det kommande EU-projektet Carpe som Stockholms stad som projektägare startar tillsammans med fem andra kommuner (Järfälla, Sollentuna, Lidingö, Tyresö och Huddinge) den 1 januari 2009 har utvecklingsbehov inom verksamhetsområdet identifierats som i stor utsträckning överensstämmer med kommitténs beskrivning.

Syftet med projektet är *bland annat* att

- tydliggöra verksamhetsområdet för beslutsfattare på nationell, regional och lokal nivå samt för presumtiva arbetstagare och för skolor
- i processinriktad form utveckla och genomföra specifika kompetensutvecklingsinsatser utifrån de kompetensbehov som framkommit i förprojektet.
- starta en regional och nationell diskussion om lämplig beteckning på verksamhetsområdet samt titel för medarbetare som ett steg till gemensam vokabulär
- ta tillvara projektresultatet och därmed skapa förutsättningar för att på sikt inrätta ett Kunskaps- och Utvecklingscentrum för funktionshinderfrågor i Stockholms län.

Förvaltningen instämmer till fullo i kommitténs bedömning (sid. 319) gällande behovet av en statlig satsning på kompetensutveckling. ”Kompetensfrågor har ofta en avgörande betydelse när det gäller stöd och service för personer med funktionsnedsättningar. Regeringen måste överväga en samlad och framtidsinriktad satsning på kompetensutveckling och långsiktig personalförsörjning inom funktionshinderområdet.”

”Det är nödvändigt att verksamheter som bedrivs enligt LSS får del av de utvecklingsinsatser som kan komma ur en evidensbaserad socialtjänst.” (sid. 318). Förvaltningen instämmer i kommitténs bedömning. I SOU 2008:18 framhålls att verksamhetsområdet ingår i socialtjänsten, men i beskrivningen av personal, arbetsuppgifter och ansvarsområden är det så gott som uteslutande socialsekreteraren inom individ- och familjomsorgen som beskrivs. Det finns en stor risk att verksamhetsområdet ”glöms bort” vid verkställande av utvecklingsinsatserna. Det kan man tydligt se när det gäller bristande utbildningar som riktar sig till verksamhetsområdet och det ringa antal utbildare som har kunskap om området. Därför välkomnar förvaltningen att kommittén även lyfter fram lärarutbildningarna: ”Även de utbildningar som utbildar lärare för dessa yrken behöver granskas” (sid. 336)

”Tydliga kompetenskrav bör ställas på all personal.” (sid. 329) var en av punkterna som fanns med i handlingsplanen i rapporten ”Investera nu!” (2004) och frågan kvarstår vem det är som ska ställa kraven och hur de ska beskrivas. Socialstyrelsens beskrivning av handläggarens kompetens upplevs som korrekta av tillfrågade handläggare i Stockholms stad. Beskrivningen av baspersonalens yrkeskvalifikationer utgör däremot inte någon hjälp i utvecklingsarbetet. Att ”bunta ihop” alla yrkeskategorier inom ”vård och omsorg” och ta fram gemensamma krav och utbildning är ingen framkomlig väg. Här behövs ett fortsatt arbete, som för Stockholms del kommer att genomföras i projektet Carpe. Även ett stort behov av utvärderingskunskap har framkommit i förprojektet.

På s. 209 skriver kommittén att ”Personalens formella utbildningsnivå är låg” och fortsätter ”Andelen bland personal som har högskoleutbildning är mycket låg jämfört med t.ex. barnomsorgen.” Det är inte märkligt eftersom det dels inte finns någon högskoleutbildning som är riktad till verksamhetsområdet, dels inte finns några krav på viss utbildningsnivå. I sammanhanget kan nämnas att enligt en enkätundersökning bland enhetschefer i de ovan

nämnda kommunerna med en svarsfrekvens på 90,4 procent (123 svarande) angav 35,8 procent att de inte har någon högskoleexamen. Även bland nyanställda chefer (= varit chef mindre än tre år) var frekvensen 30,3 procent. Det innebär att vissa av de kommunalt anställda cheferna inte skulle kunna få tillstånd att förestå verksamheten som enskilt driven.

Avslutningsvis för detta avsnitt om personal och kompetensbehov vill förvaltningen lyfta fram vikten av att verksamhetsrådets behov är representerat när Skolverket lägger fram utbildningsplaner i nya gymnasieskolan och i planerna för införande av Yrkeshögskola.

Kap 5 Huvudmannaskap för stöd och service

LSS-kommitténs bedömning och förslag

LSS-kommittén diskuterar frågan om huvudmannaskapet för stöd och service. Mycket pekar på att det sammansatta huvudmannaskapet för LSS-insatser har givit goda resultat. Däremot har det delade huvudmannaskapet för personlig assistans medfört vissa problem. Kommunernas ansvar omfattar inslag som de inte har kontroll över. De måste t.ex. bidra till finansieringen av assistansersättning även åt personer som de själva inte har utrett och de måste i vissa fall även bidra med vikarier eller sjuklöneersättning åt enskilda assistansanordnare. Till detta kommer risker för administrativt dubbelarbete hos stat och kommuner m.m.

Vid en samlad bedömning finner kommittén att det i dag inte är möjligt att ändra någon del av huvudmannaskapet utöver personlig assistans, där LSS-kommittén föreslår ett samlat statligt huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans. Regeringen bör följa upp och utvärdera effekterna av det statliga huvudmannaskapet samt vid uppföljningen av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken år 2010 särskilt uppmärksamma den delade ansvarsfördelningen med olika huvudmän inom och utom LSS-området.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

En stor del av LSS-kommitténs uppdrag har avsett att utreda framtiden för personlig assistans och dess huvudmannaskap. Nuvarande konstruktion med kommunen som huvudman för personlig assistans enligt LSS och den statliga assistansersättningen enligt LASS där kommunen är delfinansiär och står för de 20 första timmarna per vecka har medfört gränsdragningsproblem, dubbelhantering i bedömningar, samordningsproblem och en tungrodd administration. Det är därför inte överraskande att ett samlat statligt huvudmannaskap föreslås.

Det är däremot beklagligt att LSS-kommittén inte lyckats fullfölja utredningen när det gäller huvudmannaskapet för hela LSS-området. Att som nu lämna frågan öppen för vidare utredning är ingen tillfredsställande lösning för ett uppdrag där långsiktig hållbarhet eftersträvas.

Kap 6 Personlig assistans

LSS-kommitténs bedömning och förslag

Kommitténs förslag om att samla reglerna och ansvaret för personlig assistans i en lag, LSS och hos en huvudman, staten, innebär att LASS upphävs. Även vid ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans ska kommunerna ha ett ansvar att utföra personlig assistans i de fall den enskilde inte väljer någon annan anordnare.

I syfte att dämpa och stabilisera kostnadsutvecklingen föreslås en successiv minskning av assistansersättningen med omkring 3 miljarder kronor under åren 2010 - 2013.

Tillsynen över personlig assistans ska vara en del av den statliga sociala tillsynen. Det gäller även tillsyn av enskilda assistansanordnare. Kommittén föreslår tillståndskrav för att anordna personlig assistans och möjligheter till sanktioner i form av föreläggande och återkallelse av tillstånd samt anmälningsplikt för dem som avser att själv anställa sina personliga assistenter.

- LSS-kommittén föreslår vidare att Socialstyrelsen får i uppdrag att:
  - i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting utreda om den behovsbedömningsmodell för personlig assistans som ska vara klar år 2011 även kan användas för andra LSS-insatser.
  - fortsätta arbetet med kvalitetsindikatorer inom LSS-området.

- tillsammans med länsstyrelserna utarbeta bedömningskriterier för tillsynen av kommunernas och landstingens uppgifter och insatser enligt LSS.
- Några av de nya kriterier som föreslås för bedömning av rätten till personlig assistans är följande:
  - Ett golv för rätten till personlig assistans vid mer än 20 timmars grundläggande behov per vecka införs.
  - Ett krav på både grundläggande behov och andra behov så att den som enbart har stadigvarande omvårdnadsbehov inte kan beviljas personlig assistans
  - Barn och unga ska dock, före 21 års ålder, ha rätt till insatsen även om de endast har grundläggande behov.
  - LSS förtydligas så att samtliga behov utreds och beräknas efter en enhetlig modell – även de andra behov som den enskilde har och som gäller aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, träning och egenvård.
  - Beträffande utförande och kvalitet lämnas bland annat följande förslag:
    - Avtal mellan assistansberättigad och assistansanordnare ska alltid finnas.
    - Tydligare krav på assistansanordnarens ansvar för god kvalitet.
    - Av LSS ska framgå att en enskild verksamhet ska vara av god kvalitet.
    - Översyn av om lagen om bostadsanpassningsbidrag kan vidgas till att även omfatta vissa åtgärder som rör assistenternas arbetsmiljö.
- Beträffande ersättningen för assistansen föreslås bland annat följande:
  - Det schabloniserade timbeloppet delas upp i två delar. En del ska avse löne- och lönebikostnader, en del övriga kostnader.
  - Den del som avser löne- och lönebikostnader differentieras så att assistans som utförs på vardagar kl 06.00 – 22.00 ersätts med ett belopp och assistans som utförs under övrig tid ersätts med ett annat högre belopp.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Förvaltningen välkomnar de föreslagna förändringarna av personlig assistans, inklusive ett ändrat huvudmannaskap samt föreslagna åtgärder för att förbättra behovsbedömningarna och tillsynen inom hela LSS-området. Förslaget om att staten övertar ansvaret för att betala ut sjuklöneersättning till vissa enskilda assistansanordnare och för beslut om tillfällig utökning av personlig assistans välkomnas likaså. En sådan lösning innebär en stor administrativ lättnad för kommunerna.

Samtidigt vill förvaltningen peka på nya gränsdragningsfrågor som sannolikt kommer att uppstå. Den förväntade besparingen på 3 miljarder medför en begränsning av rätten till personlig assistans. De personer som berörs av begränsningen kommer enligt betänkandet att vara hänvisade till den föreslagna nya kommunala insatsen personlig service med boendestöd enligt LSS. Denna insats är emellertid begränsad till högst 40 timmar per vecka, vilket betyder att personer kan komma att hänvisas till hemtjänst enligt SoL alternativt bägge insatserna i kombination.

Andra frågor är om och hur kommunen ersätts i de fall kommunen står för insatser under tiden när Försäkringskassan handlägger en nyansökan om personlig assistans. Ett förtydligande av detta efterfrågas. Om den enskilde får hemtjänst så innebär det att kommunen kan ta ut en hemtjänstavgift för den enskilde i avvaktan på Försäkringskassans utredning och beslut. Detta behöver regleras så att den enskilde inte drabbas oskäligt t.ex. på grund av långa handläggningstider hos Försäkringskassan.

Personlig assistans ska även fortsättningsvis utgöra ett personligt utformat stöd som ges i olika situationer av ett begränsat antal personer, där den enskildes delaktighet vid val av personlig assistent utgör ett avgörande kvalitetskriterium. Behovsbedömningen ska enligt kommitténs förslag avse en representativ del av den enskildes dagliga liv under en avgränsad del av den tidsperiod som ett beslut om personlig assistans avser. Förvaltningen anser att det är angeläget att klargöra vilka behov som ska tillgodoseas med personlig assistans och tillvägagångssättet vid bedömning och beräkning av behoven.

Förvaltningen ser positivt på förslaget att förändra det schabloniserade timbeloppet och

delar upp det i två delar. Likaså den föreslagna differentieringen av ersättningen.

Kap 7   Insatser och uppgifter för kommun och landsting ***LSS-kommitténs bedömning och förslag***

Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting bedöma i vilken utsträckning den behovsbedömningsmodell för personlig assistans som ska vara klar 2011 kan tillämpas även för andra LSS-insatser och vilka kompletteringar som kan behövas för att detta ska vara möjligt.

Socialstyrelsens arbete med kvalitetsindikatorer inom LSS-området bör fortsätta. Kvalitetsindikatorerna bör användas för förbättringsarbete inom verksamheter med stöd och service enligt LSS och för att ge brukare, anhöriga och övriga medborgare information om dessa verksamheter. Socialstyrelsen och länsstyrelserna bör få i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier för tillsynen av kommunernas och landstingens uppgifter och insatser enligt LSS.

Genom information till kommunerna bör regeringen tydliggöra att den föreslagna lagen om valfrihetssystem (LOV) också är avsedd att omfatta kommunala LSS-insatser.

Det föreslås en uppgift för kommunen att upprätta en plan för hur de som omfattas av lagens personkrets ska kunna få sina behov tillgodosedda. Samordning av de befintliga och föreslagna planerna kring personer med omfattande funktionsnedsättningar är också viktigt för att planerna ska slå väl ut, vara till nytta och stöd och inte konkurrera med varandra.

Kommittén föreslår bedömningskriterier för tillsyn och kvalitetsindikatorer av Socialstyrelsen. Förslagen är viktiga för att skapa enhetlighet och kvalitetsutveckling.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

En hög grad av likvärdighet när det gäller tillgång och kvalitet är en central fråga när det gäller de insatser och uppgifter som kommuner och landsting ska ansvara för, menar LSS-kommittén. Den enskildes möjligheter till inflytande, medbestämmande är fundamentala beståndsdelar i stöd och service enligt LSS, oavsett vem som ansvarar för olika insatser och uppgifter.

Införandet av valfrihetssystem kommer att ställa höga krav på saklig, relevant, lättförståelig, lättillgänglig och jämförbar information till brukare och anhöriga och är en förutsättning för att valfriheten ska bli användbar och komma den enskilde tillgodo. Inflytande och medbestämmande får inte begränsas enbart en fråga om valet av utförare utan måste genomsyra hela insatsen såsom lagen föreskriver. Stor uppmärksamhet behöver därför riktas på de krav som huvudmännen ställer på verksamheter med stöd och service enligt LSS så att lagen efterlevs.

Insatser i annan kommun

LSS-kommitténs bedömning och förslag

Den grundläggande utgångspunkten i LSS är att den enskilde ska erbjudas stöd och service i den kommun han eller hon är bosatt. Det måste dock även i fortsättningen vara möjligt att erbjuda alternativa lösningar, t ex om särskild kompetens behövs som hemkommunen inte kan tillhandahålla. De oklarheter som ibland råder mellan kommuner när det gäller ansvaret för den enskilde vill utredningen klargöra. Utredningen föreslår därför några förtydliganden avseende personer som får sina LSS-insatser i annan kommun.

- Det bör framgå av LSS (6 kap.2§) att den beslutsfattande kommunen behåller ansvaret för den enskildes LSS-insatser trots att denne till följd av beslut om boendeinsats kommer att folkbokföras i en annan kommun.
- I lagen införs en ny bestämmelse om att en kommun som tillhandahåller en bostad enligt 4 kap.1§8-10 i en enskild vårdgivares verksamhet belägen i en annan kommun ska meddela den kommunen detta.
- En ny regel införs i 16 kap.2§SoL som innebär att den kommun som placerar en enskild i en annan kommun även har ett sammanhållet ansvar för dennes stöd- och serviceinsatser enligt LSS.
- Socialstyrelsen ges i uppdrag att undersöka om staten ska ta ett större ansvar när det gäller nationella kompetens- och kunskapscenter.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Förvaltningens uppfattning är att om en person av något skäl får sina LSS- insatser i en annan kommun och folkbokför sig där, ska också den kommunen ha det fulla ansvaret för myndighetsutövningen. Det är ju en av andemeningarna i LSS att där man bor ska man också vara kommunmedlem fullt ut.

Förvaltningen ser positivt på att regeringen får i uppdrag att undersöka om staten ska ta ett större ansvar för nationella kompetens- och kunskapscenter som är specialiserade på ovanliga funktionsnedsättningar, t ex utvecklingsstörning kombinerat med dövblindhet. Det är viktigt att ett statligt sammanhållet ansvar kan utreda t ex kvalitets- och finansieringsfrågor.

Insatser med beslut om boende

LSS-kommitténs bedömning och förslag

En uppdelning av den nuvarande insatsen *Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad enligt LSS § 9.9* i tre olika insatser föreslås:

1. Boende i gruppboendestad
2. Boende i bostad med särskild service för vuxna
3. Särskilt anpassad bostad

Liksom i nuvarande lagstiftning föreslår betänkandet att boende i gruppboendestad eller bostad med särskild service inte ska kunna kombineras med personlig assistans. Vidare att den enskilde inte ska ha några kostnader för medföljande personal vid fritids- och kulturella aktiviteter. Betänkandet tar också upp frågan om den enskildes kostnader för boendet och föreslår att regeringen skyndsamt ska utreda hur eventuella merkostnader pga. boende i gruppboendestad eller bostad med särskild service för vuxna ska elimineras.

Som skäl för en uppdelning i tre olika insatser anför LSS-kommittén det faktum att det idag kan vara oklart och ibland svårt att veta vad som skiljer en gruppboendestad från en serviceboendestad. Ibland väljer kommuner att verkställa ett beslut genom att anvisa en lägenhet i serviceboendestad medan den enskilde egentligen önskar en lägenhet i gruppboendestad.

Den nya insatsen gruppboendestad bör, enligt kommittén, omfatta det stöd och den service som den enskilde behöver för att tillförsäkra sig goda levnadsvillkor. Boende i bostad med särskild service för vuxna innefattar det stöd och den service som personen behöver i sitt boende och för att delta i anordnade aktiviteter såväl i grupp som individuellt. Särskilt anpassad bostad är en ordinär bostad som anpassats utifrån individuella behov. Stödet i anpassad bostad ges såväl enligt SoL som LSS och innefattar ingen fast personalgrupp. Stödet ska kunna kombineras med en rättighet enligt LSS till viss grundanpassning, dvs med olika anpassningar av bostadens fasta funktioner i och i anslutning till bostaden.

Personlig service med boendestöd

I betänkandet föreslås en helt ny insats i LSS – *Personlig service med boendestöd* – som är en insats som bör utgå från definitionen av hemtjänst men ge den enskilde rätt till ett beslut som avser direkt stöd. Rätten till personlig service med boendestöd ska avse högst 40 timmars stöd per vecka. I samband med att den nya insatsen införs tas den nuvarande insatsen *ledsagarservice* bort ur lagen. *Avlösarservice enligt LSS* påverkas inte av förslaget. I och med att den nya insatsen införs tas också insatsen *personlig assistans enligt LSS* bort ur lagen, dvs. de första 20 timmarna. (På annan plats i remissen redogörs för hela förslaget om personlig assistans.)

Kommittén menar att LSS inte ger det regelbundna vardagsstöd i ordinärt boende som många i lagens personkrets behöver. Lagens starka betoning på stöd- och service som inkluderar boende är inte helt i takt med en utveckling som innebär att framförallt många yngre personer efterfrågar stöd och service i ordinärt boende även om de inte har rätt till personlig assistans. Kommittén menar vidare att en förbättrad tillgång till stöd och service i ordinärt boende skulle minska efterfrågan på andra stöd- och serviceinsatser.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningens uppfattning är de föreslagna förändringarna av LSS när det gäller insatsen boende och införande av en ny insats, personlig service med boendestöd, till stora delar gagnar de personer som omfattas av LSS och har rätt till insatserna. Förändringarna innebär att den enskilde erbjuds ett större utbud av stödinsatser i boendet såväl i boenden med fast personalbemanning som i ordinärt boende. Särskilt personlig service med boendestöd kan vara

ett mycket bra alternativ för personer som inte har rätt till gruppboende eller bostad med särskild service men som ändå behöver stöd i sitt ordinära boende. LSS-kommittén har också redogjort för den utveckling som innebär att allt fler unga idag efterfrågar andra alternativ än gruppboende.

Förvaltningen efterfrågar en mer ingående definition av gruppboende och bostad med särskild service för vuxna, dvs. vad skiljer de olika insatserna åt när det gäller stöd och service? Betänkandet säger inte heller något om den fysiska utformningen av de nya boendeformerna.

När det gäller insatsen personlig service med boendestöd vill förvaltningen framhålla vikten av att den definition som föreslås verkligen följs, nämligen att den enskilde *ska ha rätt till ett beslut som avser direkt stöd*. Om inte rätten till direkt stöd beaktas faller hela idén med den nya insatsen. Vidare kommer nuvarande insatsen ledsagarservice att ingå i den nya insatsen. Som förvaltningen uppfattar förslaget innebär det att ledsagarservice inte kvarstår som en egen LSS-insats utan ingår i insatsen personlig service med boendestöd. Det finns dock personer som inte kommer att ha rätt till eller av andra skäl inte är aktuella för insatsen personlig service med boendestöd men som ändå är i behov av ledsagarservice. Utredningen ger inget klart besked om hur dessa personer ska få sitt stöd tillgodosett. Det enda alternativ förvaltningen kan se är att bevilja ledsagning enligt SoL och om så är fallet måste kvalitetsaspekterna i ledsagningen beaktas.

Det är mycket tillfredsställande att kommittén slår fast att den enskilde inte ska ha några kostnader för medföljare vid fritidsverksamhet eller kulturella aktiviteter. Detsamma gäller förslaget att ge regeringen i uppdrag att utreda hur kostnaderna för den enskildes hyra ska hållas på en acceptabel nivå.

Sysselsättning

LSS-kommitténs bedömning och förslag

Utredningen har tittat närmare på sysselsättningsfrågan inom LSS och

LSS-kommittén fick dessutom tilläggsdirektiv angående daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar som tillhör personkrets 3. Enligt direktivet ska kommittén undersöka hur personer med psykiska funktionsnedsättningar som ingår i personkrets 3 ska få tillgång till meningsfull sysselsättning som rymmer i insatsen daglig verksamhet enligt LSS och bedöma konsekvenser av detta i de fall kommittén föreslår en sådan ändring.

I slutbetänkandet föreslås:

- För att kunna beviljas daglig verksamhet ska den enskilde vara beviljad aktivitets- eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring av Försäkringskassan.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hur den dagliga verksamheten ska utformas så att den grupp som står nära arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete.
- Personer som beviljas daglig verksamhet enligt LSS ska ha rätt att genomgå en inledande kartläggning för att fastställa hur den dagliga verksamheten bör utformas för att passa den enskilde. Denne ska erbjudas en aktivitetsplan som ska innehålla en beskrivning av syftet med den dagliga verksamheten.
- Personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 ska få rätt till daglig verksamhet enligt LSS.
- Kommunerna ska kompenseras stegvis under tre år för kostnader för ett införande av en rätt till daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att följa utvecklingen av sysselsättningsverksamhet inklusive daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar.
- Den officiella statistiken om stöd och service enligt LSS bör omfatta en särskild redovisning av antalet personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 som är beviljade daglig verksamhet enligt LSS.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att kartlägga behovet av meningsfull sysselsättning i form av daglig verksamhet.
- Den enskildes rätt till daglig verksamhet ska gälla till och med det år denne fyller 67 år.
- Därefter bör den enskilde kunna erbjudas insatser som motsvarar den tidigare dagliga verksamheten enligt LSS eller annan sysselsättning.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Förslaget om daglig verksamhet enligt LSS inrymmer både möjligheter och samtidigt risker. Förslagets uttalade arbetslinje syftar på ett positivt sätt till att motverka den ”inlåsningseffekt” som påtalas. Förvaltningen vill särskilt lyfta fram den första inledande punkten på s. 635: ”Det är av yttersta vikt att personer som kan ha rätt till daglig verksamhet inte automatiskt bedöms sakna arbetsförmåga.

I första hand ska det prövas om de kan få ett vanligt arbete med stöd av Arbetsförmedlingen och dess riktade stöd till personer med funktionsnedsättning. Först när en ordentlig prövning är gjord ska insatsen daglig verksamhet beviljas. Även inom den dagliga verksamheten finns det möjligheter att utveckla metoder för ökad delaktighet, genom insatsen eller genom ökade förutsättningar för den enskilde att övergå till lönearbete.”

LSS-kommittén föreslår vidare att för att kunna beviljas daglig verksamhet ska den enskilde ha aktivitets- eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Förvaltningen vill här peka på de problem som kan uppstå med lagtext som är avhängig annan lagstiftning. Genomförda och kommande regeländringar för aktivitets- och sjukersättning kan få oönskade konsekvenser när det gäller vilka som har rätt till daglig verksamhet. Avgränsningen av målgruppen för daglig verksamhet skulle kunna medföra att vissa personer inte får arbete på arbetsmarknaden och samtidigt inte heller kan erbjudas daglig verksamhet. Det är viktigt att bevaka att det inte uppstår nya gränsdragningsproblem.

I betänkandet lyfts fram att den enskildes möjlighet att kunna gå vidare från daglig verksamhet till den öppna arbetsmarknaden och lönearbete ska stärkas. Enligt förvaltningen är det en viktig utgångspunkt att det ska finnas utökade möjligheter till sysselsättning, arbetsinriktad rehabilitering och utökade möjligheter till arbete för personer med funktionsnedsättning. Dessa områden behöver utvecklas.

Förvaltningen är positiv till förslaget om att personer med psykiska funktionsnedsättningar ska kunna omfattas av rätten till daglig verksamhet enligt LSS. Eftersom denna utökning i rätten till insatsen i första hand kommer att avse personer som har de omfattande svårigheter som beskrivs för att omfattas av LSS personkrets 3 så bedömer förvaltningen att det kommer att krävas stora insatser vad gäller uppsökande och motiverande arbete. För de allra flesta med psykiska funktionsnedsättningar bedömer förvaltningen att insatser enligt SoL blir aktuella. I likhet med utredningen anser förvaltningen att det för målgruppen behövs ett mycket varierat utbud som är anpassat efter individuella behov, som kan variera över tid. Det är positivt om SoL kan förstärkas vad gäller sysselsättningsinsatser.

Förvaltningen vill samtidigt betona att ansvaret för sysselsättningen primärt är statligt.

I betänkandet redovisas att många unga och framförallt unga kvinnor beviljas aktivitetsersättning pga. psykiska funktionsnedsättningar och riskerar falla ur arbetsmarknaden. Därför föreslås att dessa skulle få rätt till daglig sysselsättning. Förvaltningen ställer sig tveksam till i vilken mån dessa kvinnor verkligen kan komma ifråga för LSS personkrets 3. Det är viktigt att skilja på psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning.

Förvaltningens bedömer när det gäller yngre personer att det framförallt är viktigt att arbeta i nära samverkan med arbetsmarknadsparterna för att de så snabbt som möjligt återgår till reguljär arbetsmarknad. I Stockholms stad förbereds en valfrihetsreform där bl.a. sysselsättning ingår. Tanken är att skapa en alternativ förmedling av sysselsättningar, studier och arbete för personer med psykiska funktionsnedsättningar. I förmedlingen samarbetar staden med landstinget, försäkringskassan och arbetsförmedlingen. I förmedlingen ingår stadens egna verksamheter, andra utförare och möjligheter att knyta till sig reguljära arbetsplatser.

Det krävs stora åtgärder för att informera och involvera arbetsmarknaden i att möta människor med olika former av funktionsnedsättningar. Förvaltningen vill uttrycka en viss oro för hur detta ska kunna ske i praktiken. Åtgärder i den riktningen behandlas tyvärr inte i betänkandet.

Förvaltningen uppfattar det som att kommittén här skjuter över målet, dvs. den grupp som står närmare arbetsmarknaden än de flesta av de personer som kommer att ha rätt till daglig verksamhet borde, i samverkan myndigheter emellan, erbjudas mer kartläggning, stöd och andra resurser för att skapa fungerande rehabiliteringskedjor med mål att uppnå ett högre deltagande på arbetsmarknaden.

Betydelsen av stöd vid övergång till anställning lyfts fram i betänkandet. Förslag som berör grupper som står nära arbetsmarknaden är positiva:

- Riktlinjer för dagliga verksamhetens utformning

- Kartläggning inför insatsens utformning
- Aktivitetsplan med innehållande beskrivning av syftet med verksamheten

Personligt stöd och individuell planering

LSS-kommitténs bedömning och förslag

Frågor om planering, samordning och samverkan när det gäller generellt och individuellt stöd till personer med funktionsnedsättning bör enligt LSS-kommittén prioriteras. Därför bör även kvalitetsindikatorer och andra metoder för att följa upp att behovet av olika sorters stöd tillgodoses oavsett om det sker med hjälp av t.ex. LSS-insatser eller genom habilitering och rehabilitering enligt HSL.

- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att sammanfatta kunskaper och metoder för rekrytering av kontaktperson.
- Insatsen råd och stöd ska benämnas särskilt expertstöd och bistå med kunskapsstöd till den enskilde.
- Den enskilde ska erbjudas en individuell plan i samband med att denne beviljas en LSS-insats och ska även själv kunna begära en sådan.

Socialtjänstförvaltningens synpunkter

Förvaltningen anser att förslaget om att den enskilde alltid ska erbjudas en individuell plan är viktig för att stärka den enskildes möjlighet att kunna ta del av samt överblicka beslutade och planerade insatser. Bristande samverkan mellan olika aktörer är ett återkommande problem och utgör ett hinder för den enskilde och dennes företrädare. Alla åtgärder som kan skapa sammanhang och kontinuitet i det personliga stödet har därför betydelse.

Insatsen särskilt expertstöd föreslås ersätta nuvarande råd och stöd enligt LSS och ska innehålla uppgiften att informera, planera vägleda men inte samordna. Kommunens samarbete med landstingets expertstöd betonas. Experter hos en utsedd huvudman, såsom landstinget, kan ibland av den enskilde uppfattas som dem som utlovar resurser från en annan huvudman, såsom kommunen. Detta dilemma hanteras bäst genom ett fungerande samarbete, anser förvaltningen.

Det är bra att särskilt expertstöd och antalet individuella planer föreslås följas upp i avslutning till den officiella statistiken. Den föreslagna uppgiften för kommunen att upprätta en plan för hur de som omfattas av lagens personkrets ska kunna få sina behov tillgodosedda kan rätt använt bli ett verktyg för strukturerad planering och prognoser av behov. Samordning av de olika befintliga och föreslagna planerna kring personer med omfattande funktionsnedsättningar är också viktigt för att planerna ska slå väl ut, vara till nytta och stöd och inte konkurrera med varandra.

Kap 8 Genomförande och konsekvenser

LSS-kommitténs bedömning och förslag

LSS-kommitténs bedömning är att den nya lagen om stöd och service blir ett väl fungerande redskap för att de handikappolitiska målen ska kunna uppnås. Kommittén vill dock understryka att det behövs flera andra generella och individuella insatser för att detta ska vara möjligt. LSS är inte, och får inte bli, det enda redskapet för att uppnå de handikappolitiska målen för den enskilde som har rätt till insatser enligt lagen.

- Genomförandet av den nya lagen kan delas upp i tre led:
- Införandet av den nya lagen och praktiska förberedelser i samband med detta.
- Normering, myndighetsuppdrag och utvecklingsarbete som krävs för att den nya lagen ska tillämpas på rätt sätt.
- Ytterligare utredningar som krävs för att den nya lagen ska fungera i sitt sammanhang och långsiktigt ge rätt effekt.

Den nya lagen kan tidigast träda ikraft år 2010 och då bör förberedelser redan ha påbörjats inom Försäkringskassan, Socialstyrelsen, länsstyrelserna, kommunerna och i viss mån landstingen. LSS är en rättighetslag och det är viktigt att genomförandet av förändringarna görs med detta i beaktande. Enligt LSS-kommitténs förslag ska kommunerna fr.o.m. 2010 och under en tvåårsperiod framåt ompröva besluten om personlig assistans, ledsagarservice och boende. Detta med anledning av de lagförändringar som föreslås.

Det nya lagförslaget kommer att ge konsekvenser för olika intressenter:

- Den enskilde
- Kommuner och landsting
- Enskilda utförare
- Personal i verksamheter med stöd och service enligt LSS
- Staten

Kommittén bedömer att det inte för någon av nämnda intressentgrupper kommer att innebära någon genomgripande förändring vad gäller förslagen i betänkandet. För enskilda personer kan effekterna dock bli eller uppfattas som större. T ex kommer ca 7500 personer att få rätt till daglig verksamhet enligt LSS. Samtidigt förlorar ca 3000 personer rätten till personlig assistans men de kan i stället förväntas få rätt till personlig service med boendestöd. Andra förändringar som kan uppfattas positivt av personer som är beviljade personlig assistans är att rättssäkerheten kommer att öka med den reglering av insatsen som är föreslagna.

För kommunerna innebär det ändrade huvudmannskapet för personlig assistans, där staten blir ensam huvudman, följande:

- Kommunernas medfinansiering för de första 20 timmarna avskaffas. En ekonomisk reglering görs på hela beloppet, 4,4 miljarder i 2009 års nivå.
- Kommunernas skyldighet att bevilja tillfälliga utökningar av personlig assistans tas bort. En ekonomisk reglering på 90 miljoner görs (2009 års beräknade nivå).
- Kommunernas ansvar för sjukvikarier för personliga assistenter tas bort.
- En reglering på 127 miljoner kronor görs.

Enskilda assistansanordnare kommer att behöva ansöka om tillstånd för sin verksamhet, stå under social tillsyn, bedriva systematiskt kvalitetsarbete samt motsvara Försäkringskassans krav på dokumentation. Idag ställs praktiskt taget inga formella krav på assistansanordnare. De redovisade kraven bidrar samtidigt till att ge anordnarna enhetliga förutsättningar, vilket ytterligare bidrar till att konkurrensen inom området kommer att handla om kvalitet i personlig assistans.

Personal som handlägger respektive utför stöd och service enligt LSS påverkas inte direkt av förslagen men kan komma att möta nya krav och nya praktiska förutsättningar samt få nya redskap att arbeta med. Genomförandet av lagförslaget förutsätter därför en ständig uppmärksamhet på kompetensfrågor.

Staten får genom förslagen ett utvidgat och tydligare ansvar för personlig assistans, ansvar för normering, riktlinjer kavitetsindikatorer och vissa utvecklingsinsatser. För domstolarna kan förslagen i det korta perspektivet leda till en ökad mängd ärenden där normering eller praxis saknas eller är oklar.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråd beslutade vid sitt sammanträde den 27 november 2008 att som svar på remissen lämna följande yttrande:

Inledning

Betänkandet är mycket omfattande. Handikapprådet har inte haft möjlighet att ta del av alla de bilagor som finns samlade i en särskild skrift. Vi har utgått från sammanfattningen i betänkandet och fördjupat oss i den utförligare skrivningen när så har varit behövligt för att kunna förstå förslagens närmare innebörd eller motiven för dem.

Det saknas möjligheter att bedöma konsekvenserna av alla de förändringar som förslagen innebär. En del förslag går i positiv riktning, andra i negativ. Men eftersom målet är att spara 3 miljarder kronor under perioden 2010-2013 inom systemet med personlig assistans kommer naturligtvis effekterna att bli mycket kännbara för många. Det handlar om människor som i de allra flesta fall är direkt beroende av de stödsatser de får för att kunna leva ”ett liv som andra”, vilket ju är kommitténs mål och rubriken för hela betänkandet. Kommittén borde enligt vår uppfattning ha ägnat betydligt mer eftertanke och omsorg åt att sätta sig in i och beskriva vilka följder deras förslag kommer att få för enskilda människor.

Kommittén redovisar inte närmare skälen till den kraftiga besparingen. Man säger att den nuvarande kostnadsnivån för personlig assistans kan försvaras men att en fortsatt kostnadsökning kan bli ett hot mot hela assistansreformen och mot möjligheterna att utveckla andra stöd- och serviceformer. Vilken kostnadsmässig nettoeffekt som förslagen sammantaget ger har kommittén redovisat endast summariskt.

Det behövs en tilläggslag för de svårast funktionsnedsatta också i fortsättningen men även att uppmärksamhet ägnas åt effektiviteten i övriga handikappolitiska insatser

Kommittén anser att det finns samma grundläggande skäl till att reglera rättigheter till stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättningar idag som när LSS tillkom. Vi delar den uppfattningen och tillstyrker därför kommitténs förslag i den delen.

Samtidigt vill vi understryka kommitténs påpekande att det behövs en väl fungerande socialtjänst, som bidrar till att de handikappolitiska målen uppnås, om stöd och service enligt LSS ska fungera väl. Därför anser kommittén att regeringen bör göra en samlad översyn av hur SoL fungerar, något vi givetvis tillstyrker.

Kommittén påpekar också att, om LSS ska fungera väl, behöver också andra delar av handikappolitiken fylla sin uppgift. Balansen mellan generella och individuella insatser måste uppmärksammas. Etappmålen i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken är satta till år 2010, vilket kommittén anser vara en lämplig tidpunkt för en samlad bedömning av hur handikappolitiken bör utvecklas. Dessa uppfattningar delar vi. Det behövs enligt vår uppfattning en motsvarande bedömning också på det kommunala planet.

Personkretsen

Tillämpningen av definitionen av personkretsen har visat sig få olyckliga konsekvenser för personer med psykiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. För vissa blir resultatet närmast slumpartat.

Mycket få personer med psykiska funktionsnedsättningar har bedömts tillhöra personkretsen, trots uppenbara stora och varaktiga behov. När LSS tillkom beräknades antalet bli avsevärt högre än som har blivit fallet. Vi anser att praxis måste ändras och att den kommande propositionen måste innehålla förslag som leder till rimligare ställningstaganden vad gäller den gruppen.

Om en person med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar bedöms ha autistiska drag eller inte har avgjort om han eller hon tillhör LSS personkrets. Men vanligtvis är den enskildes problembild så pass komplicerad att den inte kan fogas in i en enda diagnos. Uppemot 70 %, kanske t.o.m. mer än så, av dem som har ADHD har också Aspergers syndrom. Det motsatta gäller också. Aspergers syndrom innefattar autistiska drag, ADHD gör det inte. Vilken beteckning en läkare ger den enskildes svårigheter blir då helt avgörande för utfallet för denne. Det är givetvis helt oacceptabelt och kan leda till svåra rättsförluster. Även om kommunen har det yttersta ansvaret för sina medborgare och alltså i kraft av SoL borde tillgodose behoven även hos de personer som inte bedöms tillhöra personkretsen för LSS, så sker ju detta inte, vilket ju är anledningen till att det behövs en särskild lag.

Vi anser därför att definitionen av personkretsen måste ses över. Ett uppdrag till socialstyrelsen är därför något vi välkomnar. Men översynen får inte begränsas på det sätt som kommittén föreslår utan ska omfatta en förutsättningslös bedömning av när psykiska eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är av den omfattningen och får så allvarliga konsekvenser för den enskilde att denne ska anses tillhöra LSS personkrets.

Utfallet av prövningen av personkretstillhörighet har hittills varit negativt också för personer med grava synskador. Vi anser dock att deras svårigheter väl motsvarar dem som krävs för att bedömas tillhöra personkrets 3. Översynen måste därför innefatta en bedömning också av dessa personers faktiska behov.

Huvudmannaskapet

Frågan om huvudmannaskapet för såväl assistansersättningen som övriga LSS-insatser har varit och är tydligen fortfarande kontroversiell, enligt det särskilda yttrandet från SKL:s experter i kommittén.

Vi tillstyrker den lösning som kommittén har föreslagit och anser att den ska sätta punkt

för den segdragna tvisten. Att ställa i utsikt en ny bedömning av ansvarsfördelningen inom ett par år gör att osäkerheten består till förfång för de nuvarande huvudmännens vilja att planera långsiktigt. Att huvudmannaskapet för vissa stödinsatser ska vara statligt för vissa medborgare och kommunalt för majoriteten är en form av diskriminering som vi inte kan acceptera.

Kommittén understryker med allt rätt att de handikappolitiska målen förutsätter insatser inom många områden och att LSS därför bara är, och ska vara, ett instrument bland flera. Skilda huvudmän försvårar såväl samordning och kontinuitet för den enskilde brukaren som möjligheterna för kommunerna att bedöma omfattningen av de samlade behoven och planera för dem. Det är enligt vår mening ytterligare ett tungt vägande skäl för att inte lägga besluts- och kostnadsansvaret på staten men ansvaret för genomförandet på kommuner och landsting.

Ändrade regler inom systemet med personlig assistans

Vi tillstyrker förslaget att Lagen om assistansersättning, LASS, upphävs och att tillämpliga delar av den inarbetas i LSS. Vi tror att det kommer att tydliggöra att LSS verksamhetsmål och allmänna inriktning gäller också den personliga assistansen.

Förslaget att personlig assistans endast ska kunna ges dem som har ett grundläggande behov av minst 20 timmar per vecka kan vi också tillstyrka men endast under den uttryckliga förutsättningen att stödformen Stöd och service i ”ordinärt” boende införs och utformas så att den ger samma kvalitet som personlig assistans, dvs. den enskilde en frihet att själv avgöra vad man behöver få hjälp med och ett stöd av personer med kunskap om de svårigheter som denne har. I god kvalitet ligger också att insatsen ges med kontinuitet, dvs. av en och samma person i så stor utsträckning som möjligt.

Vi avstyrker förslaget att endast s.k. grundläggande behov ska räknas in i golvet på 20 timmar.

Förslaget att personer som bor i gruppboende eller bostad med service för vuxna inte ska kunna få personlig assistans kan vi inte acceptera. Den främsta anledningen är att personaltätheten redan är neddragen till den minsta möjliga på många håll. Tas den personliga assistansen bort måste den insatsen ersättas av minst motsvarande ökning av personaltätheten i bostaden. Det är oerhört viktigt att den konsekvensen görs tydlig om kommitténs förslag, trots allt, också blir regeringens.

Dubbel assistans föreslås kunna medges endast sedan det prövats om den kan ersättas med bostadsanpassning och/eller hjälpmedel. Till dess att det konstaterats om så är möjligt, insatserna faktiskt har genomförts och effekterna av dem kunnat bedömas måste den enskilde givetvis få dubbel assistans.

Vi avstyrker en 65-årsgräns för nybeviljande av insatser

Vi avstyrker förslaget att nybeviljande av LSS-insatser inte ska kunna ske efter det att den enskilde har fyllt 65 år. Skälet är i första hand att en del personer inom LSS personkrets, som i yngre år har önskat och kunnat bo i ordinärt boende med det stöd som kommittén föreslår, med stigande ålder möter svårigheter, sämre hälsa, sämre ekonomi, mindre sociala kontakter, som gör att en flyttning till gruppboende eller en bostad med särskild service blir nödvändig. Tryggheten att veta att den möjligheten finns måste den enskilde ha för att våga ta steget mot större självständighet tidigare i livet. Finns den inte, är risken stor att man inte vågar ta det steget utan väljer att hela livet bo i någon av de boendeformer som LSS erbjuder.

Ledsagarservice ska finnas kvar som en särskild insatsform också i fortsättningen

Vi avstyrker förslaget att avveckla ledsagarservice som en rättighet enligt LSS. Den insatsen har varit och är av stor betydelse för många. Att behovet fullt ut kommer att tillgodoses inom ramen för den nya stödformen Stöd och service i ordinärt boende är enligt vår bedömning inte sannolikt. Vi är övertygade om att synen på ledsagarservice kommer att förändras från att vara en nödvändig kvalitet för att kunna leva som andra till att vara något som kan prioriteras ner i en ansträngd kommunal ekonomi.

Personer som bor i de olika boendeformerna enligt LSS blir helt beroende av att personalen kan tillgodose deras behov av att ta del i samhällslivet. Personaltätheten måste öka för att

göra det möjligt. Vi bedömer att så inte kommer att ske. För närvarande ser vi tvärtom att det sker personalneddragningar som innebär risker för att hyresgästerna inte får de goda levnadsvillkor som lagen föreskriver.

Stöd och service i ”ordinärt” boende en efterlängtd reform

Vi tillstyrker förslaget till denna nya insats. Dock anser vi att beteckningen ”ordinärt” boende är olämpligt och stigmatiserar de boendeformer som kommitténs förslag berör. Reformen har varit länge önskad och kommer att betyda mycket för personer som inte är i behov av särskilda boendeformer men behöver regelbunden stöd och service av fast personal med kunskaper om deras svårigheter. Den kommer också att öka möjligheterna för många att göra en boendekarriär, dvs. flytta från en bostad med särskild service.

Stödformen är dock otydlig till sitt innehåll vilket gör att rättigheten inte ger den enskilde någon garanti för att dennes behov beaktas fullt ut, även om det finns en frihet att själv bestämma hur de beviljade timmarna ska användas. Vi anser därför att förarbetena måste klargöra vilka behov som under alla förhållanden ska kunna tillgodoses med den nya stödformen men att det givetvis ska vara möjligt att ge stöd också för andra behov. Att ledsagarservice ska ges i form av Stöd och service i ordinärt boende har vi avstyrkt tidigare.

De önskemål som en rad handikappförbund har framfört till kommittén torde kunna tillgodoses på ett bättre sätt med denna mer flexibelt utformade stödform än med traditionell hemtjänst. Därför bör också de som inte tillhör LSS personkrets kunna få sitt stöd enligt SoL i den föreslagna formen.

Kommittén överlämnar till regeringen att överväga om det behövs ytterligare klagöran- den av vilket stöd och service som personer med dövblindhet kan behöva. Det bör givetvis ske i samverkan med representanter för dem det berör.

Bostadskostnader i grupp- och servicebostäder

Vi noterar med tillfredsställelse att kommittén har uppmärksammat den konflikt som har uppstått mellan LSS och hyreslagen till följd av en språklig otydlighet i prop. 1992/93: om Stöd och service till vissa funktionshindrade. Principen om att människor inte ska ha merkostnader till följd av funktionsnedsättningar, tydligt uttalad i propositionen, har åsidosatts genom att alltför kommuner, däribland Stockholm, har beslutat att räkna med tillgång till gemensamhetsutrymmen i bruksvärdeshyran.

Vi tillstyrker därför kommitténs förslag att regeringen ska utreda hur den enskilde ska undgå merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning till följd av hyressättningen för sin bostad. Kommittén har understrukit att det ska ske skyndsamt.

Vi instämmer också i förslaget att högsta hyra för beräkning av det särskilda bostadstillägget för personer som har ett verkställt beslut om gruppboende eller bostad med särskild service för vuxna enligt LSS ska likställas med det som idag finns för den som är 65 år eller äldre.

Daglig verksamhet

Vi vill understryka vad kommittén säger om betydelsen av att ha ett arbete eller en meningsfull sysselsättning. Det ger struktur i tillvaron och innehåll i livet. Som kommittén påpekar är det viktigt att en person inte automatiskt bedöms sakna arbetsförmåga. Den måste prövas omsorgsfullt.

Det finns dock en risk med kommitténs förslag att aktivitetsersättning eller sjukbidrag ska vara ett villkor för att få rätt till daglig verksamhet, nämligen att den åtgärden tillgrips alltför tidigt och blir inkörsporten till en daglig verksamhet, där den enskilde blir kvar.

Så får givetvis inte följden bli. Den enskilde måste få sin ekonomi säkrad med bibehållen rätt att få arbetsförmågan seriöst prövad.

Förslaget att den enskilde som beviljas daglig verksamhet ska erbjudas en kartläggning av verksamhetens lämpliga utformning och en aktivitetsplan är välkommet. Den individuella anpassningen av sysselsättningen och kvaliteten i den lämnar på många håll mycket övrigt att önska.

Vi tillstyrker förslaget att personer med psykiska funktionsnedsättningar ska ges rätt till daglig verksamhet och utgår från att i den gruppen inräknas också personer med neuropsyki-

atrisk problematik. Samma rätt att få sin arbetsförmåga omsorgsfullt bedömd ska givetvis gälla för dem. Ett stort problem är dock att det är så få personer med dessa funktionsnedsättningar som har ansetts tillhöra LSS personkrets. Deras behov måste då tillgodoses inom ramen för SoL. Den bestämmelse i lagen som ålägger kommunen att ordna sysselsättning för personer med funktionsnedsättning måste tas på mycket större allvar än som sker idag.

Kommittén anser att det saknas underlag för att bedöma kostnadskonsekvenserna av att ge alla inom LSS personkrets 3 en rätt till daglig verksamhet. Med tanke på den stora betydelse för en människas livskvalitet som en meningsfull daglig verksamhet har anser vi att den rätten måste ges alla människor. Vi anser det ovärdigt vårt samhälle att med hänvisning till kostnaderna förvägra de få personer det handlar om den rätten. En kartläggning av behovet av meningsfull sysselsättning i form av daglig verksamhet också för dem som inte har psykiska, inklusive neuropsykiatriska, funktionsnedsättningar och tillhör personkrets 3 måste därför göras skyndsamt.

Barnperspektivet

Vi tillstyrker kommitténs förslag i den delen.

Vi anser att förslaget om en obligatorisk registerkontroll av dem som ska arbeta som personliga assistenter ska gälla alla, inte bara dem som arbetar som assistenter åt barn och unga.

Kvalitetsaspekter

Kommittén för ett resonemang om innebörden av de olika ambitionsnivåerna i SoL respektive LSS. Enligt SoL är målet för insatserna att den enskilde ska beredas en skälig levnadsnivå, i LSS är målet goda levnadsvillkor. I förarbetena till SoL behandlas inte skälig levnadsnivå i förhållande till andra former av bistånd än försörjningsstöd. Ambitionsnivån vad gäller övriga insatser skulle alltså vara otvetydigt angiven i SoL. Kommittén anser att det inte finns anledning att göra någon skillnad mellan SoL och LSS när det gäller dessa.

Vi har givetvis inte någon anledning att motsätta oss en likställighet i ambitionsnivå mellan SoL och LSS vad gäller andra insatser än försörjningsstöd. Men vi kan under inga förhållanden acceptera att man tummar på de goda levnadsvillkoren för LSS personkrets. Eventuella ändringar måste alltså leda till att goda levnadsvillkor är målet också för de insatser som ges enligt SoL.

De förslag som kommittén för fram i syfte att stärka kvalitetsarbetet är välkomna.

Individuell plan (IP)

Det är positivt att kommittén har uppmärksammat såväl den stora betydelse som de individuella planerna enligt LSS, rätt använda, har för den enskildes möjligheter att få ett inflytande över de olika insatser som ges som det låga antalet sådana planer som faktiskt har utarbetats. Kommittén föreslår att den enskilde, så som nuvarande bestämmelse i LSS föreskriver, ska erbjudas en IP i samband med att denne beviljas en kommunal insats men också att den som redan har en insats ska kunna begära att få en sådan plan upprättad, vilket är ett förtydligande till dagens lagtext.

Vi tillstyrker förtydligandet i lagstiftningen men anser att det inte räcker för att få igång arbetet med individuella planer ute i kommunerna. Det krävs därutöver aktiva påtryckningar från tillsynsmyndigheternas sida. De många hinder som finns i form av t.ex. bristande tid för handläggare och okunskap hos såväl brukare som handläggare måste röjas undan. Starka argument för kommunerna att utveckla arbetet med IP är dels att planeringen underlättas genom en god överblick över medborgarnas samlade behov, dels att brukarna genom IP får en god överblick över sina samlade insatser, vilket i sin tur visat sig resultera i ett mindre antal kontakter med handläggarna.

Tillsynsverksamheten måste få ökade resurser

Kommittén har konstaterat att det brister i tillsynen inom LSS-området, vilket riskerar att urgröpa för lagen och motverka att dess syften och mål uppnås. Därför behövs en resursförstärkning för den sociala tillsynen, vilket vi givetvis instämmer i. Behovet kommer dessutom med säkerhet att öka när antalet utförare ökar genom den ökade valfriheten. Tillsynen måste givetvis vara lika omfattande för kommunalt som för privat driven verksamhet.

Vi tillstyrker förslaget att socialstyrelsen och länsstyrelserna ges i uppdrag att utarbeta

bedömningskriterier för tillsynen av kommunerna och landstingen.

Valfrihet mellan utförare

Kommittén anser att Lagen om valfrihet, den s.k. LOV, ska gälla också för verksamheter inom LSS. I vårt yttrande över förslaget till den lagen framhöll vi dels att vi ansåg att också insatser enligt LSS ska omfattas av ett valfrihetssystem men att det kan krävas särskilda överväganden och anpassningar av LOV för att den ska kunna användas också inom LSS-området. Några sådana överväganden har kommittén inte gjort. Vi vidhåller vår uppfattning.

Grundläggande förutsättningar för valfriheten när det gäller utförare är dels att det finns kommunala alternativ att välja för dem som önskar ett sådant, dels att de som godtas som utförare kan garantera en trygghet och kontinuitet för brukarna och att de har personal med rätt utbildning och kompetens för att ge stöd och service till dem de möter i sitt arbete. Konkurrensupphandling av befintlig verksamhet med tillämpande av LOU mot brukarnas och deras företrädares önskan är motsatsen till valfrihet och får inte ske. Det står i strid med bestämmelsen i LSS § 6 om respekt för den enskildes självbestämmanderätt och rätt att i största möjliga utsträckning ha inflytande och medbestämmande över de insatser som ges.

Kostnader

Det behövs ett totalekonomiskt perspektiv på kostnaderna inom handikappolitiken, något som tyvärr hittills inte har tillämpats i någon större utsträckning.

Brister i de generella insatserna, t.ex. dålig tillgänglighet i den fysiska miljön, till allmänna kommunikationer och till information, ställer krav på mer personligt stöd. Behovet av stöd i boendet ökar om personer med olika funktionsnedsättningar inte får möjligheter att leva ett aktivt liv ute i samhället. Bristande personaltäthet i gruppboenden och bostäder med särskild service tär på personalens ork, vilket leder till ökad sjukskrivning och på längre sikt till att vårdyrken blir oattraktiva, vilket vore en katastrof med tanke på den stora ökningen av andelen äldre under kommande år.

Detta är bara några exempel.

Kostnadskonsekvenserna av kommitténs förslag är mycket summariskt belysta. Kommittén hänvisar uppgiften att analysera dem till den fortsatta beredningen och uppföljningen. Följden av att detta tillvägagångssätt blir att remissinstansernas möjligheter att avväga de olika förslagen mot varandra försvåras avsevärt. Hur stora nettobesparingarna inom LSS-området faktiskt blir är svårt att få något grepp om och likaså om effekterna för staten respektive kommuner och landsting. Det är nödvändigt att detta klargörs och att statsbidraget till kommunerna tas hänsyn till dessa effekter.

Uppföljning och utvärdering

För vissa personer kan kommitténs förslag, om de genomförs, ändra förutsättningarna att leva som tidigare på ett ganska genomgripande sätt. Förändringarna måste därför göras varsamt så att inte enskilda människors trygghet och invanda livsvillkor raseras.

Uppföljningar av konsekvenserna för enskilda människor måste göras kontinuerligt så snart de nya reglerna har trätt i kraft. Vi tillstyrker förslaget att socialstyrelsen ska få i uppdrag att genomföra en samlad uppföljning och utvärdering men anser att det därutöver krävs att kommunerna åläggs att göra årliga uppföljningar och att dessa ska redovisas såväl till kommunfullmäktige och kommunens revisorer som till socialstyrelsen. Med tanke på den svåra livssituation som flertalet av de berörda har är det nödvändigt att man omgående rättar till de negativa konsekvenser som förslagen kan visa sig få.

Rådet gjorde följande tillägg till yttrandet.

Rådet poängterar att det kommer att stödja de yttranden som medlemsförbunden avlämnar. Rådet anser att utdrag ut belastningsregistret ska göras på all personal som arbetar inom LSS-verksamheter för både barn och vuxna.

Paragrafen justerades omedelbart.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 4 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är bra att det förtydligas vilka diagnoser som ingår i autismspektrumtillstånd då det kan finnas tveksamheter om personkretstillhörighet vid vissa diagnoser. Det är viktigt att se LSS som ett komplement till SoL där insatser kan ges enligt båda lagrummen. En åldersgräns för nyansökan kan minska gränsdragningsproblematiken för vad som kan relateras till normalt åldrande.

Förvaltningen anser att det ska finnas ett barnperspektiv i all myndighetsutövning och utförande och att det är positivt att det tydliggörs i lagstiftningen. En kontroll i form av obligatorisk registerkontroll är sedan länge efterfrågad då det är viktigt att skydda barn/unga i verksamhet inom LSS-området på samma sätt som i förskola-skola. Det vore även önskvärt med en obligatorisk registerkontroll för personal inom LSS-verksamhet som riktar sig till vuxna då ett flertal insatser innebär att den enskilde behöver stöd och hjälp med det personliga.

Förvaltningen instämmer med LSS-kommitténs förslag att det ska vara ett huvudmannaskap för personlig assistans av flera olika skäl. Kommunen har idag inte möjlighet att påverka sjuklönekostnader och har betalningsansvar för de 20 första timmarna för personer som inte har någon kontakt eller insats från kommunen i övrigt men som beviljats LASS. Försäkringsnämnden har egna riktlinjer för bedömning vilket kan göra att det blir en diskrepans mellan kommunens bedömning och försäkringskassans. Det är viktigt att huvudmannaskapet inte förutsätter ett system som kräver ett aktivt val och en aktiv planering från den enskilde. De personer som inte har möjlighet att aktivt välja och planera utförandet måste garanteras stöd av företrädare.

Förvaltningen är positiv till en likvärdig behovsbedömning och att beräkning av assistanstid ska göras utifrån en för landet enhetlig modell. Det skapar en tydlighet och förutsägbarhet. Det bör dock förtydligas hur andra behov för ungdomar under 21 år ska tillgodoses. Ungdomar under 21 år har minst lika stora behov av att delta i samhällsliv, träna med mera som personer över 21 år har.

Förvaltningen anser att det är bra med en ändrad konstruktion för schabloniserade timbeloppet. Det är idag omständligt att kontrollera sjuklönekostnader hos privata assistansordnare som kommunen ska stå för. Förvaltningen är positiv till ett tydligare redovisningssystem där de faktiska kostnaderna ska redovisas. Det hindrar ett system där en del av assistansersättning går till den enskilde för andra ändamål än assistans.

Det nya förslaget innebär att det vid särskilda skäl ska finnas möjlighet till placering utanför kommunen om inte vederbörande önskar att flytta och då ska söka förhandsbesked. Den grundläggande utgångspunkten är att stöd- och serviceinsatser ska tillgodoses i den kommun den enskilde är bosatt. Förvaltningen anser att det krävs en god planering och utbyggnad i staden för att kunna tillgodose förväntade behov men även behov som uppstår vid ansökan om förhandsbesked vid flytt till Stockholm.

Förvaltningen anser att det nya förslaget på en uppdelning av nuvarande insats bostad med särskild service är bra men att det är tveksamt med särskild anpassad bostad då det inte i insatsen ingår stöd och service i bostaden. Insatsens beviljande innebär i praktiken en förmedling av bostad i det ordinära bostadsbeståndet som ska anpassas eller redan är anpassad. Förslaget på en ny insats personlig service med boendestöd är ett bra alternativ till personlig assistans men det finns dock en risk för lokala tolkningar om inte insatsen förtydligas med vilka behov den enskilde ska ha för att beviljas insatsen.

Förvaltningen anser att en prövning av arbetsförmågan som kommittén föreslår är bra då det kan ge möjligheter för dem som har en arbetsförmåga eller utvecklas mot en högre arbetsförmåga att kunna komma ut i arbetslivet. Idag går många år efter år i praktik utan att det leder till lönebidrag eller anställning. De psykiskt funktionshindrade som tillhör personkretsen har lika stora behov av meningsfull sysselsättning som övriga målgrupper och bör vid behov kunna ha möjlighet till daglig verksamhet. Förvaltningen anser att den åldersgräns för daglig verksamhet som föreslås är bra och motsvarar den ålder som normalt gäller för pension på ordinarie arbetsmarknaden.

Förvaltningen anser att en individuell plan ger en tydlighet och en överblickbarhet över de insatser som är beviljade av kommunen men även av andra huvudmän. Det underlättar för den enskilde men även för den som har ansvar för samordning av insatser. En individuell plan ska därför alltid erbjudas.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av Ledamoten Rosa Lundmark (v), vice ordföranden Magnus Dannqvist (s), ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson, Lennart Pöppel, Sonja Morgert (alla s), ledamoten Jonas Eklund (mp), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 17 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Införandet av en bestämmelse om att särskilt beakta barnets bästa vid åtgärder som rör barn i LSS är enligt förvaltningen en positiv del i förslaget om ny lag. Det är enligt förvaltningen en viktig del i lagstiftningen att barn ska få komma till tals beträffande åtgärder som rör dem samt att deras inställning klarläggs så långt det är möjligt. Förvaltningen menar att detta steg är mycket viktigt att ta för att betona att även barn och ungdomar med funktionsnedsättning i de flesta fall, på olika sätt, kan ge uttryck för sin inställning i frågor som rör dem. Liksom i övriga fall då denna bestämmelse tillämpas får detta göras mot bakgrund av barnets ålder och mognad samt i förekommande fall funktionsnedsättningen.

För insatsen personlig assistans ser förvaltningen stora fördelar med ett samlat huvudmannaskap och med en uppdelning av schablonersättningen. Detta i kombination med en ökad granskning av schablonersättningens användning samt tillsyn av assistansanordnare torde leda till att den enskilde tillförsäkras en större trygghet vid beviljad personlig assistans och att schablonen får en mer ändamålsenlig användning. Likaså kontrolleras också sjuklönersättningarna, vilket idag ligger på kommunerna, för personliga assistenter på ett bättre sätt när ansvaret för utredning, beslutsfattande och granskning av ersättningens användning är samlat hos en huvudman. Administrationen bör sannolikt också, totalt sett, bli effektivare till följd av ett samlat huvudmannaskap eftersom det inte kommer krävas utredning och beslut om rätten till personlig assistans, i ett och samma ärende, i både kommun och stat. Kommunen har då inte heller ansvar för de första 20 timmarna. En enhetlig modell för utredning och beräkning av behov hos sökanden ligger också i linje med en strävan för en homogen tolkning av lagstiftningen över hela landet, något som är av vikt för den enskildes rättssäkerhet och trygghet.

Det är av vikt att assistansanordnare också ges i uppgift att tillse att den verksamhet de erbjuder är av god kvalitet. Förslaget att uppställa krav på bedömningskriterier som kan

användas vid tillsyn av en assistansanordnare betyder att insatsens kvalitetsnivå också tryggas för den enskilde på samma sätt som exempelvis bostad med särskild service enligt LSS. Det är också enligt förvaltningens mening positivt för assistansanordnare att ha dessa kriterier att följa för att säkerställa att den egna verksamheten håller en grundläggande god kvalitet.

Förvaltningen ser också positivt på förslaget att LASS upphävs och tillämpliga delar införlivas i LSS dels för att förtydliga och förenkla den personliga assistansens förutsättningar och dels för att bättre harmoniera de bestämmelser som rör insatser till personer med funktionsnedsättningar.

Insatsen ledsagarservice föreslås utgå då en ny insats, boendestöd, införs i LSS. Förvaltningen menar här att insatsen boendestöd bättre torde motsvara de behov hos en stor andel personer som är i behov av stöd och struktur i sin vardag. Det är dock av vikt att insatsen ledsagarservice inkluderas i insatsen boendestöd och att det inom ramen för den nya insatsen också finns möjlighet att vara beviljad boendestöd endast i syfte att t.ex. bryta isolering och komma ut på aktiviteter utanför hemmet.

Insatsen daglig verksamhet föreslås bli villkorad på så sätt att den enskilde måste vara beviljad aktivitets- eller sjukersättning. Förvaltningen ser att ett sådant villkor tydliggör och förstärker intentionerna med insatsen, nämligen att det endast är personer som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig som kan komma ifråga för rätten till insatsen. Förvaltningen anser också att rätten till daglig verksamhet för personer med psykiska funktionshinder som tillhör personkrets 3 är positivt. Detta då det finns personer med dessa funktionshinder som står långt ifrån arbetsmarknaden men är i behov av en kvalificerad daglig verksamhet som kan innehålla alltifrån mer avgränsade verksamheter till arbetsträning på en arbetsplats. Inom ramen för daglig verksamhet finns då möjlighet till en utvecklig helt och hållet utifrån den enskildes takt.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Malin Larsson (v) och Mats E P Lindqvist (mp), *bilaga 1*.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positiv till förslaget i sin helhet, men vill kommentera vissa delar.

Förslaget att förstärka barnperspektivet är mycket bra. Barn ska ha rätt till information om frågor som rör dem och förvaltningen ser som en självklarhet att man så långt som möjligt låter barnen komma till tals. Förvaltningens handikappråd påpekar i sammanhanget att detta även är viktigt när de gäller de vuxna brukarna som många gånger kan vara i liknande beroendeställning till andra.

Utredaren föreslår en obligatorisk registerkontroll av personer som jobbar med barn, vilket är nödvändigt och även borde gälla för personal som arbetar med vuxna inom de olika boendeformerna.

En ny insats – personlig service med boendestöd – kommer att bli bra för många grupper, t ex med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som Aspberger. Dessa personer är ofta högfungerande inom många områden, men behöver stöd och service med vissa delar av vardagen. Insatsen assistans eller gruppbostad är för många inte den optimala insatsen. Hjälp

genom ett särskilt team som ger personlig service med boendestöd bedömer förvaltningen som ett alternativ som kommer att efterfrågas i hög grad.

Även för unga personer med utvecklingsstörning bedöms den nya insatsen bli ett alternativ. Många unga efterfrågar idag en lägenhet med förstahandskontrakt och inte alltid en lägenhet i gruppboende. För dessa personer kan den nya insatsen i form av ett särskilt boendestödsteam innebära ett bättre alternativ. Detta kan även innebära att kön för de personer som verkligen önskar lägenhet i gruppboende kan bli något kortare.

Det är önskvärt att insatsen personlig service med boendestöd preciseras mer och att riktlinjer tas fram. Det är även bra om staden i god tid före införandet samordnar förberedelserna av den nya insatsen.

Insatsen ledsagarservice tas bort och ersätts av den nya insatsen personlig service med boendestöd. Förvaltningen har svårt att bedöma hur detta kommer att påverka brukarna.

Den personliga assistansen föreslås bli en statlig insats som läggs under Försäkringskassan. Denna ändring är positiv. Det kommer sannolikt att innebära att handläggningen för brukaren går snabbare och att tvister mellan försäkringskassan och kommunen undviks, till exempel i fall när brukaren behöver tillfällig utökning av timmar. Det är också positivt att det införs ett schabloniserat timbelopp av LASS-ersättningen, vilket ger en mer rättvis ersättning till kommunen för faktiskt utförd tid under obekvämt arbetstid.

Utredarens förslag om utökad kontroll av anordnare av personlig assistans gällande utförandet är bra, liksom även att kontroll av LASS-ersättningen görs så att ersättningen används till det den är avsedd för.

I betänkandet använder utredaren på flera ställen begreppet ”ordinärt” boende och syftar då på en vanlig lägenhet på bostadsmarknaden med förstahandskontrakt. Handikapprådets representant menar att det är ett stigmatiserande ordval och påpekar att en person som bor i lägenhet i en gruppboende också upplever sitt boende som ordinärt. Förvaltningen instämmer och föreslår att ordet ordinärt boende byts ut mot lägenhet med förstahandskontrakt.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s), tjänstgörande ersättarna Carita Stenbacka Tenezakis (v) och Jimmy Mannung (mp), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Betänkandet innehåller en mängd förslag som är mer eller mindre detaljerade och mer eller mindre möjliga att bedöma konsekvenserna av. Förvaltningen kommenterar här de viktigaste förslagen och de punkter där det finns oklarheter eller anledning till ifrågasättande. Inom parentes hänvisas till aktuell punkt i betänkandet.

En lag om sociala tjänster, handlägningsregler samt utredning om skyddsåtgärder (p.4.2)

Utredningen föreslår att LSS och LASS ska samlas och förtydligas i en enda lag, som kompletterar socialtjänstlagen (SoL). Lagen ska vara en rättighetslag och inte innehålla bestämmelser om tvångs- och begränsningsåtgärder riktade mot den enskilde. Istället ska

skyndsamt utredas om skyddsåtgärder kan regleras på annat sätt. I den nya LSS ska införas bestämmelser om handläggning, vilket saknas i den befintliga lagstiftningen.

Förvaltningen är positiv till att lagstiftningen samlas och blir tydligare samt till att handläggningsregler införs som överensstämmer med bestämmelserna i annan motsvarande lagstiftning. Förvaltningen anser också det är viktigt att behoven av skyddsåtgärder uppmärksammas i lagstiftningen, eftersom det händer att personer med funktionsnedsättning behöver hindras från att skada sig själv eller andra. För närvarande finns inga bestämmelser om vilka skyddsåtgärder som kan vidtas, vilket leder till rättsosäkerhet för den enskilde och ibland till svåra situationer för personal som ska bistå brukaren.

Lagens syften och mål (p. 4.3)

Utredningen menar att det bör prövas om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att personer får bistånd med anledning av sin funktionsnedsättning genom detta ska tillför-säkras *goda levnadsvillkor*, så som föreskrivs i LSS, istället bara den *skäliga levnadsnivå* som finns i socialtjänstlagen.

Förvaltningen anser att det är riktigt att den som är i behov av bistånd för en lång tid eller till och med största delen av sitt liv ska ha goda levnadsvillkor och inte bara kunna leva på den basnivå som socialtjänstlagen anger. I samband med att en regel om goda levnadsvillkor införs i SoL måste också en diskussion föras om skillnaden mellan begreppen så att det blir tydligare både för den enskilde och för kommunerna vad som ska förstås med respektive nivå på biståndet.

Personkretsen (p. 4.4)

Utredningen förslår att de nuvarande personkretsarna i LSS i princip ska bestå.

I personkrets 1 ändras dock ”autism och autismliknande tillstånd” till ”autismspektrumtillstånd.”

Förvaltningen anser att det är mycket viktigt att det specificeras vad som avses med autismspektrumtillstånd i lagens mening, efter detta är en mycket vid diagnos. Ska till exempel personer med Aspergers syndrom ingå i personkretsen även om de är högfungerande? Och ska personer med ADHD-diagnos omfattas, även om deras behov av bistånd kan tillgodoses enligt SoL?

Om personkretsen utökas blir konsekvensen att många fler har rätt att ansöka om boende och daglig verksamhet. Det ställer krav på att lämpliga insatser finns och att dessa insatser kan finansieras.

I sammanhanget bör uppmärksammas att antalet personer med autismdiagnoser redan nu ökar och innefattar personer som tidigare inte bedömts tillhöra personkrets 1. För att säkerställa att diagnoserna är tillförlitliga bör socialtjänsten ha rätt att ställa krav på de utredningar som lett fram till en diagnos.

Övre åldersgräns för nya insatser (p. 4.4)

Utredningen föreslår att en generell gräns vid 65 år för nybeviljande av insatser ska införas i lagen. Gränsen ska gälla alla personkretsar och för alla insatser.

Enligt förvaltningens uppfattning är det inte alltid möjligt att ha en strikt gräns vid 65 år för nya insatser. Det förekommer nämligen att insatser behöver beviljas även till äldre, t.ex. utvecklingsstörda personer som av olika orsaker inte vågat, förmått eller fått kontakta socialtjänsten när de var yngre.

Barnperspektiv i LSS (p. 4.5)

Utredningen föreslår att bestämmelser införs i den nya lagen som motsvarar viktiga artiklar i FN:s barnkonvention. Artiklarna innebär att när åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver och att barnet har rätt att få information och komma till tals beträffande åtgärder som rör barnet. Socialstyrelsen föreslås få i uppdrag att ta fram metoder för att säkerställa att barnets inställning och synpunkter kommer fram.

Utredningen anser också att om en bestämmelse införs i SoL om som ger socialnämnden rätt att i utredningssyfte tala med barn utan vårdnadshavarens samtycke så bör en motsvarande bestämmelse införas i LSS.

Förvaltningen kan på denna punkt bara konstatera att de föreslagna förändringarna länge varit efterlängtade av många som arbetar med barn. Barn är alltid barn oavsett om man är född med en livslång funktionsnedsättning och alla barns perspektiv ska alltid beaktas efter ålder, mognad och vilja.

I samma avsnitt av betänkandet föreslås att obligatorisk registerkontroll ska införas av personer som ska arbeta som personliga assistenter åt barn och unga samt för personer som söker anställning i annan verksamhet enligt LSS. Från kravet på kontroll undantas den som är vårdnadshavare för den assistansberättigade. Utredningen slår fast att det är den som erbjuds arbete eller praktik som ska lämna registerutdrag.

Förvaltningen anser det självklart att registerkontroll ska göras för alla, även anhöriga, som arbetar med minderåriga och med personer med funktionsnedsättning. Principen om registerkontroll vid alla form av anställning, praktik etc. tillämpas därför redan inom förvaltningen vid utförarenheter som ger bistånd till dessa grupper av personer.

Förvaltningen har emellertid en avvikande uppfattning från utredningen vad gäller vem som ska skaffa fram registerutdraget. Eftersom det är mycket lätt att förvanska registerutdragen genom att t.ex. utelämna vissa sidor anser förvaltningen att det mycket viktigt att socialtjänsten ska begära utdraget och inte den tilltänkta medarbetaren.

Huvudmannaskap (p. 5)

Utredningen föreslår att staten ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans. Lagen om assistansersättning ska upphävas och tillämpliga delar av den inarbetas i LSS. En ny regel ska införas i LSS om att kommunen även i fortsättningen i vissa fall ska ha rätt till ersättning från försäkringskassan under den tid som en ansökan om personlig assistans utreds.

Förvaltningen är positiv till förslaget att staten ska ta över ansvaret för den personliga assistansen. Den skärpning av kriterierna för att få personlig assistans som samtidigt föreslås medför dock en stor risk för att kommunen måste bevilja och bekosta andra former av insatser än för personlig assistans. Resultatet av förslaget kan därför bli att de faktiska kostnaderna för insatser inte alls minskar utan bara omfördelas mellan stat och kommun dvs. att kommunen får ökade kostnader.

Regeln om ersättning till kommunerna för personlig assistans under försäkringskassans utredningstid borde enligt förvaltningens uppfattning vara onödig. Istället bör försäkringskassan ha tillräckliga resurser för att kunna göra utredningarna skyndsamt. Med korta utredningstider får den enskilde ett snabbt besked och risken undanröjs för att kommunen och försäkringskassan, som idag, gör olika bedömningar.

Behov (6.3.)

Utredningen föreslår att det ska införas en nedre gräns på 20 timmars hjälpbehov per vecka för rätten till personlig assistans. Behov som understiger denna gräns ska kunna tillgodoseas genom den nya insatsen personlig service med boendestöd (se nedan under punkt 7.4.).

Personlig assistans ska inte kunna beviljas till vuxna som bara har ett stadigvarande omvårdnadsbehov, utan den enskilde ska ha både s.k. grundläggande behov och andra behov för att ha rätt till insatsen.

Förvaltningen förstår detta som att kraven för att få den nya statliga personliga assistansen blir hårdare än vad som hittills varit fallet. Det medför att de personer som har ett omfattande behov – ofta mer än 40 timmars personlig service per vecka – och som inte får personlig assistans kan behöva ansöka om insatser enligt SoL. För insatser enligt socialtjänstlagen utgår inte någon statlig schablon till kommunen och kommunerna riskerar således att få en kostnad för insatser som tidigare finansierades genom statliga medel.

LSS ska, enligt utredningen, förtydligas så att samtliga behov utreds och beräknas efter en enhetlig modell. Förvaltningen anser att det är viktigt med evidensbaserade och standardiserade bedömningsinstrument vid utredning av biståndsbehov och använder därför mer och mer de metoder som finns för utredningar inom individ- och familjeomsorgen. Om något

motsvarande instrument kan utarbetas för stöd och insatser till personer med funktionsnedsättning är detta således mycket välkommet. Modellen får dock inte vara så övergripande eller schematisk att den inte medger att hänsyn tas till särskilda och mycket individuella behov hos den enskilde.

Dubbel assistans ska, enligt utredningen, beviljas först efter det att möjligheterna att tillgodose behoven genom hjälpmedel och bostadsanpassningar har prövats.

Förvaltningen håller med om detta, eftersom hjälpmedel och bostadsanpassning gör att den enskilde kan leva ett mer självständigt liv än om personen blir beroende av dubbel assistans. I Stockholm lämnar biståndsbedömarna därför alltid information till biståndssökande om vad som kan sökas förutom personlig assistans.

Utredningen vill att det ska utredas om en gemensam finansiering mellan stat och lands-ting ska ske av personlig assistans som utförs i nära anslutning till sjukvård. Förvaltningen vill här peka på risken för att den enskilde kommer i kläm om två huvudmän ska enas om finansieringen. För den enskilde är det troligen bättre om ansvaret är tydligt placerat, förslagsvis hos staten som står för den övriga finansieringen av den personliga assistansen.

Utförande och kvalitet (p. 6.4)

Utredningen föreslår att det alltid ska krävas avtal mellan assistansberättigade och assistansanordnare, att tydligare krav ska ställas på anordnares ansvar för god kvalitet och att Socialstyrelsen ska utarbeta bedömningskriterier som kan användas i tillsynen av assistansanordnare.

Förvaltningen anser att det är mycket bra att högre krav ska ställas på anordnare och att de införs bedömningskriterier för tillsynen av dem. Idag finns tyvärr oseriösa företag som är mycket svåra att göra någonting åt så länge det saknas kriterier för bedömning av dem.

I detta sammanhang efterlyser förvaltningen en regel om att en person som har uppdrag som god man inte samtidigt ska kunna vara anställd som personlig assistent hos sin huvudman, dvs. vara sin egen arbetsgivare.

Insatser i annan kommun (p. 7.2)

Utredningen föreslår att den beslutsfattande kommunen ska behålla ansvaret för den enskildes insatser även om personen till följd av beslutet kommer att vara folkbokförd i en annan kommun.

Förvaltningen anser att det är bra att ansvaret förtydligas, men undrar om vad som gäller om en person vill bo permanent i en annan del av landet och aldrig flytta tillbaka till hemkommunen. Den föreslagna regeln kan innebära att personer med funktionsnedsättning aldrig kan flytta helt och hållet utan alltid behåller band med den beslutsfattande kommunen. Detta saknar parallellitet i annan lagstiftning och kan säkert uppfattas negativt av en del brukare.

Stöd och service i ordinärt boende (p. 7.4)

Utredningen föreslår att personlig service med boendestöd ska införas som ny insats i LSS. Rätten ska utgå från definitionen av hemtjänst och den ska kunna avse högst 40 timmars stöd per vecka. I samband med att den nya insatsen införs tas den nuvarande insatsen ledsagarservice bort ur lagen. Avlösarservicen påverkas däremot inte.

Förvaltningen menar att det måste preciseras vad som ska innefattas i den nya insatsen så att kommunen får vägledning i tillämpningen och kan avgöra vilket bistånd som ska ges och vem som ska utföra det. För insatsen bör, enligt förvaltningens bedömning, personer som tidigare haft personlig assistans komma ifråga liksom andra som t.ex. haft hemtjänst i assistansliknande form. Detta betyder att kommunen får ta över kostnader som tidigare legat på staten.

Sysselsättning (p. 7.5)

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen ska utarbeta riktlinjer för hur dagliga verksamhet ska utformas så att den grupp som står nära arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete.

Förvaltningen anser att det är bra att det framhålls att den dagliga verksamheten där så är möjligt ska bidra till att arbetstagarna kommer närmare ett avlönat arbete. Särskilt gäller det många unga med funktionsnedsättning, som ofta både vill och har förutsättningar för att arbeta med annat än daglig verksamhet. Det behöver dock utredas vad som ingår i kommunens ansvar och vad som åligger t.ex. Arbetsförmedlingen unga funktionshindrade.

Utredningen föreslår att rätten till daglig verksamhet ska gälla tills den enskilde fyller 67 år. Därefter bör personen kunna erbjudas annan sysselsättning.

Förvaltningen förstår och respekterar resonemanget om normalisering, men anser ändå att en flexibilitet måste finnas vad gäller åldersgränsen. För enskilda personer kan det innebära en tragedi att inte få fortsätta med sina rutiner och den stimulans man får i den dagliga verksamheten. Dessutom ställer det höga krav på gruppbestäderna att ha personal på dagtid och att ordna en bra dag för dem som fyllt 67 år. Det kräver i sin tur att gruppbestäderna får ekonomisk kompensation i form av en högre schablon för de brukare som inte har daglig verksamhet.

Utredningen föreslår också att arbetstagare i daglig verksamhet ska rätt till en aktivitetsplan som anger syftet med insatsen. Förvaltningen förstår inte varför en sådan plan ska vara nödvändig när det redan finns både handlingsplaner och genomförandeplaner, som ska beskriva vilken insats som beviljas, hur den ska genomföras och vad den syftar till.

Ett annat förslag från utredningen är att personer med psykiska funktionshinder i personkrets 3 ska få rätt till daglig verksamhet. För de kostnader som uppstår till följd av denna nya rättighet ska kommunerna kompenseras stegvis under en period av tre år.

Förvaltningen är mycket positiv till att rättigheterna stärkts för personer med psykisk funktionsnedsättning och till den föreslagna kostnadskompensationen.

Just denna grupp kan dock, enligt förvaltningens bedömning, troligen inte omfattas av målsättningen att funktionshindrade ska kunna göra sig gällande på arbetsmarknaden, åtminstone inte så som arbetsmarknaden den är idag. Däremot skulle personer med psykisk sjukdom som inte tillhör personkretsen kunna gå vidare i arbete om de fick adekvat stöd.

Personligt stöd och individuell planering (p. 7.6)

Utredningen föreslår att det statsbidrag som utgår till landstingen för råd och stöd i personkrets 3 ska avvecklas. Förslaget innebär att det generella statsbidraget till landstingen halveras till 100 miljoner kronor per år.

Förvaltningen menar att förslaget innebär en stor nedrustning av en viktig insats, och att det finns klar risk för att besparingen kommer att få negativa konsekvenser för personer i behov av rehabilitering.

Även om förslaget handlar direkt om personkrets 3 kan ett halverat statsbidrag också påverka rådet och stödet till personer som tillhör de andra personkretsarna, vilket vore illa bl.a. vad gäller möjligheterna till stödsamtal och rätten att få hjälpmedel utprovade. Stödsamtalen är en mycket viktig drog- och brottsförebyggande insats för unga lindrigt utvecklingsstörda. Hjälpmedlen förskrivs idag av arbetsterapeuter vid landstingets Habiliteringscenter för personer i gruppbestad och hemmaboende barn och vuxna. Hjälpmedlen behövs bl.a. för, att arbetstagare i daglig verksamhet ska kunna klara sitt arbete. Om arbetsterapeuter inte tillhandahålls av landstinget måste därför kommunen anställa sådana vilket ökar kommunens kostnader.

Övriga synpunkter

I samband med att den nya lagen införs kommer merkostnader att uppstå för kommunerna, bl.a. för utbildning av personal om de nya bestämmelserna och för omprövning av gällande beslut. Förvaltningen anser att staten bör stå för dessa merkostnader genom särskilda anslag till kommunerna. Ett kunskapscenter att vända sig till, liknande det som finns inom äldreomsorgen, vore också av stort värde för dem som ska tillämpa den nya lagstiftningen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 25 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänstutlåtande som svar på remissen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i huvudsak i kommitténs förslag men vill särskilt lyfta fram några synpunkter. Förvaltningen anser att det är bra att LSS lagen är kvar som en rättighetslag för personer med omfattande stödbehov, att barnens rättigheter stärks och att alla insatser samlas och förtydligas i en lag. Att införa handläggningsrutiner i LSS skulle förutom att stärka den enskildes rätt även ge handläggaren trygghet i sitt arbete samt leda till samsyn mellan nämnder. Kommitténs förslag att kontrollera alla personer som ska arbeta inom LSS-området ser stadsdelsförvaltningen positivt på.

Förvaltningen är positiv till att staten ansvarar för beslut och finansiering av insatsen personlig assistans. Förvaltningen ifrågasätter att en ny regel införs som innebär att kommunen ska utföra insatser under den tid utredning pågår. I dag kan försäkringskassans utredningar pågå upp till sex månader. Vad den tänkta regeln innebär för stat och kommun behöver vara tydligt.

Den nya insatsen, boendestöd, som ska ges till personer som bor i ordinärt boende är bra eftersom det vardagliga stödet saknas i LSS i dag. Många personer blir i dag beviljade samma insats enligt socialtjänstlagen trots att de tillhör LSS personkrets.

Förvaltningen vill framhålla att insatsen behöver vara tydligt beskriven i lagen för att undvika domstolsprövningar.

Insatsen ledsagarservice fyller i dag en funktion för ungdomar med svårigheter att knyta kamratrelationer och som inte kommer utanför hemmet efter skoltid och under lov. Dessa ungdomar har samma behov som andra att frigöra sig från föräldrarna, att utvecklas självständigt genom egna aktiviteter och att vara delaktig i samhällslivet. Kommitténs förslag att ta bort insatsen ledsagarservice skulle, enligt förvaltningen, försämra ungdomarnas möjligheter att leva som andra.

Daglig verksamhet enligt LSS behöver utvecklas utifrån brukarnas behov och det är bra att Socialstyrelsen ska utarbeta riktlinjer för hur verksamheten ska utformas så att den grupp som står nära arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänstutlåtande som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är bra och viktigt att LSS fortsätter att vara en rättighetslag som kompletterar SoL utan att för den skull ersätta eller inskränka den. Förslaget om att införa en komplettering av SoL genom en bestämmelse om personer med funktionsnedsättning som får bistånd enligt SoL är också bra.

Den föreslagna översynen kan undanröja hinder och minska risken för svårigheter i han-

teringen av handläggningen mellan LSS och SoL.

Det är mycket bra att man ändrar benämningen i personkrets 1 till ”autismspektrumtillstånd”. Det är en anpassning till den utveckling som skett på området. Förvaltningen anser också att många oklarheter kan undanröjas om Socialstyrelsen får det uppdrag som beskrivs ovan.

Förvaltningen har länge saknat ett barnperspektiv i LSS och ser nu med tillfredsställelse att barnen och de ungas rättigheter kommer att tillgodoses. Det är också positivt att Socialstyrelsen ges i uppdrag att ta fram metoder för att säkerställa barns och ungas inflytande. En registerkontroll liknade den som används i skola och förskola är också det något som förvaltningen saknat. Det är speciellt viktigt med tanke på att personliga assistenter inte sällan arbetar ensamma med barnet eller ungdomen i fråga.

Ett samlat huvudmannaskap för personlig assistans blir tydligare för den enskilde brukaren. Det är också bra att de områden kommunen saknat kontroll över men ändå haft ekonomiskt ansvar för nu försvinner.

Förvaltningen instämmer i LSS-kommitténs analys ovan att den personliga assistansen är kostnadseffektiv i jämförelse med nu tillgängliga alternativ. Det är därför svårt att förstå hur staten ska kunna minska kostnaderna för personlig assistans med 3 miljarder under åren 2010-2013.

Den nya gränsen gällande 20 timmars grundläggande behov för rätt till personlig assistans kan innebära ökade kostnader för kommunen när det gäller de personer som inte anses ha minst 20 timmars behov.

Det nya kravet på att man utöver ”grundläggande behov” även ska ha ”andra behov” för rätt till personlig assistans tydliggör kraven för personlig assistans. Det är positivt att man tar fram en enhetlig modell för behovsprövning för att minska risken för godtycklig bedömning. Försäkringskassans uppdrag ovan är förvaltningen också positivt inställd till.

Förvaltningen tycker att det är bra med en uppstramning av krav och tillsyn av samtliga assistansanordnares, både enskilda och kommunala, ansvar för god kvalitet. Det är också positivt att ytterligare normering tas fram för att undvika regionala skillnader och att man tar fram metoder för att säkra kvaliteten för barn och ungas personliga assistans.

Förvaltningen tycker att det är positivt att dela upp det schabloniserade timbeloppet i två delar. Det är även bra att kostnaderna differentieras och att man ställer krav på att OB-ersättning betalats ut innan den högre schablonen kan rekvireras.

Förvaltningen välkomnar också att kostnaden för vikarier räknas in i det schabloniserade timbeloppet. Det ger rättvisare förutsättningar mellan de olika assistansanordnarna när varje anordnare bär sina egna kostnader.

Förvaltningen anser att det generellt sett är bra att tillsynen och kontrollen ökar. Eftersom assistansersättningen är avsedd för ett speciellt ändamål är det viktigt att den också används för det den är avsedd för. Förvaltningen anser därför att det är bra att Försäkringskassan får sådan kontrollmöjlighet.

Både utarbetandet av en behovsbedömningsmodell och framtagande av kvalitetsindikatorer är verktyg som förvaltningen ser fram emot. De kan öka både rättvisan och kvaliteten i LSS-insatserna.

Den nuvarande benämningen ”bostad med särskild service” är ett samlingsbegrepp för de tre boendetyperna ovan. Det blir därför tydligare med en uppdelning i tre olika insatser med tanke på utredning, beslutsfattande samt inte minst för den enskilde.

Gruppen personer med neuropsykiatriska diagnoser växer. Eftersom alltfler yngre i den här gruppen efterfrågar ett ordinärt boende med tillgång till stöd och service anser förvaltningen att den nya insatsen ”personlig service med boendestöd” är bra. Samtidigt är det svårt att överblicka konsekvenserna för dem som idag har hemtjänst i assistansliknande form enligt SoL i kombination med ledsagning.

Utifrån de ungas perspektiv är det negativt att insatsen ledsagarservice tas bort ur lagen. Det är ett utmärkt stöd på den unges väg till socialt liv och självständighet. Hur den nya insatsen ”personlig service med boendestöd” ska kunna ersätta ledsagning återstår att se.

Förvaltningen anser att det är mycket positivt att man i första hand prövar om den enskilde kan få ett vanligt arbete med riktat stöd. Det är också positivt att alla berörda erbjuds en kartläggning för att fastställa hur den dagliga verksamheten kan anpassas till den enskilde och att syftet med den dagliga verksamheten slås fast i en aktivitetsplan.

Daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 är välkommet. Samtidigt är det viktigt att kommunen kompenseras för de nytillkomna kostnaderna.

Det är ofta svårt att skaffa fram kontaktpersoner i förhållande till det behov som finns. Det är därför mycket positivt att Socialstyrelsen får i uppdrag att sammanställa metoder för rekrytering och komma med möjliga åtgärder för det ibland ganska problemfyllda arbetet med att hitta kontaktpersoner.

Förvaltningen anser också att det är bra att ”råd och stöd” fortsättningsvis ska benämnas ”särskilt expertstöd” eftersom det ges av landstingens kvalificerade personal.

En individuell plan är ett viktigt verktyg som om det används på rätt sätt stärker individens rättigheter och dessutom stärker samverkan mellan olika huvudmän.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänstutlåtande som svar på remissen.

Röstförklaring lämnades av ordföranden Hanna Broberg m.fl. (m), ledamoten Rickard Ydrenäs (fp) och ledamoten Johanna Jämstorp (kd), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Yildiz Kafkas (mp), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 12 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till LSS-kommitténs förslag och stödjer därmed förslaget om att lagen om assistansersättning (LASS) upphävs och inarbetas i den nya lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning.

I enlighet med LSS ska den enskilde genom insatserna tillförsäkras *goda levnadsvillkor*, vilket föreslås kvarstå oförändrat i en nya lagen. I socialtjänstlagen (SoL) anges däremot att den enskilde genom bistånd skall tillförsäkras *skälig levnadsnivå*. LSS-kommittén föreslår att SoL ska kompletteras med en ny bestämmelse som anger att personer med funktionsnedsättning, som får bistånd med anledning av funktionsnedsättningen, ska tillförsäkras *goda levnadsvillkor*. Förvaltningen välkomnar förslaget.

Förvaltningen är positiv till förslaget om att i den nya lagstiftningen förstärka barnperspektivet i enlighet med artikel 3 i FN:s barnkonvention. Det är inom all social verksamhet en självklarhet att ha barnets bästa i fokus och att låta barn komma till tals i frågor som rör dem själva. Det är därför bra att frågan om barns rättigheter nu också förs in i den nya LSS-lagen.

Det är också positivt att obligatorisk registerkontroll föreslås för personliga assistenter som ska arbeta med barn. Förvaltningen anser dock att detsamma bör gälla för personliga assistenter som arbetar med vuxna. Som framgår av LSS-kommitténs betänkande uppskattades antalet personliga assistenter under år 2006-2007 uppgå till omkring 70 000, vilket betyder att de på mindre än ett par årtionden blivit en av de största yrkesgrupperna inom det sociala området. Arbetet som personlig assistent är i mycket stor utsträckning ett ensamarbete och det är därför extra viktigt att inför en anställning kontrollera om den sökande har någon kriminell belastning som skulle göra henne eller honom olämplig för uppdraget.

Förvaltningen ställer sig helt bakom förslaget om att ansvaret för personlig assistans ska

överflyttas från kommunen till staten. Detta ökar förutsättningarna för mer enhetliga bedömningar och mycket av det dubbelarbete som idag förekommer kan förhoppningsvis försvinna. Förvaltningen stödjer också förslaget om att försäkringskassan ska ansvara för att lämna information till den enskilde inför valet av assistansanordnare.

Mot bakgrund av konkreta erfarenheter välkomnar förvaltningen förslaget att assistansanordnare ska ha tillstånd från tillsynsmyndighet och att tillsynen av assistansanordnare ska förstärkas. Detta innebär bl.a. att assistansanordnare i fortsättningen kommer att konkurrera med kvalitet och inte, vilket i vissa fall förekommer, med ekonomiska förmåner för den som har insatser i form av personlig assistans.

Det är bra att även psykiskt funktionshindrade, under vissa förutsättningar, föreslås få rätt till daglig verksamhet. Många saknar idag meningsfull sysselsättning och har behov av både dagliga aktiviteter och social gemenskap för att få struktur på sin vardag. Förvaltningen vill dock uppmärksamma att det finns ett stort behov av andra arbetsplatser än de som kan erbjudas inom ramen för daglig verksamhet.

Det är mycket viktigt att tillvarata den arbetsförmåga som den enskilde har, trots sitt funktionshinder, och i första hand undersöka om vederbörande kan få ett vanligt arbete med stödinsatser. Förvaltningen välkomnar därför förslaget om att ta fram riktlinjer för hur den dagliga verksamheten ska utformas så att den grupp funktionshindrade som står närmast arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete.

Som framgår av betänkandet föreslås insatsen *ledsagarservice* tas bort och ersättas av en ny insats *personlig service med boendestöd*. Insatsen, som ska vara hemtjänstliknande, riktar sig till personer som behöver stöd i ordinarie boende. Förvaltningen vill i detta sammanhang framhålla att ledsagarservice ofta beviljas i samband med en fritidsaktivitet eller en semesterresa och är en nödvändig insats för att den enskilde t.ex. ska kunna göra en rekreationsresa. Frågan är hur behovet av den typen av stöd ska tillgodoses i det fall den enskilde i inte har behov av insatser i sitt ordinarie boende.

Förvaltningen delar LSS-kommitténs uppfattning att ingen skall behöva få en merkostnad för sitt boende p.g.a. sin funktionsnedsättning och är därför positiv till att utreda frågan om hur de ska kunna slippa betala hyra för gemensamma utrymmen. Hyresnivån, särskilt i nybyggda gruppboendestäder, har skjutit i höjden eftersom tillgång till gemensamhetsutrymmen räknas med i bruksvärdeshyran. Det är inte rimligt att den som har behov av ett LSS-boende ska ha en högre hyreskostnad än den som bor i ett s.k. ordinarie boende med motsvarande standard.

I betänkandet framhålls att lagen om valfrihet (LOV) är avsedd att också omfatta LSS-insatser. I detta sammanhang vill förvaltningen påminna om att det råder

stor brist på bostäder med särskild service, vilket gör att det i realiteten är i det närmaste omöjligt att kunna välja mellan olika boenden.

Förvaltningen anser att man tidigt måste följa upp vilka konsekvenser den nya lagstiftningen medför, inte minst vad gäller de kostnadsdämpande effekter som är förknippade med de förslag som rör insatsen personlig assistans.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänstutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s) och ledamot Gunilla Bhur m.fl. (v), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Jakob Dencker m.fl. (mp), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

LSS-kommitténs har redovisat sina överväganden och förslag i betänkandet ”Möjlighet att leva som andra” (SOU 2008:77). Förvaltningen redovisar sina kommentarer och synpunkter under sju olika rubriker.

Huvudmannaskapet

Förvaltningen stödjer uttalandet om att huvudmannaskapet måste väljas och utformas så att centrala värden för flera intressenter så långt som möjligt säkerställs samtidigt. Intressenter som avses i detta sammanhang är den enskilde, berörda huvudmän och samhälle. Det delade huvudmannaskapet för personlig assistans har medfört problem som utredningen uppmärksammat. Bland annat omfattas kommunerna av visst ansvar som de inte har kontroll över, t.ex. att bidra till finansieringen av assistansersättning, även om de själva inte har utrett och fattat beslut i ärendena. Förvaltningen tillstyrker att staten blir ensam huvudman för personlig assistans. Förvaltningen ställer sig också bakom Sveriges Kommuner och Landstings (SKL) uttalande om att staten borde bli ensam huvudman för hela LSS. En renodling av ansvaret för olika verksamheter skulle underlätta för såväl staten som kommunerna.

Barnperspektivet

Förvaltningen lägger stor vikt vid att det kommer in ett barnperspektiv i LSS för att stärka barnets ställning. Det är viktigt att barnet ges information kring planerade åtgärder på ett sådant sätt att barnet kan ta till sig informationen och förstå innebörden av den. Förvaltningen ser positivt på förslaget att införa obligatorisk registerkontroll av personliga assistenter och personal, men anser att det borde gälla inom hela LSS-området. Kommittén nämner inget om lämpligheten i att det är en förälder eller annan anhörig som vanligtvis utses som god man åt sitt myndiga barn. För- och nackdelar med detta bör enligt förvaltningen lyftas fram och studeras närmare. Det kan enligt förvaltningens mening finnas en risk för att det vuxna barnets frigörelse begränsas.

Autismbegreppet

Förvaltningen instämmer i utredningens förslag om vikten av tydlighet kring vilka diagnoser som ingår i autismspektrumet. Likaså instämmer förvaltningen i förslaget om att precisera vilka diagnoser som ska ingå i personkrets 1 i LSS.

Ledsagningen

Begreppet ledsagning ska enligt kommitténs förslag utgå som insats inom LSS. Ledsagning kommer endast att finnas inom boendeformen personlig service med boendestöd. Detta kan enligt förvaltningens mening få stora konsekvenser för enskilda brukare som idag bor på gruppboende och får ledsagning till olika aktiviteter. Visserligen ingår det i gruppboendets uppdrag att ledsaga den enskilde till olika aktiviteter, men förvaltningen vill ändå peka på att det finns en risk att dessa personers möjlighet till en rik fritid kommer att inskränkas om ledsagningen som insats försvinner. Det finns enligt förvaltningens mening anledning att överväga hur man framöver ska lösa behovet av ledsagning för boende i gruppboende.

Tillsyn, uppföljning och utvärdering

LSS-kommittén beskriver under punkten 4.7 hur viktigt det är med en väl fungerande tillsyn för att säkerställa att LSS tillämpas så att lagens syften och mål uppnås. Såväl den enskilde som huvudmän och utförare har intresse av att tillsynen är aktiv, tydlig och systematisk. Särskilt stor vikt bör läggas vid utvecklingen av den sociala tillsynen, oavsett vårdgivare, när det gäller LSS, mot bakgrund av lagens särskilt utformade rättigheter. Förvaltningen anser att detta är en mycket viktig punkt som särskilt bör lyftas fram.

Utförande och kvalitet - personlig assistans

LSS-kommittén föreslår att det ska ställas tydligare krav på assistansanordnarens ansvar för god kvalitet. Kommittén föreslår att socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier som kan användas i tillsynen av assistansanordnare. Vidare föreslår kommittén att uppdraget att anordna personlig assistans för barn och ungdomar också ska omfatta dels ansvar för att insatsen utformas så att deras växande och frigörelse främjas, dels verka för att anhöriga får det stöd som de kan behöva i sin roll som personliga assistenter för barn och ungdomar. Socialstyrelsen och länsstyrelserna bör, enligt kommittén, få i uppdrag av regeringen att ta fram metoder för tillsyn i verksamheter med personlig assistans för barn och

ungdomar.

Förvaltningen anser detta vara ett mycket viktigt område att lyfta fram, särskilt mot bakgrund av erfarenheter från arbete med brukare inom stadsdelsområdet. Många har haft svårt att skilja på rollen som vårdnadshavare respektive personlig assistent till sitt barn, ungdom eller vuxna barn med funktionsnedsättning. Enligt förvaltningens bedömning behövs särskilt stora satsningar inom verksamheten med personlig assistent.

Sysselsättning

LSS-kommittén gör bedömningen att det är av yttersta vikt att personer som har rätt till daglig verksamhet inte automatiskt bedöms sakna arbetsförmåga. I första hand ska det prövas om de kan få ett vanligt arbete genom Arbetsförmedlingen och dess riktade stöd till personer med funktionsnedsättning. I andra hand – och först när en ordentlig prövning av arbetsförmågan är gjord – ska insatsen daglig verksamhet beviljas. Även inom den dagliga verksamheten finns det möjligheter att utveckla metoder för ökad delaktighet, genom insatsen eller genom ökade förutsättningar för den enskilde att övergå till ett lönearbete. Vidare föreslår kommittén att personer med psykisk funktionsnedsättning i personkrets 3 ska få rätt till daglig verksamhet enligt LSS om de är beviljade aktivitets- eller sjukersättning.

Förvaltningen ser stora fördelar med att personer med psykiska funktionsnedsättningar får rätt till sysselsättning i olika former. Sådana insatser bidrar till att bryta annars ofta förekommande isolering bland individer i denna grupp. Vidare anser förvaltningen att det är bra att utredningen föreslår riktlinjer så att den grupp som står nära arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete. Daglig verksamhet behöver utvecklas. Ett bidrag härtill utgör förslaget om inledande kartläggning för att fastställa hur den dagliga verksamheten bör utformas för att passa den enskilde. Förvaltningen saknar dock ett förtydligande i utredningen om hur sysselsättningen ska ordnas för personer som fyller 67 år och som inte kommer att ha rätt till daglig verksamhet därefter. Hur kommer annan sysselsättning att finansieras för denna grupp?

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att i huvudsak bifalla förvaltningens förslag till beslut samt att i övrigt anföra följande:

Kostnadsansvaret för LSS-insatser bör överföras helt till staten. LSS-kommitténs förslag går bara halvvägs i att överföra ansvaret till staten och riskerar tvärtom att försämra förutsättningarna genom ökad otydlighet på så sätt att huvudmannskapet delas.

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan (s), ledamöterna Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Azad Hassan (s), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd är i stort sett positiv till de föreslagna lagändringarna. Nämnden anser att LSS-kommittén har beaktat LSS utformning som rättighetslag och är positiv till att barnperspektivet lyfts fram. Förslaget slår vakt om en fortsatt hög nivå på stödet till personer med funktionsnedsättningar samtidigt som lagen bättre anpassas till framtida krav med större möjligheter till stabil kostnadsutveckling. Nämnden vill särskilt kom-

mentera följande förslag till lagändringar och fortsatta uppdrag.

Huvudmannaskapet

Det är positivt att staten föreslås ta över hela ansvaret för personlig assistans inklusive assistansersättningen och att överföringen sker under en tvåårsperiod. Kommunen ska vara ett fortsatt alternativ för att utföra assistansen i de fall individen inte väljer annan utförare. Nämnden finner det också nödvändigt att föreslagen uppföljning och utvärdering görs av åtgärder och effekter när den nya LSS lagen genomförs.

Personkretsen

Nämnden är positiv till att personkretsarnas utformning är oförändrad. Att de nuvarande autism benämningarna föreslås ändras till begreppet autismspektrumtillstånd är bra eftersom begreppet redan används inom det medicinska verksamhetsområdet. Nämnden anser att följderna av att sätta en gräns för LSS-insatser till 65 år bör utredas vidare. En allvarlig olycka kan exempelvis medföra mycket stora behov i förhållandevis tidig pensionsålder då andra jämnåriga fortfarande lever ett mycket aktivt liv.

Barnperspektivet

Barnkonventionen och barnperspektivet ska genomsyra alla beslut som berör barn och ungdomar i vårt samhälle. Det är positivt att detta särskilt beaktas även i LSS- lagen. LSS bör få rätt att tillfråga barn utan förälders medgivande om denna rätt även införs i socialtjänstlagen.

Registerkontroll

Inom de pedagogiska verksamheterna finns sedan flera år kravet att alla som söker arbete ska lämna utdrag ur polisens belastningsregister. Nämnden anser det mycket betydelsefullt för individer med funktionsnedsättningar att detta sker på samma sätt för dem som söker arbete inom alla LSS verksamheter.

Personlig assistans

Nämnden är positiv till att LASS upphör och inarbetas i LSS och att kommunen inte längre ska ansvara för de första 20 timmarna per vecka för personlig assistans. Det är av stor vikt att gemensamma beräkningsgrunder utreds och införs över hela landet för att säkerställa den enskilda individens rätt. Det är även fortsättningsvis nödvändigt att kommunen i efterhand får ersättning för de insatser som en person som söker personlig assistans behöver under den tid som Försäkringskassan utreder ansökan. Det finns dock risk för att kommunens kostnader kvarstår när rätt till personlig assistans endast beviljas om behovet i genomsnitt överstiger 20 timmar i veckan. Det kan bli nödvändigt för kommunen att erbjuda andra insatser för personer vars behov understiger assistansgränsen om deras behov inte kan tillgodoses inom insatsen personlig service med boendestöd i form av hemtjänst. Nämnden är positiv till att personlig assistans för barn och unga utformas för att främja växande och självständighet och att särskilt anhöriga får stöd i rollen gällande barnets behov av stöd i förhållande till dess frigörelse.

Boendeformer och ledsagning

Nämnden är positiv till uppdelningen av insatsen bostad med särskild service samt att personlig assistans inte kan kombineras med boende i gruppboende och boende i bostad med särskild service.

Den föreslagna insatsen personlig service med boendestöd förväntas öka den enskildes möjligheter att bo i ordinarie boende vilket i högre grad efterfrågas av dagens unga med funktionsnedsättning. Insatsen som föreslås få en hemtjänstliknande utformning, begränsas till högst 40 timmar per vecka samt innehåller en viss ledsagning. Samtidigt försvinner den nuvarande rätten till ledsagning. Nämnden anser att detta kan leda till en försämring för de personer som bara har behov av ledsagning och befäras kvarstående kostnader för kommunen när personlig assistans under 20 timmar per vecka inte godkänns av försäkringskassan. Personer som har omfattande stödbehov i samband med aktiviteter utanför hemmet, exempelvis i samband med förvärvsarbete, måste få sina behov tillgodosedda på annat sätt.

Sysselsättning

Tillgång till meningsfull sysselsättning har stor betydelse för den enskildes livskvalitet.

Det är därför viktigt att i möjligaste mån skapa förutsättningar för individen att ingå i det ordinarie arbetslivet. Nämnden är positiv till att riktlinjer utarbetas för hur den dagliga verksamheten ska utformas så att den som står närmast arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete. Nämnden instämmer med förslaget att personer med psykiska funktionsnedsättningar får rätt till daglig verksamhet enligt LSS och att kommunen kompenseras för ökade kostnader. En fortsatt utredning bör göras för att undersöka om fler grupper inom personkrets 3 ska erbjudas den rätten.

Kontaktperson

Enligt förslaget ska insatsen kontaktperson ses som ett icke professionellt stöd som ges av en person med stort intresse och engagemang för andra. Att det är svårt för kommunen att rekrytera dessa ideella insatser kan avläsas i att det är den insats enligt LSS som har flest icke verkställda domar. Kommunen bedöms ha fortsatta svårigheter att tillgodose insatsen kontaktperson. Nämnden är därför positiv till att kunskaper för rekrytering av kontaktpersoner utreds och sammanställs samt att framgångsfaktorer och möjliga åtgärder för att långsiktigt trygga rekryteringen beskrivs.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 11 december 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Vice ordföranden Maria Hannäs (v), ledamoten Monika Lindh m.fl. (s) och ledamoten Birgitta Hansen (mp) lämnade förslaget utan eget ställningstagande.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i LSS-kommitténs förslag och lämnar slutbetänkandet utan egna synpunkter.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Margareta Johansson (v), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Personlig assistans och personlig service med boendestöd

Förvaltningen ställer sig positiv till LSS kommitténs förslag till förändringar som berör utförare inom personlig assistans.

Det delade huvudmannskapet har för personlig assistans medfört visst dubbelarbete i nuvarande systemet, i det nya LSS kommitténs förslag blir det färre personer både för brukare och för assistanssamordnare att hålla kontakt med.

Det är positivt att kvalitetskrav ställs på assistanssamordnaren samt att det kommer att krävas tillstånd att bedriva verksamhet.

Bland annat införs obligatorisk registerkontroll för personliga assistenter och annan personal inom LSS-området.

Det är bra att konstruktionen av det schabloniserade timbeloppet ändras, så att den delas upp i två delar och att ersättningen differentieras och att den ordinarie assistentens sjukvårdskostnader räknas in i schablonen.

Tillsyn av personlig assistans och assistansamordnare är viktig då arbetet bedrivs i eget hem och möjlighet att dra in tillstånd kommer att finnas om anordnaren missköter sitt uppdrag.

Den nya insatsen i LSS, personlig service med boendestöd i ordinärt boende, kommer att ersätta dagens personliga assistans under 20 timmar. Det kan också komma att bli en möjlighet för personer med neuropsykiatriska diagnoser och för personer som tillhör personkrets 1 och bor i eget boende och klarar vardagen med boendestöd.

Förvaltningen tycker det är bra att LSS-kommittén uppmärksammar insatsen kontaktperson för att långsiktigt trygga rekryteringen, men det bör även gälla insatsen korttidsfamilj som är en bra insats för mindre barn istället för korttidshem.

Boende

LSS-kommittén föreslår att bostad med särskild service för vuxna ska delas upp i tre olika insatser: boende i gruppboende, boende i bostad med särskild service för vuxna och särskilt anpassad bostad. Berättigad till boende enligt LSS ska den vara som både tillhör lagens personkrets och har behov av hjälp i sin bostad. Boende enligt LSS ska inte kunna kombineras med personlig assistans.

LSS-kommittén föreslår vidare att brukaren inte ska ha kostnader för medföljande personal till fritids- och kulturella aktiviteter [ingen skillnad mot idag, handläggares anm.] eller ha merkostnader för att bo i gruppboende eller bostad med särskild service [skillnad mot idag då man kan ta ut avgift för gemensamhetsutrymmen, handläggares anm.]. LSS-kommittén föreslår att högsta hyra för beräkning av särskilt bostadstillägg ska likställas med det som idag finns för den som är 65 år eller äldre.

Förvaltningen anser att LSS-kommitténs förslag kring boende enligt LSS i stort är bra. Förslaget ger möjlighet till ett mer varierat utbud för den enskilde, och det innebär en större möjlighet att möta de önskemål om boende som personer med lindrigare funktionsnedsättningar kan ha. Förvaltningen vill dock understryka att personer med lindrig funktionsnedsättning ofta har ett lika stort behov av personalstöd som personer med en gravare funktionsnedsättning.

Daglig verksamhet

Förslaget att innan brukaren får beslut om insatsen daglig verksamhet ska arbetsförmågan först ha prövats av arbetsförmedlingen, anser förvaltningen vara bra. Det är viktigt att kopplingen till arbetsförmedlingen finns kvar efter att brukaren fått beviljat daglig verksamhet för att den grupp som står nära arbetsmarknaden ska få bättre möjligheter till att komma ut i lönearbete.

Personer med funktionsnedsättningar i personkrets 3 ska ges rätt till daglig verksamhet enligt LSS. Det är en naturlig utveckling att även personer inom personkrets 3 ska ges möjlighet till daglig verksamhet.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 december 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänstutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Jan Forsell m.fl. (s) samt ledamöterna Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v), *bilaga 1*.

Ersättningsyttrande gjordes av Pia Toremar (c), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 oktober 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är i huvudsak positivt till innehållet i LSS- kommitténs slutbetänkande. Flera av de förslag och förtydliganden som presenteras är steg i rätt riktning för att uppnå de handikappolitiska målen. Förvaltningen välkomnar kommitténs förslag om ett statligt helhetsansvar för insatsen personlig assistans. Likaså stöder förvaltningen förslaget att tillsynen över personlig assistans ska vara en del av den statliga sociala tillsynen och att enskilda assistansanordnare måste ha länsstyrelsens tillstånd. Det är också bra att kommittén uppmärksammar behovet av en enhetlig bedömning av insatsen personlig assistans.

Det är positivt att kommittén föreslår bestämmelser för att stärka barns rätt att få information och att komma till tals beträffande åtgärder enligt LSS. Det är också bra att kommittén föreslår att registerkontroll ska införas för personer som ska utföra stöd och service enligt LSS åt barn och unga. Det är positivt att skrivningen "autism och autismliknande tillstånd" i personkrets 1 ändras till "autismspektrumtillstånd" som är den formulering som allt mer används. Likaså att Socialstyrelsen får i uppdrag att sammanfatta läget kring diagnoser som ingår i autismspektrumet.

Att personer med psykiska funktionsnedsättningar ges rätt till daglig verksamhet bör medföra en bättre livskvalitet för denna grupp. Kommunerna måste utforma insatsen utifrån individens behov, annars kan reformen få motsatt effekt, att daglig verksamhet blir en förvaring. Enligt kommitténs beräkningar kommer en plats i daglig verksamhet att kosta cirka 70 000 kronor per år och person. Förvaltningen bedömer att den beräkningen är låg med tanke på att den dagliga verksamheten, enligt kommittén, ska förbättra möjligheterna för personer i gruppen att inträda eller återinträda i lönearbete. En jämförelse kan göras med ramavtalad "arbetsinriktad" daglig verksamhet för personkrets 2. I Stockholm är årskostnaden för sådan verksamhet i genomsnitt högre än 70 000 kronor per år. Förvaltningen är tveksam till förslaget att den som enbart har stadigvarande omvårdnadsbehov inte kan beviljas personlig assistans. En följd av förslaget kan bli att personer som försämrats och enbart får ett omvårdnadsbehov mister rätten till personlig assistans och därför måste flytta från ordinarie boende till bostad med särskild service. Det är tveksamt om detta rimmar med de handikappolitiska målen.

Personlig service med boendestöd införs som ny insats i LSS. Detta innebär en bättre möjlighet till stöd och service för personer tillhörande någon av LSS personkretsar. Förvaltningen är dock tveksam till förslaget om ett tak för insatsen på 40 timmar per vecka. Enligt kommittén har en tiondel av alla personer med personlig assistans enligt LSS behov av mer än 40 timmar per vecka. En begränsning av omfattningen av insatsen kan få till följd att personer måste få sina behov tillgodosedda med insatser både enligt LSS och SoL. Detta är olyckligt, särskilt med tanke på att insatser enligt SoL är avgiftsbelagda till skillnad från insatser enligt LSS. Det kan också leda till att personer inte kan få sina behov tillgodosedda i ordinarie boende utan måste flytta till en bostad med särskild service.

Att kommunen har möjlighet att få retroaktiv ersättning från Försäkringskassan får inte leda till att det bildas en praxis att kommunen alltid ska bevilja bistånd i avvaktan på beslut om personlig assistans. Försäkringskassan måste ta sitt myndighetsansvar och använda sig av möjligheten att fatta provisoriska beslut. Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar och återoppar detta tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 december 2008 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Maj-Len Eklund (v), vice ordföranden Majvi Andersson m.fl. (s) och ledamoten Kenneth Rönnquist (mp), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till LSS-kommitténs förslag i sin helhet men har kommentarer till förslaget i vissa delar.

Förslaget att förstärka barnperspektivet är mycket bra. Barns rätt till information och att komma till tals i frågor som rör dem själva är en självklarhet. Det är därför bra att frågan om barns rättigheter förs in i den nya LSS-lagstiftningen.

I betänkandet föreslås en obligatorisk registerkontroll av personer som jobbar med barn vilket nämnden ser positivt på. Förslaget borde också gälla personer som arbetar med vuxna inom LSS-området då dessa också är en utsatt grupp.

Personlig service med boendestöd som föreslås som en ny insats är positivt för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, framför allt personer med Aspergers syndrom. Många av dessa personer är högfungerande i vardagen på vissa områden, men är i behov av stöd och service inom andra områden. Personer med neuropsykiatriska störningar men även unga personer med utvecklingsstörning efterfrågar ofta egen lägenhet, istället för gruppboende.

Den nya insatsen personlig service ökar möjligheterna till eget boende. Det är viktigt att staden utarbetar riktlinjer inför genomförandet av den nya insatsen personlig service med boendestöd.

Förslaget om rättigheten till daglig sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning, om de ingår i lagens personkrets, är något som det finns behov av. Det är dock viktigt att man i första hand undersöker möjligheterna till arbete inom den öppna arbetsmarknaden. Många i den här gruppen saknar idag sysselsättning. Nämnden vill betona vikten av att staden utarbetar riktlinjer för daglig sysselsättning för målgruppen.

Det är positivt att staten övertar ansvaret för personlig assistans och införandet av ett schabloniserat timbelopp av LASS-ersättningen. Förslaget innebär också att staten kommer att överta kommunens uppgift att betala ut sjuklönersättning samt besluta om tillfälligt utökad assistans. Det kommer förmodligen att innebära att handläggningen blir mer rättvis och enhetlig och att tvister mellan försäkringskassan och kommunen kan undvikas.

Nämnden ser positivt på förslaget om att assistansanordnare ska ha tillstånd från tillsynsmyndighet och att tillsynen av dessa ska förstärkas.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 november 2008 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 november 2008 har i huvudsak följande lydelse.

De förslag som stadsdelsförvaltningen kommenterar är numrerade och markerade i fetstil liksom förvaltningens tillhörande kommentarer.

Behövs LSS som rättighetslag?

LSS-kommitténs förslag:

- LSS ska finnas kvar som rättighetslag för personer med omfattande stödbehov till följd av stora och varaktiga funktionsnedsättningar.
- Regeringen bör göra en samlad översyn av hur SoL fungerar som redskap för att uppnå de handikappolitiska målen. En stor del av verksamheten enligt LSS förutsätter en väl fungerande socialtjänst.

LSS - en lag om sociala tjänster

LSS-kommitténs förslag

- Regleringen av de insatser och uppgifter som nu anges i LSS och LASS samlas och förtydligas i en lag så att det inte ska råda någon tvekan om stödets och servicens karaktär av sociala tjänster.
- Regeringen bör skyndsamt utreda en särskild reglering av skyddsåtgärder i verksamheter med stöd, service, omsorg och omvårdnad för personer med funktionsnedsättningar. Utgångspunkten bör vara att dessa åtgärder inte ska ske med stöd enligt LSS eller SoL, men inte heller i en gråzon där åtgärderna saknar laglig grund.
- Det bör införas en regel i LSS som ger den enskilde rätt att få företräde inför nämnden i ett ärende som rör myndighetsutövning gentemot denne.
- Regeringen bör överväga att införa handläggningsregler i LSS för att stärka den enskildes rätt enligt lagen.

Vilka syften och mål ska lagen ha?

LSS-kommitténs förslag

- De syften, mål, inriktningar och kvalitetsnivåer som anges i LSS redigeras i syfte att tydliggöra sammanhang och syfte. I dag är de utspridda i olika paragrafer och under olika rubriker.
- **1) Regeringen bör särskilt uppmärksamma skillnader i syften och målsättningar mellan LSS och SoL vid en översyn av hur den senare lagen fungerar som redskap för att uppnå de nationella målen för handikappolitiken. Det bör då prövas om SoL ska kompletteras med en bestämmelse om att personer med funktionsnedsättning som får bistånd med anledning av funktionsnedsättningen genom detta ska tillförsäkras goda levnadsvillkor.**

Kommentar: 1) Stadsdelsförvaltningen anser;

att SoL bör kompletteras med en bestämmelse om att personer med funktionsnedsättning ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå och inte som i förslaget, goda levnadsvillkor. Detta med anledning av att SoL-beslut är en tillfällig insats, där en skälig levnadsnivå kan anser mer rimlig, specifikt ur ett kostnadsperspektiv, då goda levnadsvillkor genererar högre kostnader.

Personkretsen

LSS-kommitténs förslag

- Den nuvarande personkretsen med dess tre grupper ska i princip bestå.
- I personkrets 1 ändras "autism och autismsliknande tillstånd" till "autismspektrumtillstånd".
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att sammanfatta kunskapsläget kring vilka diagnoser som ingår i autismspektrumet, att närmare precisera vilka diagnoser som ska ingå i personkrets 1 samt att ge ytterligare vägledning till kommunerna om hur tillämpningen ska göras.
- En generell gräns för nybeviljande av insatser enligt LSS vid 65

år bör införas i lagen. Gränsen bör gälla alla de tre grupper som anges i personkretsen.

Ett barnperspektiv i LSS

LSS-kommitténs förslag

- En bestämmelse införs i LSS för att stärka barnens ställning inom lagens tillämpningsområde. Bestämmelsen svarar mot artikel 3 i FN:s barnkonvention och innebär att när åtgärder rör barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver.
- En bestämmelse om barns rätt att få relevant information och att komma till tals beträffande åtgärder som rör dem införs i LSS. När en åtgärd rör ett barn ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av dess ålder och mognad. För att kunna uttrycka sin inställning måste barnet ha tillgång till information om den aktuella åtgärden samt om det finns möjlighet att välja åtgärd och de följderna som de olika åtgärderna kan tänkas få.
- Regeringen bör uppdraga åt Socialstyrelsen att ta fram metoder som kan användas för att säkerställa att barns och ungas inställning och synpunkter kommer fram inför beslut om insatser och också i det dagliga arbetet med barn med olika former av funktionsnedsättningar.
- Om regeringen bedömer att en bestämmelse bör införas i SoL som ger socialnämnden rätt att tala med barn utan vårdnadshavarens samtycke i alla utredningar enligt 11 kap. 1 SoL bör man även överväga om det finns behov av motsvarande bestämmelse i LSS.
- **2) En obligatorisk registerkontroll införs av personer som ska arbeta som personliga assistenter åt barn och unga. Kravet på registerkontroll ska dock inte omfatta den som är vårdnadshavare för den assistansberättigade. Motsvarande registerkontroll införs också för dem som söker anställning i annan verksamhet enligt LSS. Den som erbjuds anställning, uppdrag, praktiktjänstgöring eller liknande ska lämna registerutdrag.**
- När registerkontroll underläts i enskild verksamhet enligt LSS ska tillståndet kunna återkallas. Sanktioner ska endast kunna användas när underlåtenheten är av allvarligt slag.
- Kontrollen av personliga assistenter och personal inom LSS-området bör jämföras med den av skolpersonal när det gäller vilka brott som ska anges i utdrag ur belastningsregistret, giltighetstid och återlämnande. Registerutdrag eller kopia av det ska bevaras under minst två år från det att anställningen, uppdraget, praktiktjänstgöringen eller liknande påbörjades.
- Tillsynsmyndigheten bör i sitt arbete informera om den rätt arbetsgivare har att inom bl.a. vård av utvecklingsstörda eller vård av barn och ungdom få ett utdrag ur belastningsregistret i fråga om den som den enskilde avser att anställa eller anlita som uppdragstagare.

Kommentar: 2) Stadsdelsförvaltningen anser; att obligatorisk registerkontroll införs av all personal som ska arbeta som personliga assistenter, oavsett åldersgrupp.

Huvudmannaskap för stöd och service

LSS-kommitténs förslag

- Staten ska ha ett samlat huvudmannaskap för beslut om och finansiering av insatsen personlig assistans.
- Regeringen bör, vid uppföljningen av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken år 2010, särskilt uppmärksamma den delade ansvarsfördelningen med olika huvudmän inom och utom LSS-området.
- Regeringen bör följa upp och utvärdera effekterna av statligt

huvudmannaskap för personlig assistans, och andra åtgärder som vi föreslår, och därefter bedöma om det behövs ytterligare förändringar av ansvarsförhållandena.

Reglering och ansvar

LSS-kommitténs förslag

- LASS ska upphävas och tillämpliga delar av lagen inarbetas i
- Staten ska överta kommunernas uppgifter att betala ut sjuklöneersättning till enskilda assistansanordnare samt att besluta om tillfälligt utökad personlig assistans och verkställa dessa beslut.

Kommunerna ska inte längre vara skyldiga att svara för finansieringen av de första 20 timmarna per vecka av den personliga assistans som staten beslutar om.

- **3) En ny regel införs i LSS för att tydliggöra att kommunen i vissa fall även fortsättningsvis ska ha rätt att få ersättning från Försäkringskassan när en person som ansökt om personlig assistans behöver sådant stöd under den tid myndigheten utreder ansökan.**

Kommentar: 3) Stadsdelsförvaltningen anser;

att utföraren av insats/kommunen ska veta, innan insats utförs, vilken ersättning kommunen kommer att få för den insats som utförs under tiden försäkringskassan utreder ansökan om assistans. Kommunen kan inte riskera att inte ersättas fullt ut för redan utförd insats.

Behov

LSS-kommitténs förslag

- Ett golv för rätten till personlig assistans vid mer än 20 timmars grundläggande behov i genomsnitt per vecka ska införas.
- Det grundläggande behov som avser att kommunicera ska omfatta tid som behövs för att kommunikation med andra överhuvudtaget ska vara möjlig för meningsutbyten mellan den enskilde och andra personer än dennes personliga assistenter.
- Det grundläggande behov som avser annan hjälp som förutsätter ingående kunskap om den funktionshindrade ska tas bort när det finns en samlad lösning för skydds- och begränsningsåtgärder bland de som ingår i personkretsen i LSS.
- Det ska införas ett krav på både grundläggande behov och andra behov för rätt till personlig assistans så att den som enbart har omvårdnadsbehov inte kan beviljas personlig assistans. Barn och unga ska dock, tills de fyllt 21 år, ha rätt till personlig assistans även om de endast har grundläggande behov.
- **4) Dubbel assistans ska beviljas först efter att möjligheterna att tillgodose behoven genom hjälpmedel och bostadsanpassningar har prövats.**
- LSS ska förtydligas så samtliga behov utreds och beräknas efter en enhetlig modell - även de andra behov som den enskilde har utöver de grundläggande behoven och som gäller aktiviteter i samband med boende, delaktighet i samhällslivet, träning och egenvård.
- Försäkringskassan bör få i uppdrag att utarbeta normering och rutiner för handläggning av ansökningar om tillfälligt utökad personlig assistans från personer som redan har ett beslut om assistansersättning.
- Regeringen bör undersöka möjligheterna till en gemensam finansiering av stat och landsting av personlig assistans som utförs i nära anslutning till sjukvård.
- Regeringen bör ta initiativ till att den tidsperiod som en assistansberättigad i vissa fall kan ha med sin personliga assistent under sjukhusvistelse förlängs.

**Kommentar: 4) Stadsdelsförvaltningen menar;
att dubbel assistans bör beviljas även om personens behov av hjälpmedel i bostaden och behovet av bostadsanpassning har tillgodosetts. Detta innebär inte att personen därför också klarar ett liv utanför bostaden, där många gånger hjälpmedel saknas. Då kan dubbelassistans vara avgörande för att personen ska kunna leva som andra i samhället.**

Utförande och kvalitet

LSS-kommitténs förslag

- Det ska alltid krävas avtal mellan assistansberättigade och assistansanordnare.
- Det ska ställas tydligare krav på assistansanordnarens ansvar för god kvalitet. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier som kan användas i tillsynen av assistansanordnare. Bedömningskriterierna ska dock gälla för alla verksamheter med personlig assistans, oavsett om de utförs av kommuner eller enskilda anordnare.
- Av LSS ska framgå att en enskild verksamhet ska vara av god kvalitet och att tillstånd för enskilda verksamheter får förenas med villkor av betydelse för kvaliteten. Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram ytterligare normering.
- **5) Uppdraget att anordna personlig assistans för barn och ungdomar ska omfatta ett ansvar för att insatsen utformas så att deras växande och frigörelse främjas och att verka för att anhöriga får det stöd som de kan behöva i sin roll som personliga assistenter för barn och ungdomar. Socialstyrelsen och länsstyrelserna bör få i uppdrag av regeringen att ta fram metoder för tillsyn verksamheter med personlig assistans för barn och ungdomar.**
- Försäkringskassan bör få i uppdrag att aktivt och fortlöpande ge alla som beviljas personlig assistans information om deras rättigheter och skyldigheter i samband med insatsen.
- **6) Regeringen bör se över om det är möjligt att vidga lagen om bostadsanpassningsbidrag något så att den också täcker in vissa åtgärder som rör assistenters arbetsmiljö.**

**Kommentar: 5) Stadsdelsförvaltningen anser att;
oavsett vilket förhållande den personlige assistenten har till brukaren, i det här fallet barn och unga, krävs att rätt kompetens finns för uppdraget. Barnperspektivet ska alltid beaktas.**

**Kommentar: 6) Stadsdelsförvaltningen önskar;
ett förtydligande avseende möjligheten att vidga lagen om bostadsanpassningsbidrag något. I förslaget finns inga exempel på vad utvidgningen kan tänkas innebära och inte heller hur eventuell kostnad med anledning av utvidgningen kan komma att belasta kommunen.**

Ersättning

LSS-kommitténs förslag

- Regeringen bör förändra konstruktionen av det schabloniserade timbeloppet så att den delas upp i två delar. En del ska avse löne- och lönebikostnader och en del övriga kostnader.
- **7) Den del av schablonen som avser löne- och lönebikostnader bör differentieras. Assistans som utförs på vardagar mellan kl. 06.00-22.00 ska ersättas med ett belopp. Assistans som utförs under övrig tid ska ersättas med ett annat, högre belopp. Ett krav för att få den högre schablonen är att den personliga assistenten fått OB-ersättning. Denna del av schablonen bör räknas upp enligt dagens modell.**
- Den del av schablonen som avser övriga kostnader bör räknas upp utifrån nettoprisindex, NPI, istället för som i dag med hänvisning till löneutvecklingen inom området. Värdet av ersättningen

för övriga kostnader bör dessutom justeras nedåt så att det i penningvärde likställs med ersättningen vid införandet av det schabloniserade timbeloppet år 1997.

- Kostnaden för vikarier i samband med ordinarie assistentens sjukdom bör vid fastställandet av det schabloniserade timbeloppet räknas in i schablonen.
- Regeringen bör i sitt arbete med att fastställa det schabloniserade timbeloppet beakta effekterna av sitt förslag att sänka de sociala avgifterna för ungdomar och överväga om schablonbeloppet behöver anpassas i förhållande till detta.

Kommentar: 7) Stadsdelsförvaltningen föreslår;

att den del av schablonen som avser löne- och lönebikostnader överensstämmer med allmänna bestämmelser för personal inom kommun och landsting.

Tillsyn och kontroll

LSS-kommitténs förslag

- Tillsynen över personlig assistans ska vara en del av den statliga sociala tillsynen. Det gäller även tillsyn av enskilda assistansanordnare.
- Våra tidigare förslag om tillstånd för att anordna personlig assistans och möjligheter till sanktioner i form av föreläggande och återkallelse av tillstånd samt anmälningsplikt för dem som avser att själv anställa sina personliga assistenter bör genomföras även med ett statligt huvudmannaskap. Det ska vara möjligt att återkalla tillstånd att anordna personlig assistans vid ekonomisk misskötsamhet och ett sådant tillstånd ska kunna återkallas interimistiskt och utan att något föreläggande föregått återkallelsen.
- Tillståndsgivningen bör hanteras av en länsstyrelse för hela landet. Tillstånds- och tillsynsmyndigheterna bör tillföras ytterligare tjänster för uppgifter som avser personlig assistans och som ligger utanför den tillsyn och tillståndsgivning som bedrivs i dag.
- Försäkringskassan ska ansvara för att de som beviljas personlig assistans får information inför valet av anordnare medan tillstånds- och tillsynsmyndigheten ska ansvara för att uppgifter om beviljade tillstånd för enskilda assistansanordnare är enkelt tillgängliga.
- Assistansersättningen ska betalas ut direkt till de anordnare som den enskilde väljer. Anordnare av assistans ska vara ansvariga för redovisningen av hur medlen använts och också för eventuell återbetalning. Försäkringskassan bör ges möjlighet att kräva den redovisning av anordnare av assistans som behövs för att kontroll av att ersättningen använts på avsett sätt ska kunna ske.
- Regeringen bör i ett senare skede bedöma hur lång avräkningsperioden ska vara. Det är då viktigt att beakta effekterna av de lagändringar som just har genomförts när det gäller assistansersättningen.

Övergripande frågor om kvalitet och kostnader

LSS-kommitténs förslag

- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att, i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting, bedöma i vilken utsträckning den behovsbedömningsmodell för personlig assistans som ska vara klar år 2011 kan användas även för andra LSS-insatser och vilka kompletteringar som kan behövas för att detta ska vara möjligt.
- Socialstyrelsens arbete med kvalitetsindikatorer inom LSS-området bör fortsätta. Kvalitetsindikatorerna bör användas för förbättringsarbete inom verksamheter med stöd och service enligt LSS och för att ge brukare, anhöriga och övriga medborgare information om dessa verksamheter.
- Socialstyrelsen och länsstyrelserna bör få i uppdrag att utarbeta bedömningskriterier för tillsynen av kommunernas och landstingens

uppgifter och insatser enligt LSS.

- Genom information till kommunerna bör regeringen tydliggöra att den föreslagna lagen om valfrihetssystem (LOV) också är avsedd att omfatta kommunala LSS-insatser.
- Kommunernas särskilda uppgifter enligt LSS ska kompletteras med en uppgift att upprätta en plan för hur de som omfattas av lagens personkrets ska kunna få sina behov tillgodosedda.

Insatser i annan kommun

LSS-kommitténs förslag

- En kommuns möjlighet att behålla ansvaret för en person som beviljas boende enligt LSS, vilket kommer att tillhandahållas inom en annan kommuns gränser bör förtydligas. Av LSS (6 kap. 2 §) bör framgå att den beslutsfattande kommunen behåller ansvaret för den enskildes LSS-insatser trots att denne till följd av beslut om boendeinsats kommer att folkbokföras i en annan kommun. I lagen införs också en ny bestämmelse om att en kommun som tillhandahåller en bostad enligt 4 kap. 1 § 8-10 i en enskild vårdgivares verksamhet belägen i en annan kommun ska meddela den kommunen detta.
- Vidare bör det införas en ny regel i 16 kap. 2 § socialtjänstlagen med innebörden att den kommun som placerar en enskild i en annan kommun även har ett sammanhållet ansvar för dennes stöd- och serviceinsatser enligt LSS. En upplysning om detta förs också in i LSS.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att undersöka om staten ska ta ett större ansvar när det gäller nationella kompetens- och kunskapscenter. Det handlar om enskilda och offentliga verksamheter med stöd och service enligt LSS som är och måste vara tillgängliga för brukare från hela landet eller stora delar av landet. Uppdraget bör omfatta en analys av behovet av ett större statligt ansvar och hur det ska organiseras. Vilka kvalitetskrav som ska ställas på de berörda verksamheterna bör undersökas, liksom om det behövs en statlig delfinansiering av de stöd- och serviceinsatser vid de nationella kompetens- och kunskapscentren.

Insatser med beslut om boende

LSS-kommitténs förslag

- Den nuvarande insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt LSS ska delas upp i tre olika insatser: boende i gruppboendestad, boende i bostad med särskild service för vuxna och särskilt anpassad bostad.
- Den som är berättigad till gruppboendestad eller bostad med särskild service för vuxna enligt LSS ska dels tillhöra lagens personkrets, dels ha behov av hjälp i sin bostad.
- Insatserna gruppboendestad och bostad med särskild service för vuxna ska inte kunna kombineras med personlig assistans.
- Med skäligen kostnader för fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter avses brukarens kostnad för deltagande i aktiviteten. Den enskilde ska inte ha några kostnader för medföljande personal.
- Regeringen bör skyndsamt utreda hur den enskilde som fått ett beslut om gruppboendestad eller bostad med särskild service för vuxna enligt LSS inte ska behöva få merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning till följd av hyressättningen för dessa bostäder.
- Högsta hyra för beräkning av det särskilda bostadstillägget för personer som har ett verkställt beslut om gruppboendestad eller bostad med särskild service för vuxna enligt LSS ska likställas med det som idag finns för den som är 65 år eller äldre.

Stöd och service i ordinärt boende

LSS-kommitténs förslag

- **8) Personlig service med boendestöd ska införas som ny insats i LSS. Rätten bör utgå från definitionen av hemtjänst, men ge den enskilde rätt till ett beslut som avser direkt stötid. Rätten till personlig service med boendestöd ska avse högst 40 timmars stöd per vecka. Effekter av detta i förhållande till det särskilda utjämningsystemet för kommunala LSS-kostnader bör beaktas i den fortsatta beredningen av förslaget.**

- I samband med att den nya insatsen införs tas den nuvarande insatsen ledsagarservice bort ur lagen. Avlösarservice enligt LSS påverkas inte av den nya insatsen.

- Regeringen bör bedöma om det behövs ytterligare klargöranden av vilket stöd och service som personer med dövblindhet kan ges enligt LSS när Socialstyrelsen uppdrag att precisera innebörden av vardagstolkning enligt HSL har avrapporterats.

Kommentar: 8) Stadsdelsförvaltningen anser;

att hemtjänst i direkt stötid enligt LSS, fördelad över dygnet, kan komma att bli svår att verkställa då den är personal- och kostnadskrävande.

Sysselsättning

LSS-kommitténs förslag

- **9) För att kunna beviljas daglig verksamhet ska den enskilde vara beviljad aktivitets- eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring av Försäkringskassan.**

- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för hur den dagliga verksamheten ska utformas så att den grupp som står nära arbetsmarknaden får ökade möjligheter till lönearbete.

- Personer som beviljas daglig verksamhet enligt LSS ska ha rätt att genomgå en inledande kartläggning för att fastställa hur den dagliga verksamheten bör utformas för att passa den enskilde. Denne ska erbjudas en aktivitetsplan som ska innehålla en beskrivning av syftet med den dagliga verksamheten.

- Personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 ska få rätt till daglig verksamhet enligt LSS.

- Kommunerna ska kompenseras stegvis under tre år för kostnader för ett införande av en rätt till daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3.

- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att följa utvecklingen av sysselsättningsverksamhet inklusive daglig verksamhet för personer med psykiska funktionsnedsättningar.

- Den officiella statistiken om stöd och service enligt LSS bör omfatta en särskild redovisning av antalet personer med psykiska funktionsnedsättningar i personkrets 3 som är beviljade daglig verksamhet enligt LSS.

- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att kartlägga behovet av meningsfull sysselsättning i form av daglig verksamhet enligt LSS för de som inte har psykiska funktionsnedsättningar och tillhör personkrets

- Den enskildes rätt till daglig verksamhet ska gälla till och med det år denne fyller 67 år. Därefter bör den enskilde kunna erbjudas insatser som motsvarar den tidigare dagliga verksamheten enligt LSS eller annan sysselsättning.

Kommentar: 9) Stadsdelsförvaltningen vill påtala;

att personer som inte beviljas aktivitets- eller sjukersättning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring av Försäkringskassan också bör ges möjlighet till daglig verksamhet utifrån den enskildes behov.

Personligt stöd och individuell planering

LSS-kommitténs förslag

- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att sammanfatta kunskaper och metoder för rekrytering av kontaktperson samt beskriva framgångsfaktorer och möjliga åtgärder för att långsiktigt trygga rekryteringen.
- Insatsen råd och stöd ska benämnas särskilt expertstöd för att tydligare avgränsas mot annat personligt stöd. Insatsens kärna ska vara kunskapsstöd åt den enskilde.
- Det riktade statsbidrag som utgår till landstingen för råd och stöd för personer i personkrets 3 ska avskaffas. Istället bör det generella statsbidraget till landstingen utökas med 100 miljoner kronor per år.
- I samband med att en kommunal insats enligt LSS beviljas ska den enskilde erbjudas en individuell plan med beslutade och planerade insatser som upprättas i samråd med henne eller honom. Den som har beviljats en LSS-insats ska därutöver kunna begära att en individuell plan upprättas.
- Den officiella statistiken om stöd och service enligt LSS ska kompletteras med individuppgifter om särskilt expertstöd samt uppgifter om antalet personer som fått en individuell plan upprättad.

Genomförande och konsekvenser

LSS-kommitténs bedömning

Kommittén bedömer att den nya lagen om stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättning blir ett väl fungerande redskap för att de handikappolitiska målen ska kunna uppnås. Men kommittén vill understryka att det behövs flera andra generella och individuella insatser för att

detta ska vara möjligt. LSS är inte, och får inte bli, det enda redskapet för att uppnå de handikappolitiska målen för de som har rätt till insatser enligt lagen.

Den nya lagen kan tidigast träda i kraft år 2010. Då bör förberedelser redan ha påbörjats inom Försäkringskassan, Länsstyrelserna, kommunerna och i viss mån landstingen. Vissa förändringar kan genomföras innan år 2010. Det gäller främst de ändringar kommittén föreslår av den schabloniserade timsättningen, som inte kräver lagändring.

Normering som krävs för att den nya lagen ska tillämpas på rätt sätt bör i huvudsak finnas när den nya lagen träder i kraft. De myndighetsuppdrag och utvecklingsinsatser som föreslås kräver i flera fall mer tid, men bör kunna avslutas inom den period på tre år som skisseras ovan. Till detta kommer ytterligare utredningar som föreslås för att den nya lagen ska fungera på rätt sätt i sitt sammanhang.

En viktig del vid förverkligandet av förslagen i betänkandet är att finansieringsprincipen följs. Kostnader som kan uppstå med förslagen ska analyseras särskilt i den fortsatta beredningen och uppföljningen.

LSS-kommitténs förslag

- Kommunerna ska ompröva beslut om personlig assistans, ledsagarservice och boende under en tvåårsperiod i samband med att den nya lagen träder i kraft så att de kan förändras i enlighet med vad som gäller efter denna tidpunkt.
- Försäkringskassan bör få i uppdrag att undersöka möjligheterna att hantera rapporteringen av utförd assistanstid och medel som kostnadseffektiva tekniska lösningar.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att under perioden 2010-2013 genomföra en samlad uppföljning och utvärdering av åtgärder och effekter inom LSS-området i samband med att den nya lagen genomförs. Tidsperioden är vald under förutsättning att den nya lagen träder i kraft år 2010.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen gör bedömningen att förslaget i stort motsvarar förvaltningens förväntningar. Några förslag kommenteras utifrån osäkra kostnader, eventuella försämringar för brukaren samt ur ett barnperspektiv. Stadsdelsnämnden föreslås godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

RESERVATIONER M.M.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Rosa Lundmark (v), vice ordföranden Magnus Dannqvist (s), ledamöterna Mervi Mäkinen Andersson, Lennart Pöppel, Sonja Morgert (alla s), ledamoten Jonas Eklund (mp) mot beslutet till förmån för det egna förslaget enligt följande

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande återopas i huvudsak som svar till kommunstyrelsen.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Det är viktigt att stat, kommun och landsting efter många år av diskussioner om huvudmannaskapsfrågan för LSS nu kan fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling. Vi motsätter oss därför den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Vi vill samtidigt uppmärksamma behovet av stöd i föräldraskapet, så att prövningen inte görs så restriktiv att kraven blir högre än för föräldrar utan funktionsnedsatta barn. Till ett barnperspektiv hör att uppmärksamma att flera barn ökar belastningen för föräldrarna, vilket måste beaktas. För barn till föräldrar med funktionsnedsättning måste barnperspektivet finnas med när rätten till insatser prövas för föräldrarna. När anhöriga är personliga assistenter finns risk för intressekonflikter som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Barns behov i centrum).

Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnadseffektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste noga följas upp.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshindersperspektiven i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs. Vi motsätter oss en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag.

Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice kan fås även i fortsättningen, antingen som en självständig insats eller som en del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprättas för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen. Erfarenheterna från de senaste årens förändringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas.

Om kommunerna får nya kostnader på grund av förslaget ska staten ersätta kommunerna.”

Farsta stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Malin Larsson (v) och Mats E P Lindqvist (mp) enligt följande

Vänsterpartiet välkomnar att staten nu tar det fulla ekonomiska ansvaret för personlig assistans men går inte med på några nedskärningar. Personlig assistans är en del av handikapp-

reformen och en rättighetslag som stärker den enskildes självbestämmande. Vänsterpartiet vill utveckla och förbättra lagen utan att försämrade levnadsvillkoren för människor med funktionsnedsättning. Vi vill inte se några ekonomiska nedskärningar inom LSS.

Vänsterpartiet har i samband med betänkandet från LSS-kommittén reserverat sig mot förslaget att andra LSS-insatser än assistans inte ska få nybeviljas efter 65 års ålder. Det är inte acceptabelt att på grund av ålder inte ge individer med funktionsnedsättning och stora behov det skydd de behöver. En rättighetslagstiftning innebär att det är behovet och inte ekonomin som ska styra. Vänsterpartiet har länge krävt att personer med psykisk funktionsnedsättning ska ha rätt till daglig verksamhet. Därför är det tillfredsställande att betänkandet nu föreslår det.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Wallman m.fl. (s), tjänstgörande ersätarna Carita Stenbacka Tenezakis (v) och Jimmy Mannung (mp) mot beslutet till förmån för eget förslag enligt följande

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande återopas i huvudsak som svar till kommunstyrelsen.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

LSS har varit och är av avgörande betydelse för att säkra och förbättra livsvillkoren för personer med funktionshinder som omfattas av LSS. Vi har därför stora förväntningar på att de brister som dock finns i LSS nu rättas till så att rätten till ett liv som andra äntligen kan förverkligas.

Det är viktigt att stat, kommun och landsting efter många år av diskussioner om huvudmannaskapsfrågan för LSS nu kan fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling. Vi motsätter oss därför den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Vi vill samtidigt uppmärksamma behovet av stöd i föräldraskapet, så att prövningen inte görs så restriktiv att kraven blir högre än för föräldrar utan funktionsnedsatta barn. Till ett barnperspektiv hör att uppmärksamma att flera barn ökar belastningen för föräldrarna, vilket måste beaktas. För barn till föräldrar med funktionsnedsättning måste barnperspektivet finnas med när rätten till insatser prövas för föräldrarna. När anhöriga är personliga assistenter finns risk för intressekonflikter som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Barns behov i centrum).

Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnadseffektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste noga följas upp.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshinderspersionen i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs. Vi motsätter oss en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag.

Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice kan fås även i fortsättningen, antingen som en självständig insats eller som en del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprättas för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen. Erfarenheterna från de senaste årens förändringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas.

Om kommunerna får nya kostnader på grund av förslaget ska staten ersätta kommunerna.”

Norrmalms stadsdelsnämnd

Röstförklaring lämnades av ordföranden Hanna Broberg m.fl. (m), ledamoten Rickard Ydrenäs (fp) och ledamoten Johanna Jämstorp (kd) enligt följande

Vi anser, i likhet med handikapprådet, att remisstiden varit väl kort för en så omfattande remiss i ett viktigt ämne.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Yildiz Kafkas (mp) enligt följande

I lagförslaget talas mycket om de allt ökande kostnader som insatserna enligt LSS och LASS inneburit. Vi vill poängtera att det också finns positiva sidor av denna utveckling. Dessa lagar har inneburit mycket i form av livskvalitet för de berörda men också samhällsekonomiskt då de har skapat möjligheter för funktionshindrade att arbeta.

LSS skall även fortsättningsvis vara en rättighetslag, vilket vi bejakar, SoL är det däremot inte, vilket kan medföra en betydande skillnad för de funktionshindrade vars behov understiger 20 timmar i veckan.

Att personlig assistans nu skall bli statligt finansierad kan ha både för- och nackdelar. Rent konkret är detta kanske en bra lösning men det finns ett principiellt problem i att en verksamhet som denna nu skiljs ut från andra sociala kostnader som i huvudsak är kommunala.

Vi inom miljöpartiet är odelat positiva till att LSS-kommittén tagit med barnperspektivet i lagförslaget. Vi vill dock uppmärksamma på att remisstiden var alltför kort för att komma med mer uttömmande synpunkter i en så angelägen fråga.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan (s), ledamöterna Awad Hersi (mp), Jonas Ljungstedt (v), Eva Andersson (s), Rune Olofsson (s) och Azad Hassan (s) till förmån för eget yrkande:

att delvis godkänna förvaltningens svar på remissen.
att därutöver anföras

När lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) trädde i kraft i mitten av 90-talet var det ett stort steg framåt. Det var en rättighetslag för att förbättra levnadsvillkoren för funktionshindrade. När det nu görs en översyn hur lagen har fungerat har den statliga utredningen utgått från de handikappolitiska målen. Det är dock uppenbart att den drivande kraften att göra den här utredningen är den kraftiga kostnadsutvecklingen för personlig assistans.

Det kan vara positivt att staten tar över hela ansvaret för personlig assistans, att det finns tydliga riktlinjer som gäller för hela landet. En viss oro dock när beslut och utbetalning av ersättning helt flyttas från kommunen. Uppmärksammade exempel på Försäkringskassans restriktivare hållning till sjukskrivningar avskräcker.

Även i fortsättningen bör personer som har behov av insatser som understiger 20 timmar i veckan ha rätt till personlig assistans. Den här försämringen jämfört med reglerna idag, är en besparing som vi befarar kommer att drabba enskilda hårt.

Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice kan fås även i fortsättningen, antingen som en självständig insats eller som en del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

Vi instämmer i förvaltningens synpunkt att 65-årsgränsen för LSS-insatser bör utredas vidare. Det är mycket tveksamt att just i den här lagen spika fast en ”deadline”-ålder när den i andra sammanhang alltmer luckras upp, bland annat i det nya pensionssystemet där många måste arbeta längre för att få en pension som det går att leva på.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Detta måste också gälla barn till föräldrar med funktionsnedsättning när till insatser prövas för föräldrarna. När anhöriga är personliga assistenter finns risk för intressekonflikter som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Barns behov i centrum).

Det är bra att kostnadsutvecklingen för personliga assistenter analyseras och att lämpliga åtgärder för att ha kontroll på utgifterna. Viktigt är dock att hela tiden ha tyngdpunkten på de funktionshindrades behov. Det skulle varit bra att ha lokala handikapprådets synpunkter, nu får vi hoppas att deras intresseorganisationers synpunkter beaktas.

Arbetsituationen för personliga assistenter bör heller inte glömmas bort. Därför är synpunkter från de fackliga organisationerna också av vikt, bland annat har Kommunal på central nivå gjort utredningar om personliga assistenters arbetsvillkor. Även hos Arbetsmiljöverket finns värdefull kunskap att ta del av

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Abebe Hailu m.fl. (s) och ledamot Gunilla Bhur m.fl. (v) enligt följande

Vänsterpartiet och Socialdemokraterna åberopar i huvudsak förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Därutöver vill vi framföra följande.

LSS har inneburit en avsevärd frihet för många människor med funktionsnedsättning. Behovet av assistans måste därför ses i ett helhetsperspektiv, som utgår från att alla människor ska kunna delta i samhället och kunna arbeta oavsett funktionsnedsättning. Bedömningar av LSS bör se till denna samhällsekonomiska helhet och inte bara fokusera på direkta kostnader.

Förvaltningen har skrivit ett mycket grundligt yttrande som vi i stort sett kan instämma i. Vi vill dock starkare betona att stat, kommun och landsting nu måste fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling och inte fortsätta utredningar. Vi motsätter oss därför den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Vi delar förvaltningens uppfattning att stödet i föräldraskapet när det gäller barn med funktionsnedsättning måste uppmärksammas, liksom barn till föräldrar med funktionsnedsättning och barnperspektivet vid personlig assistans. Det bör finnas en gräns för hur mycket tid föräldrar kan vara personlig assistent för sina barn i relation till föräldrarollen och till förvärvsarbete utanför hemmet. Barnets bästa måste i alla sammanhang komma i främsta rummet. Vi vill också lyfta fram förvaltningens synpunkter när det gäller sysselsättning och icke förutsedda konsekvenser som kan bli negativa.

Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnadseffektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS verkligen ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste noga följas upp.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshindersperspektiven i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs. Vi motsätter oss en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag.

Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice enligt LSS kan fås även i fortsättningen, antingen som självständig insats eller som del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

Reservation anfördes av Jakob Dencker m.fl. (mp) till förmån för eget förslag enligt följande.

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut

Att därutöver anföra

När lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) trädde i kraft i mitten av 90-talet var det ett stort steg framåt. Det var en rättighetslag för att förbättra levnadsvillkoren för funktionshindrade. När det nu görs en översyn hur lagen har fungerat har den statliga utredningen utgått från de handikappolitiska målen. Det är dock uppenbart att den drivande kraften att göra den här utredningen är den kraftiga kostnadsutvecklingen för personlig assistans.

Ett totalt förstatligande av LSS-insatser behöver inte alls vara en bra lösning. Kommuner-
na kan mycket väl vara bäst lämpade att ansvara för LSS-insatser. Att föra över huvudman-
skapet till staten riskerar att försämra insatserna.

Det kan dock finnas fördelar med att det finns tydliga riktlinjer som gäller för hela landet. Vi känner en viss oro när beslut och utbetalning av ersättning helt flyttas från kommunen. Uppmärksammade exempel på Försäkringskassans restriktivare hållning till sjukskrivningar avskräcker.

Även i fortsättningen bör personer som har behov av insatser som understiger 20 timmar i veckan ha rätt till personlig assistans. Den här försämringen jämfört med reglerna idag, är en besparing som vi befarar kommer att drabba enskilda hårt.

Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice kan fås även i fortsättningen, antingen som en självständig insats eller som en del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

65-årsgränsen för LSS-insatser bör utredas vidare. Det är mycket tveksamt att just i den här lagen spika fast en ”deadline”-ålder när den i andra sammanhang alltmer luckras upp, bland annat i det nya pensionssystemet där många måste arbeta längre för att få en pension som det går att leva på.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Detta måste också gälla barn till föräldrar med funktionsnedsättning när insatser prövas för föräldrarna. När anhöriga är personliga assistenter finns risk för intressekonflikter som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals skulle metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Barns behov i centrum) kunna vara en hjälp.

Det är bra att kostnadsutvecklingen för personliga assistenter analyseras och att lämpliga åtgärder vidtas för att ha kontroll på utgifterna. Viktigt är dock att hela tiden ha tyngdpunkten på de funktionshindrades behov. De funktionshindrades intresseorganisationers synpunkter måste beaktas och tas största möjliga hänsyn till. När det gäller kostnadsökningen för LSS spelar det roll att det finns oseriösa företag som tillhandahåller LSS-insatser, och som driver upp kostnader. Oseriöst företagande i LSS-branschen ska motverkas.

Arbetsituationen för personliga assistenter bör heller inte glömmas bort. Därför är synpunkter från de fackliga organisationerna också av vikt, bland annat har Kommunal på central nivå gjort utredningar om personliga assistenters arbetsvillkor. Även hos Arbetsmiljöverket finns värdefull kunskap att ta del av.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshinderspersionen i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs. Vi är skeptiska till en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag.

Stödet i föräldraskapet när det gäller barn med funktionsnedsättning måste uppmärksammas, liksom barn till föräldrar med funktionsnedsättning och barnperspektivet vid personlig assistans. Det bör finnas en gräns för hur mycket tid föräldrar kan vara personlig assistent för sina barn i relation till föräldrarollen och till förvärsarbete utanför hemmet. Det kunde vara

bra att begränsa föräldrars personliga assistansinsatser till t ex 15 timmar i veckan om de också har heltidsjobb.

Barnets bästa måste i alla sammanhang komma i främsta rummet.

Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnadseffektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS verkligen ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste noga följas upp.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprättas för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen. Erfarenheterna från de senaste årens förändringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Margareta Johansson enligt följande

Det är viktigt att stat, kommun och landsting efter många år av diskussioner om huvudmannaskapsfrågan för LSS nu kan fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling. Vi motsätter oss därför den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Vi vill samtidigt uppmärksamma behovet av stöd i föräldraskapet, så att prövningen inte görs så restriktiv att kraven blir högre än för föräldrar utan funktionsnedsatta barn. Till ett barnperspektiv hör att uppmärksamma att flera barn ökar belastningen för föräldrarna, vilket måste beaktas. För barn till föräldrar med funktionsnedsättning måste barnperspektivet finnas med när rätten till insatser prövas för föräldrarna. När anhöriga är personliga assistenter finns risk för intressekonflikter som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Barns behov i centrum).

Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnadseffektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste noga följas upp.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshindersperspektiven i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs. Vi motsätter oss en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag.

Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice kan fås även i fortsättningen, antingen som en självständig insats eller som en del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprättas för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen. Erfarenheterna från de senaste årens förändringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas.

Om kommunerna får nya kostnader på grund av förslaget ska staten ersätta kommunerna.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Jan Forsell m.fl. (s) samt ledamöterna Birger Jeansson (mp) och Heinz Spira (v) enligt följande

att i huvudsak återropa stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen,
att utan eget ställningstagande bilägga Lokala Handikapprådets yttrande i ärendet av 2008-11-20 samt att därutöver anför följande

LSS har inneburit en avsevärd frihet för många människor med funktionsnedsättning.

Behovet av assistans måste därför ses i ett helhetsperspektiv, som utgår från att alla människor ska kunna delta i samhället och kunna arbeta oavsett funktionsnedsättning.

Bedömningar av LSS bör se till denna samhällsekonomiska helhet och inte bara fokusera på direkta kostnader. Förvaltningen har skrivit ett mycket grundligt yttrande som vi i stort sett kan instämma i. Vi vill dock starkare betona att stat, kommun och landsting nu måste fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling och inte fortsätta utredningar. Vi motsätter oss därför den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Vi vill samtidigt uppmärksamma behovet av stöd i föräldraskapet, så att prövningen inte görs så restriktiv att kraven blir högre än för föräldrar utan funktionsnedsatta barn. Till ett barnperspektiv hör att

uppmärksamma att flera barn ökar belastningen för föräldrarna, vilket måste beaktas. För barn till föräldrar med funktionsnedsättning måste barnperspektivet finnas med när rätten till insatser provas för föräldrarna. När anhöriga är personliga assistenter finns risk för intressekonflikter som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Barns behov i centrum).

Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnadseffektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS verkligen ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras. Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste noga följas upp.

LSS-kommittén konstaterar att funktionshindersperspektiven i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS-insatser införs.

Vi motsätter oss en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag. Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice enligt LSS kan fås även i fortsättningen, antingen som självständig insats eller som del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprätta för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen.

Erfarenheterna från de senaste årens förändringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett

till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas. Vi befarar att kommunerna får nya kostnader på grund av förslaget och anser att staten därför måste ersätta kommunerna.

Ersätтарыttrande gjordes av Pia Toremar (c) enligt följande

Om jag hade haft yrkanderätt, hade jag röstat enligt majoritetens förslag.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Maj-Len Eklund (v), vice ordföranden Majvi Andersson m.fl. (s) och ledamoten Kenneth Rönquist (mp) enligt följande

Förslag till beslut

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande återopas i huvudsak som svar till kommunstyrelsen.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Det är viktigt att stat, kommun och landsting efter många år av diskussioner om huvudmannaskapsfrågan för LSS nu kan fokusera på kvalitet och verksamhetsutveckling. Vi motsätter oss därför den ytterligare översyn av huvudmannaskapet som föreslås av LSS-kommittén.

Det är mycket positivt att barnperspektivet förs in i LSS. Vi vill samtidigt uppmärksamma behovet av stöd i föräldraskapet, så att prövningen inte görs så restriktivt att kraven blir högre än för föräldrar utan funktionsnedsatta barn. Till barnperspektiv hör att uppmärksamma att flera barn ökar belastningen för föräldrarna, vilket måste beaktas. För barn till föräldrar med funktionsnedsättning måste barnperspektivet finnas med när rätten till insatser prövas för föräldrarna. När anhörig är personlig assistent finns risk för intressekonflikt som bör uppmärksammas. För att säkerställa barnperspektivet och rätten att komma till tals behövs metodutveckling för LSS-handläggare i utredningssystemet BBIC (Baras behov i centrum). Personlig assistans är enligt Socialstyrelsens analys en kostnads-effektiv insats. Med den nya lagen kommer en del personer som idag har personlig assistans enligt LSS att mista assistansen. Det är därför viktigt att den nya insatsen personlig service enligt LSS ges så att möjligheter att leva som andra inte försämras.

Vi vill också betona att, förutom den enskildes delaktighet som ett avgörande kvalitetskriterium, så ska de som utför personlig assistans ha en grundläggande kompetens samt beredas kompetensutveckling och handledning i sitt uppdrag.

Vi är oroliga för att den förväntade besparingen drabbar enskilda hårt, vilket vi motsätter oss. Detta måste nog följars upp. LSS-kommittén konstaterar att funktionshindersperspektiven i socialtjänstlagen behöver förstärkas. Innan en sådan lagändring har trätt i kraft, befarar vi att insatserna kan bli otillräckliga om en generell åldersgräns vid 65 år för nybeviljande av LSS insatser införs.

Vi motsätter oss en generell åldersgräns innan vi sett effekterna av en ändrad socialtjänstlag. Vi vill understryka vikten av att ledsagarservice kan fas även i fortsättningen, antingen som en självständig insats eller som en del av insatsen personlig service med boendestöd. Ledarsagarservice är ett bra stöd för unga personer i deras väg till ökad självständighet.

En särskild plan för genomförandeprocessen av den nya lagstiftningen behöver upprättas för att säkra att förändringarna genomförs på ett tryggt och samordnat sätt för individen. Erfarenheterna från de senaste årens förändringar av a-kassan och sjukförsäkringen har lett till stark oro hos många människor som inte fått klara besked om hur de kommer att påverkas. Om kommunerna får nya kostnader på grund av förslaget ska staten ersätta kommunerna.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Rolf Lindell m fl (s), ledamöterna Marion Sundqvist (mp) och Berit Bornecrantz Dias (v) enligt följande;

Stadsdelsnämnden föreslås besluta

att i huvudsak godkänna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och att översända beslut och tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen, samt

att härutöver anför att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras ”goda levnadsvillkor” i enlighet med utredningens förslag. Jämfört med dagens formulering ”skälig levnadsnivå” måste utredningens förslag tolkas som en politisk/ideologisk inriktning mot en förbättring när det gäller förhållandena för personer med funktionsnedsättning.